UNITED NATIONS
Office on Drugs and Crime

STANDARDELE DE LA BANGALORE PRIVIND CONDUITA JUDICIARĂ

Traducere şi adaptare:
CRISTI DANILEŢ - judecător

2009

The text of this publication is an unofficial translation and has not been verified by UNODC

Traducere şi adaptare:

CRISTI DANILEȚ - judecător

STANDARDELE DE LA BANGALORE PRIVIND CONDUITA JUDICIARĂ

Dreptul de autor asupra traducerii este păstrat.
„Publicația de față se distribuie gratuit" - Unele Drepturi Rezervate - Licența CreativeCommons Atribuire-Necomercial-Distribuire în condiții identice 3.0 România

Cuvânt înainte:

Pilonii unei justiții profesioniste, competente, eficiente şi prietenoase sunt cei trei „i": **i**ndependența, **i**mparțialitatea şi **i**ntegritatea. Printre preocupările judecătorilor şi procurorilor vizând independența justiției, imparțialitatea magistratului şi integritatea puterii judiciare, trebuie să se numere analizarea şi însuşirea standardelor internaționale privind conduita judiciară.

În anul 2007 am avut ocazia de a participa din partea României la reuniunea de la Viena unde experții din statele membre ale ONU au avut ocazia de a analiza şi comenta Principiile de la Bangalore privind conduita judecătorului întocmite de Grupul pentru Integritate Judiciară. Fiind prea puțin cunoscute în țara noastră, am decis să le traduc şi să încerc a le promova.

În volumul de față am cuprins două documente – Principiile de la Bangalore privind conduita judiciară (2001), respectiv Comentariul la aceste Principii (2007) – a căror limbă oficială de redactare este engleza. Ele reprezintă în acest moment singurele instrumente internaționale adoptate la nivel mondial în privința conduitei judecătorilor. Desigur, ele au caracter de recomandare, suplimentând astfel normele legale şi deontologice existente la nivel național. Iar pentru că în sistemul continental de drept judecătorii şi procurorii au un statut profesional apropiat, am constatat că îndrumările de față se aplică ambelor categorii de magistrați, motiv pentru care am preferat în titlul lucrări referirea la „conduita judiciară" şi nu doar la „conduita judecătorului". Întrucât comentariile nu beneficiază şi de o traducere oficială în limba franceză şi pentru că anumite instituții juridice anglo-saxone nu au un corespondent în sistemul nostru de drept, am fost nevoit să adaptez pe alocuri traducerea, în funcție de realitățile juridice naționale.

Colecția de față conține răspunsuri la multe dileme cu care magistratul se confruntă în exercitarea funcției sale pe parcursul carierei. La rândul său, populația găseşte aici situațiile şi criteriile după care poate considera ca adecvat sau inadecvat comportamentul unui magistrat.

> Iată numai câteva dintre aspectele la care manualul de față răspunde:
> **Independența.** E suficient ca judecătorul să fie independent sau trebuie să depună eforturi ca şi colegii lui şi, în cele din urmă, sistemul să fie independent? Independența pentru magistrat e doar un drept sau mai degrabă o responsabilitate? Judecătorul trebuie sa fie surd la sau să dea hotărâri conform criticilor publicului? Trebuie sa fie judecătorul izolat de societate? Ar însemna asta că judecătorul nu se poate întâlni cu prietenii săi ori foştii colegi care sunt avocați sau procurori? E importantă încrederea populației în corpul de magistrați? Poate judecătorul să ajute la creşterea acestei încrederi? Există o relație de dependența între judecător şi colegii săi de complet, colegii din instanță, şefii instanțelor, instanțele ierarhic superioare ori deciziile instanței supreme? Judecătorul este ținut doar să apere drepturile omului sau trebuie să şi le promoveze?
> **Imparţialitatea.** Poate un judecător lipsit de independență să fie imparțial? Dar invers?! E suficient ca judecătorul să fie imparțial în conştiința lui, sau trebuie să se şi vadă acest lucru în comportamentul său judiciar şi chiar în cel din afara instanței? Este permis ca judecătorul să critice activitatea instituțiilor politice? Se poate implica judecătorul în redactarea unor proiecte de legi? Poate judecătorul să lucreze în ministere sau în alte instituții politice ori administrative? Ce este subiectivismul? Ce este prejudecata? Ce este conflictul de interese? Poate avea judecătorul întâlniri private cu părțile dintr-un dosar? Sau cu avocatul acestora? Trebuie judecătorul să se intereseze de afacerile şi relațiile membrilor apropiați ai familiei sale? Are voie un judecător să comenteze o cauză? Este

indicat să îşi motiveze public soluția? Poate un judecător să aibă relații cu presa? E admisibil ca un judecător să îşi caute un alt loc de muncă cât mai este încă în funcție? Poate o prietenie sau o relație de vecinătate cu una dintre părți sau cu un avocat, ori propria cunoaştere a faptelor din cauză să ducă la abținerea/recuzarea judecătorului?
Integritatea. Conduita ireproşabilă cerută unui judecător priveşte doar activitatea din instanță sau şi pe cea din afara ei? În ce măsură e importantă părerea terților în aprecierea conduitei magistratului? Conduita personală a unui judecător poate influența încrederea în întreg sistemul de justiție?
Eticheta. E adecvat ca judecătorul sa fie condus cu maşina procurorului sau a polițistului, ori să stea în autobuz lângă o parte din dosar? Poate judecătorul să frecventeze barurile, cluburile, să cânte karaoke, să fie membru în asociații profesionale sau chiar în societăți secrete? Poate practica jocuri de noroc? Ce impedimente procesuale poate genera o relație amoroasă cu un avocat? Ce se întâmplă dacă singurul judecător dintr-o instanță este recuzabil şi totuşi trebuie luată rapid o soluție într-un caz? Pot avea loc întâlniri în casa judecătorului? Dacă soțul judecătorului e avocat sau politician, pot folosi aceeaşi linie telefonică? Pot fi criticate acțiunile judecătorului, hotărârile acestuia, viața sa privată? În ce măsură poate judecătorul să utilizeze resursele instanței sau personalul acesteia în interes privat? Poate judecătorul să scrie cărți?; chiar dacă aceasta i-ar aduce beneficii financiare mai mari decât cele din exercitarea profesiei? E permis să apară la posturi comerciale de televiziune sau radio? Poate judecătorul să participe la educarea comunității? Poate fi tutore, curator? Poate fi membru în conducerea unei asociații de proprietari? E permis să fie arbitru, mediator, sau să dea sfaturi juridice prietenilor sau rudelor? Poate fi judecătorul membru într-un sindicat? Poate participa la evenimente mondene? În ce condiții are voie să accepte daruri?
Egalitatea. Este obligat judecătorul să evite discriminarea? Să accepte diversitatea culturală? Poate face remarci ironice, glume ori spune drăgălăşenii la adresa părților, avocaților, colegilor?
Competența şi străduința. E o necesitate pentru judecător odihna, relaxarea, viața de familie? Judecătorul are obligații şi faşă de managementul instanței? Are el vreun rol in preîntâmpinarea primirii/oferirii plăților neoficiale? Ce materii trebuie studiate în cadrul programelor de formare ale judecătorilor?

Finalul comentariilor face trimitere la tradiții culturale şi religioase antice: dreptul hindus, filosofia budistă, dreptul roman, dreptul chinez, dreptul african, dreptul evreiesc, creştinismul, dreptul islamic. Mi-au atras atenția unele aspecte: Judecătorul poartă mantie sau robă? Poate judecătorul să dea hotărâri după miezul nopții, sau obosit fiind, ori flămând, ori când este prea fericit? Poate sugera răspunsuri părților? Are voie să simtă frica? Inclusiv de o posibilă demitere?

Exercitarea funcției de judecător este o datorie către comunitate. Iar modul de deservire a acesteia trebuie să fie marcat de profesionalism. Judecătorii sunt elita lumii juridice şi chiar a societății. Standardele de la Bangalore recomandă un anumit tip de comportament pentru magistrat valabil atât în exercitarea funcției judiciare, cât şi în afara acesteia. Standardele sunt înalte şi ele corespund profesiei nobile pe care o are judecătorul, puterii acordate care este de neegalat. Promovând şi păstrând aceste standarde de conduită, magistrații înşişi contribuie la întărirea încrederii populației în justiție, ceea ce asigură o independență continuă a sistemului de justiție şi o autoritate a acestuia de nestrămutat.

Cristi Danileț, judecător
Formator în domeniul
etică şi deontologie judiciară

decembrie 2009

resurse:
Principiile în EN sunt disponibile la: www.unodc.org/pdf/crime/corruption/judicial_group/Bangalore_principles.pdf
Principiile în FR sunt disponibile la: www.unodc.org/pdf/corruption/corruption_judicial_res_f.pdf
Comentariul în EN este disponibil la: www.unodc.org/documents/corruption/publications_unodc_commentary-e.pdf

CONȚINUT:

***Partea I*. PRINCIPIILE DE LA BANGALORE PRIVIND CONDUITA JUDICIARĂ**.....**6**

***Partea a II-a*. COMENTARIU ASUPRA PRINCIPIILOR DE LA BANGALORE PRIVIND CONDUITA JUDICIARĂ**.....**13**

Partea I

PRINCIPIILE DE LA BANGALORE

PRIVIND CONDUITA JUDICIARĂ

2002

(Proiectul Codului de Conduită Judiciară de la Bangalore 2001
adoptat de Grupul Judiciar pentru Întărirea Integrității Justiției,
aşa cum a fost revizuit la Masa Rotundă a Preşedinților Curților Supreme
ținută la Palatul Păcii, Haga, 25-26 noiembrie 2002)

Preambul

ÎNTRUCÂT *Declarația Universală a Drepturilor Omului* recunoaşte ca fundamental principiul conform căruia orice persoană are dreptul la un proces echitabil şi public, în fața unui tribunal independent şi imparțial pentru a determina drepturile şi obligațiile sale şi a hotărî asupra temeiniciei oricărei acuzații penale ce i s-ar aduce.

ÎNTRUCÂT *Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile şi Politice* garantează că toate persoanele vor fi egale în fața instanțelor şi că, în examinarea în cursul unei proceduri judiciare a unei acuzații penale sau a drepturilor şi obligațiilor cu caracter civil, orice persoană va avea dreptul, într-un termen rezonabil, la un proces echitabil şi public în fața unei instanțe competente, independente şi imparțiale stabilit prin lege,

ÎNTRUCÂT cele două principii şi drepturi fundamentale de mai sus sunt în mod egal recunoscute sau transpuse în instrumente regionale referitoare la drepturile omului, în prevederi naționale constituționale, legislative, ca şi în common law, precum şi în convenții şi tradiții juridice,

ÎNTRUCÂT importanța unui corp judiciar competent, independent şi imparțial pentru apărarea drepturilor omului este accentuată şi de faptul că implementarea tuturor celorlalte drepturi depinde, în cele din urmă, de buna administrare a justiției,

ÎNTRUCÂT un corp judiciar competent, independent şi imparțial este de asemenea esențial pentru ca instanțele să îşi îndeplinească rolul în susținerea constituționalismului şi a statului de drept,

ÎNTRUCÂT încrederea publicului în sistemul de justiție, în autoritatea morală şi în integritatea judecătorilor este de maximă importanță într-o societate democratică modernă,

ÎNTRUCÂT este esențial ca judecătorii, fiecare individual şi toți în colectiv, să respecte şi să onoreze funcția judiciară ca fiind un mandat public şi să se străduiască în a spori şi a menține încrederea publicului în sistemul judiciar,

ÎNTRUCÂT principala responsabilitate de a promova şi a menține standardele înalte ale conduitei judiciare revine în primul rând corpului judiciar din fiecare țară,

ŞI ÎNTRUCÂT Principiile de Bază ale Națiunilor Unite cu privire la Independența Puterii Judecătoreşti au menirea de asigura şi de a promova independența justiției şi se adresează în primul rând statelor,

PRINCIPIILE URMĂTOARE sunt menite să stabilească standarde pentru conduita etică a judecătorilor. Rostul lor este de a-i ghida pe judecători şi de a oferi corpului judiciar un cadru de reglementare a conduitei judiciare. Aceste principii au de asemenea menirea de a-i ajuta pe membrii puterii executive şi ai puterii legislative, pe avocați şi publicul în general să înțeleagă mai bine şi să sprijine membrii puterii judiciare. Aceste principii pornesc de la premisa că judecătorii sunt responsabili de conduita lor în fața unor instituții anume create pentru a asigura respectarea standardelor judiciare, instituții ce sunt ele însele independente şi imparțiale, şi de la premisa că aceste principii au fost stabilite pentru a completa regulile legale şi deontologice existente față de care judecătorii sunt supuşi, şi nu să le substituie.

Valoarea 1

INDEPENDENȚA

Principiul:

Independența justiției este premisa statului de drept şi o garanție fundamentală a procesului echitabil. În consecință, judecătorul va apăra şi va servi ca exemplu de independență a justiției, atât sub aspect individual, cât şi sub aspect instituțional.

Aplicare:

1.1 **Judecătorul trebuie să îşi exercite funcția judiciară în mod independent, pe baza propriei aprecieri a faptelor şi în concordanță cu spiritul legii, fără influențe externe, sugestii, presiuni, amenințări şi fără vreun amestec, direct sau indirect, indiferent de la cine ar proveni şi sub ce motiv.**

1.2 **Judecătorul trebuie să fie independent în relațiile cu societatea în general, şi în relațiile cu părțile aflate într-un litigiu pe care îl are de soluționat.**

1.3 **Judecătorul nu numai că trebuie să nu aibă legături nepotrivite şi să nu fie influențat de puterea executivă şi de cea legislativă, ci trebuie să şi apară astfel în ochii unui observator rezonabil.**

1.4 **În exercitarea atribuțiilor sale judiciare, judecătorul trebuie să fie independent față de colegii săi magistrați în legătură cu deciziile sale, pe care el este obligat să le ia independent.**

1.5 **Judecătorul va încuraja şi va susține garanțiile necesare pentru a-şi îndeplini atribuțiile judecătoreşti în scopul de a menține şi de a întări independența instituțională şi funcțională a corpului judiciar.**

1.6 **Judecătorul va manifesta şi va promova înalte standarde de conduită judiciară în scopul de a întări încrederea publicului în corpul judiciar, încredere fundamentală pentru a menține independența justiției.**

Valoarea 2

IMPARȚIALITATEA

Principiul:

Imparțialitatea este esențială pentru îndeplinirea adecvată a funcției judiciare. Ea priveşte nu doar hotărârea însăşi, ci şi întreg procesul prin care se ajunge la aceasta.

Aplicare:

2.1 Judecătorul îşi va exercita îndatoririle judiciare fără favoruri, subiectivism şi prejudecăți.

2.2 Judecătorul se va strădui să adopte o conduită, atât în instanță, cât şi în afara acesteia, care să mențină şi să întărească încrederea publicului, a juriştilor şi a justițiabililor în imparțialitatea judecătorului şi a corpului judiciar.

2.3 Judecătorul se va strădui, atât cât poate într-o măsură rezonabilă, să adopte o conduită care să reducă la minimum numărul situațiilor de recuzare a sa.

2.4 Judecătorul va trebui să se abțină de la orice comentariu în legătură cu o cauză aflată în curs de judecare sau care i-ar putea fi dedusă spre judecare, despre care s-ar putea crede în mod rezonabil că ar afecta soluția sau ar putea dăuna aparenței de echitate a procesului. De asemenea, judecătorul se va abține să facă comentarii în public sau în alt mod, care ar putea afecta caracterul echitabil al procesului față de orice persoană sau chestiune.

2.5 Judecătorul se va abține să soluționeze orice dosar pe care constată că nu îl va putea judeca într-o manieră imparțială sau în care unui observator rezonabil i s-ar putea părea că judecătorul nu este capabil să judece imparțial. Printre astfel de cazuri, fără însă ca înşiruirea să fie completă, se numără următoarele:

2.5.1 cazul în care judecătorul are o predispoziție sau o prejudecată efectivă cu privire la una dintre părți sau în care judecătorul cunoaşte personal fapte relevante pentru proces;
2.5.2 cazul în care, anterior, judecătorul a avut calitatea de avocat sau a fost audiat ca martor în acel dosar;
2.5.3 cazul în care judecătorul sau un membru al familiei sale are un interes economic în rezultatul procesului;

Toate acestea, sub rezerva ca judecătorul să nu fie exclus din componența completului de judecată atunci când nu se poate constitui un alt complet care să judece cauza sau când, din motive de urgență, lipsa procesului ar putea duce la un grav act de injustiție.

Valoarea 3

INTEGRITATEA

Principiul:

Integritatea este esențială pentru îndeplinirea adecvată a funcției judiciare.

Aplicare:

3.1 Judecătorul trebuie să se asigure că în ochii unui observator rezonabil conduita sa este ireproşabilă.

3.2 Atitudinea şi conduita unui judecător trebuie să reafirme încrederea publicului în integritatea corpului judiciar. Justiția nu doar trebuie făcută, trebuie să se şi vadă că s-a făcut justiție.

Valoarea 4

ETICHETA

Principiul:

Bunele maniere şi respectarea lor în mod vizibil sunt esențiale în îndeplinirea tuturor activităților desfăşurate de către judecător.

Aplicare:

4.1 Judecătorul va evita încălcarea regulilor de bună cuviință sau aparența lipsei acesteia în toate activitățile sale de judecător.

4.2 Aflându-se permanent în vizorul public, judecătorul trebuie să accepte, în mod liber şi de bunăvoie, anumite restricții personale care ar părea o povară cetățeanului de rând. În particular, judecătorul trebuie să aibă o conduită care să fie conformă cu demnitatea funcției de magistrat.

4.3 Judecătorul, în relațiile sale personale cu alți profesionişti ai dreptului care îşi desfăşoară activitatea în mod regulat în instanța sa, va evita situațiile care ar putea da naştere, în mod rezonabil, suspiciunilor de sau care ar putea crea aparența de favorizare sau părtinire.

4.4 Judecătorul nu va participa la soluționarea unei cauze în care un membru al familiei sale reprezintă o parte la proces sau are vreo legătură oarecare cu procesul.

4.5 Judecătorul nu va permite folosirea locuinței sale de către jurişti/avocați pentru a primi clienți sau pe alți practicieni ai dreptului.

4.6 Ca orice alt cetățean, judecătorul are dreptul la libertatea de exprimare, libertatea convingerilor, libertatea de asociere şi de adunare, dar îşi va exercita aceste drepturi având o conduită conformă cu demnitatea funcției judiciare, ca şi cu imparțialitatea şi independența corpului judiciar.

4.7 Judecătorul se va informa asupra intereselor sale financiare personale şi fiduciare şi va face eforturile corespunzătoare pentru a se informa cu privire la interesele financiare ale membrilor familiei sale.

4.8 Judecătorul nu va permite ca relațiile sale de familie, sociale sau alte asemenea să influențeze în mod neadecvat conduita şi deciziile sale ca judecător.

4.9 Judecătorul nu va utiliza şi nici nu va permite utilizarea prestigiului funcției sale pentru a rezolva interesele sale private, interesele personale ale membrilor familiei sale sau ale altor persoane, şi nici nu va lăsa impresia sau nu va permite altora să lase impresia că

ar exista persoane într-o poziție specială, capabile să îl influențeze într-un mod necorespunzător în îndeplinirea atribuțiilor sale.

4.10 Judecătorul nu va folosi şi nici nu va dezvălui informații confidențiale obținute de el în această calitate în vreun scop care nu are legătură cu îndatoririle sale profesionale.

4.11 Condiționat de îndeplinirea adecvată a atribuțiilor sale, judecătorul poate:

4.11.1 să scrie, să țină conferințe, să predea şi să participe la activități legate de drept, de organizarea sistemului juridic, de administrarea justiției sau de alte chestiuni conexe;
4.11.2 să apară la o audiere publică în fața unei autorități care are competențe în materia dreptului, a organizării sistemului juridic, a administrării justiției sau în alte materii conexe;
4.11.3 să fie membru al unui organ oficial sau al unei comisii, comitet ori organ consultativ guvernamental, dacă aceasta nu compromite imaginea de imparțialitate şi neutralitate politică a judecătorului;
4.11.4 să desfăşoare orice alte activități care nu aduc atingere demnității funcției judiciare şi nu îl împiedică să îşi îndeplinească atribuțiile sale ca judecător.

4.12 Judecătorului îi este interzis să practice o altă profesie juridică cât timp deține funcția judecătorească.

4.13 Judecătorul poate înființa sau poate adera la asociații ale magistraților sau participa la alte organizații care reprezintă interesele judecătorilor.

4.14 Judecătorul şi membrii familiei sale nu trebuie să pretindă sau să accepte cadouri, moşteniri, împrumuturi sau favoruri în legătură cu acțiunile făcute, pe care le va face sau pe care a judecătorul a omis să le facă în îndeplinirea atribuțiilor judiciare.

4.15 Judecătorul nu va permite, cu bună ştiință, personalului instanței sale de judecată sau altor persoane aflate sub influența, autoritatea sau la dispoziția sa, să pretindă sau să accepte cadouri, moşteniri, împrumuturi sau favoruri pentru acțiuni sau inacțiuni legate de activitatea sau atribuțiile sale.

4.16 În măsura permisă de lege şi de reglementările privind informarea publicului, judecătorul poate primi în unele circumstanțe un dar simbolic, un premiu sau un folos, cu condiția ca acestea să nu fie percepute în mod rezonabil ca fiind o tentativă de a-l influența pe judecător în îndeplinirea atribuțiilor sale judecătoreşti, sau să dea naştere în alt mod unor suspiciuni de parțialitate.

Valoare 5

EGALITATEA

Principiul:

Asigurarea egalității de tratament pentru toți în fața instanțelor este esențială pentru exercitarea corectă a atribuțiilor judecătoreşti.

Aplicare:

5.1 Judecătorul va trebui să fie conştient de şi să înțeleagă diversitatea celor ce compun societatea umană, precum şi diferențele cauzate de rasă, culoare, sex, religie,

naționalitate, castă, handicap, vârstă, stare civilă, orientare sexuală, statut social şi economic sau alte cauze („motive nerelevante").

5.2 Judecătorul, în exercitarea atribuțiilor sale judiciare, nu va avea voie să manifeste, prin cuvinte sau atitudine, părtinire sau prejudecăți față de o persoană sau un grup de persoane, din motive nerelevante.

5.3 Judecătorul îşi va exercita atribuțiile judiciare cu respectul cuvenit față de toate persoanele, cum ar fi părțile, martorii, avocații, personalul instanței şi colegii, fără a face vreo deosebire între acestea pe motive nerelevante care nu prezintă nicio importanță pentru îndeplinirea adecvată a atribuțiilor sale.

5.4 Judecătorul nu va permite, cu bună ştiință, personalului instanței sale de judecată sau altor persoane aflate sub influența, autoritatea sau controlul său, să facă vreo deosebire, pe motive nerelevante, între persoanele implicate într-o cauză supusă judecății sale.

5.5 În timpul desfăşurării procesului, judecătorul le va cere avocaților să se abțină de la a-şi exprima, prin cuvinte sau atitudine, părtinirea sau prejudecata bazată pe motive nerelevante, cu excepția situațiilor în care acest lucru devine relevant din punct de vedere legal, pentru o chestiune aflată în dezbatere şi care poate servi intereselor legitime ale apărării.

Valoarea 6

COMPETENȚA ŞI STRĂDUINȚA

Principiul:

Competența şi străduința (diligența) sunt premise ale exercitării corecte a atribuțiilor judiciare.

Aplicare:

6.1 Atribuțiile judiciare ale unui judecător au precădere față de orice alte activități.

6.2 Judecătorul îşi va dedica activitatea sa profesională îndeplinirii atribuțiilor judiciare, care includ nu numai exercitarea funcției judiciare, a responsabilităților față de instanță şi luarea hotărârilor, ci şi îndeplinirea altor sarcini relevante pentru activitatea judiciară şi pentru funcționarea instanței.

6.3 Judecătorul va lua măsurile rezonabile ce se impun pentru a-şi menține şi îmbunătăți cunoştințele, aptitudinile şi calitățile personale necesare îndeplinirii adecvate a atribuțiilor judiciare, folosind în acest scop programele de pregătire şi orice alte facilități disponibile, sub control judiciar, judecătorilor.

6.4 Judecătorul se va informa asupra evoluțiilor importante ale dreptului internațional, inclusiv cu privire la convențiile internaționale şi ale altor instrumente ce reglementează norme în materia drepturilor omului.

6.5 Judecătorul îşi va exercita toate atribuțiile judiciare, inclusiv emiterea hotărârilor atunci când a fost dispusă amânarea pronunțării lor, într-o manieră eficientă, corectă şi cât mai promptă.

6.6 Judecătorul va menține ordinea şi conformitatea în toate procedurile ce au loc în fața instanței şi va fi răbdător, demn şi politicos în relațiile cu părțile, cu jurații, martorii, avocații, dar şi cu toate persoanele cu care vine în contact în cadrul activităților sale

oficiale. Judecătorul va pretinde o conduită similară din partea reprezentanților legali, a personalului instanței, cât şi a altor persoane aflate sub influența, autoritatea sau controlul său.

6.7 Judecătorul nu va adopta un comportament incompatibil cu îndeplinirea diligentă a atribuțiilor sale judiciare.

IMPLEMENTAREA

Având în vedere specificul funcției judiciare, autoritățile judecătoreşti naționale vor adopta măsurile efective de punere în aplicare a acestor principii, acolo unde nu sunt încă în funcțiune astfel de mecanisme.

DEFINIȚII

În prezenta declarație de principii, doar dacă contextul nu permite sau nu cere altfel, termenii de mai jos vor avea înțelesul care urmează:

"*Personalul instanței*" înseamnă personalul cu care lucrează judecătorul, inclusiv grefierii.

"*Judecător*" înseamnă orice persoană care exercită puterea judiciară, indiferent cum s-ar numi.

"*Familia judecătorului*" include soțul judecătorului, fiul, fiica, nora, ginerele, precum şi orice altă rudă sau persoană apropiată care îi ține companie judecătorului sau este angajată de acesta şi care locuieşte în gospodăria acestuia.

"*Soțul judecătorului*" înseamnă partenerul de viață al judecătorului sau orice altă persoană, indiferent de sex, care are o relație personală apropiată cu judecătorul.

Partea a II-a

Națiunile Unite

Oficiul privind Drogurile şi Criminalitatea

COMENTARIU

asupra

PRINCIPIILOR DE LA BANGALORE

PRIVIND CONDUITA JUDICIARĂ

Septembrie 2007

CUPRINS

Prefață		…	15
Mulțumiri		…	16
Istoricul elaborării		…	17
Principiile de la Bangalore privind Conduita Judiciară			
Preambul		…	26
Valoarea 1:	Independența	…	40
Valoarea 2:	Imparțialitatea	…	53
Valoarea 3:	Integritatea	…	69
Valoarea 4:	Eticheta	…	73
Valoarea 5:	Egalitatea	…	101
Valoarea 6:	Competența şi străduința	…	107
Implementarea		…	117
Definiții		…	118
Anexă: Tradiții culturale şi religioase		…	119
Bibliografie selectivă		…	128

PREFAȚĂ

O putere judecătorească de o integritate indiscutabilă reprezintă instituția de bază, esențială pentru asigurarea respectării democrației şi a statului de drept. Chiar şi atunci când alte metode de protecție eşuează, puterea judecătorească asigură un parapet care protejează publicul împotriva oricăror încălcări ale drepturilor şi libertăților sale prevăzute de lege. Aceste observații se aplică atât la nivel național - în contextul fiecărui stat - cât şi global, considerând puterea judecătorească globală ca un mare zid de apărare al statului de drept în lume. Asigurarea integrității judecătorilor la nivel mondial este aşadar o sarcină ce necesită multă energie, pricepere şi experiență.

Acesta este exact ceea ce a încercat Grupul Judiciar pentru Consolidarea Integrității Justiției (Grupul pentru Integritate Judiciară) de la înființarea sa în anul 2000. El a început ca un grup informal al preşedinților de instanțe supreme şi al judecătorilor de la instanțele superioare din toată lumea, care şi-au combinat experiența şi priceperea cu un simț al devotamentului față de această sarcină nobilă. De atunci, activitatea şi realizările sale s-au dezvoltat până la a avea un impact semnificativ asupra scenei puterii judecătoreşti mondiale.

Principiile de la Bangalore privind Conduita Judiciară au fost acceptate de diverse sectoare ale puterii judecătoreşti mondiale şi de către agențiile internaționale interesate de integritatea procedurilor judiciare. Prin urmare, Principiile de la Bangalore sunt tot mai des văzute ca un document pe care toți judecătorii şi toate sistemele de drept îl pot accepta fără rezerve. Pe scurt, aceste principii exprimă cele mai înalte tradiții legate de funcția judiciară, aşa cum este ea văzută în toate culturile şi sistemele de drept. Ajungerea la un acord cu privire la aceste principii fundamentale a fost dificilă, însă angajamentul neobosit al Grupului pentru Integritate Judiciară de a ajunge la un rezultat acceptat universal i-a permis să depăşească barierele ce au apărut în calea acestui proiect.

Nu numai că unele state au adoptat Principiile de la Bangalore, ci alte state şi-au modificat propriile principii de conduită judiciară, folosindu-le ca model. Şi organizațiile internaționale le-au privit favorabil şi le-au dat girul lor. Consiliul Economic şi Social al Națiunilor Unite, prin rezoluția 2006/23 din 27 iulie 2006, a invitat statele membre ale Națiunilor Unite, în conformitate cu sistemele lor de drept naționale, să încurajeze pe judecătorii lor să ia în considerare Principiile de la Bangalore atunci când revizuiesc sau elaborează reguli referitoare la conduita profesională şi etică a judecătorilor. Oficiul Națiunilor Unite privind Drogurile şi Criminalitatea a sprijinit în mod activ Principiile de la Bangalore, care au fost de altfel recunoscute şi de către organisme precum Asociația Barourilor Americane (*American Bar Association*) şi Comisia Internațională a Juriştilor (*International Commission of Jurists*). Judecătorii statelor membre ale Consiliului Europei le-au dat şi ei avizul favorabil.

Pentru fiecare dintre Principiile de la Bangalore a fost pregătit un comentariu detaliat, care a fost discutat în detaliu împreună cu Principiile în cadrul Reuniunii Deschise a Grupului Interguvernamental de Experți ce a avut loc la Viena în perioada 1 - 2 martie 2007. La acea întâlnire au fost participanți din peste 35 de țări. Proiectul de comentariu şi modificările propuse au fost şi ele luate în considerare în detaliu în cadrul celei de-a 5-a reuniuni a Grupului pentru Integritate Judiciară. În cadrul acestor reuniuni au fost adoptate Principiile de la Bangalore şi Comentariul, cu modificările aduse, ceea ce le-a sporit greutatea şi autoritatea. Comentariul conferă Principiilor un plus de profunzime şi forță şi contribuie semnificativ la viitoarea adoptare la nivel mondial a acestor Principii, ca o declarație universală de etică judiciară.

Trebuie observat de asemenea că, la fel cum sistemele tradiționale de drept sunt unanime în insistența lor asupra celor mai înalte standarde de corectitudine judecătorească, aceeaşi situație se întâlneşte şi în cazul marilor sisteme religioase ale lumii. Ca recunoaştere a acestui fapt, Comentariul mai conține, în anexă, o scurtă prezentare a învățăturilor religioase referitoare la integritatea judiciară.

Principiile de la Bangalore asupra Conduitei Judiciare reprezintă un instrument de mare valoare potențială nu numai pentru sistemele puterii judecătoreşti ale tuturor națiunilor, dar şi pentru publicul general şi pentru toți cei preocupați de stabilirea unor baze solide pentru o putere judecătorească mondială de o integritate impecabilă.

C G WEERAMANTRY
Preşedinte
Grupul pentru Integritate Judiciară

MULȚUMIRI

Oficiul Națiunilor Unite privind Drogurile şi Criminalitatea este recunoscător pentru activitatea Grupului pentru Integritate Judiciară în pregătirea proiectului de comentariu a Principiilor de la Bangalore privind Conduita Judiciară, şi pentru efortul celor ce au participat la Reuniunea Deschisă a Grupului Interguvernamental de Experți ținut la sediul Națiunilor Unite din Viena în perioada 1 - 2 martie 2007.

Mulțumiri special se adresează Agenției Germane pentru Cooperare Tehnică (Deutsche Gesellschaft fur Technische Zusammenarbeit), care a finanțat atât cercetarea şi întocmirea proiectelor Comentariului, cât şi Guvernelor Norvegiei şi Suediei pentru suportul lor la întâlnirea susmențională.

ISTORICUL PROIECTULUI

I. Premise

În luna aprilie a anului 2000, la invitația Centrului Națiunilor Unite pentru Prevenirea Criminalității Internaționale, şi în cadrul Programului Mondial Împotriva Corupției, s-a organizat la Viena o reuniune pregătitoare a unui grup al preşedinților de instanțe supreme şi al judecătorilor seniori, cu ocazia celui de-al Zecelea Congres al Națiunilor Unite privind Prevenirea Criminalității şi Tratamentul Aplicat Infractorilor. Obiectivul acestei reuniuni a fost acela de a se ocupa de problema apărută în urma dovezilor ce indicau faptul că, în multe țări, de pe toate continentele, multe persoane îşi pierdeau încrederea în corpul lor de judecători deoarece aceştia erau percepuți ca fiind corupți sau părtinitori. Aceste dovezi au reieşit din chestionare privind modul de prestare a serviciilor şi percepția publică, precum şi prin înființarea de către guverne a unor comisii de anchetă. Au fost oferite multe soluții, şi au fost încercate unele măsuri de reformă, însă problema persista. Era nevoie de o nouă abordare. A fost prima ocazie când, sub auspiciile Națiunilor Unite, judecătorii au fost invitați să îşi facă ordine în propria casă; să dezvolte un concept de responsabilitate a justiției care să completeze principiul independenței justiției, şi astfel să sporească încrederea publicului în statul de drept. În faza inițială, recunoscându-se existența unor tradiții juridice diferite în lume, s-a decis limitarea acțiunii la sistemul de drept de tip common law. În mod corespunzător, participanții inițiali veneau din nouă țări din Asia, Africa şi Pacific, în care se aplicau o multitudine de legi diferite dar care aveau în comun o tradiție judiciară de common law.

II. Grupul pentru Integritate Judiciară

Prima reuniune a Grupului Judiciar pentru Consolidarea Integrității Justiției (sau Grupul pentru Integritatea Judiciară, aşa cum este cunoscut) s-a ținut la sediul Națiunilor Unite de la Viena în 15 şi 16 aprilie 2000. La această reuniune au participat dl. Latifur Rahman - Preşedinte al instanței supreme din Bangladesh, dl. Y. Bhaskar Rao - Preşedinte al instanței supreme din Statul Karnataka din India, dl. Govind Bahadur Shrestha - judecător din Nepal, reprezentant al Preşedintelui Instanței Supreme din țara sa, dl. M.L. Uwais - Preşedinte al instanței supreme din Nigeria, dl. Pius Langa - Vicepreşedinte al Curții Constituționale din Africa de Sud, dl. F.L. Nyalali - Preşedinte al instanței supreme din Tanzania, recent retras şi dl. judecător B.J. Odoki - Preşedintele Comisiei Serviciului Judecătoresc din Uganda. Participanții s-au adunat sub preşedinția d-lui Judecător Christopher Gregory Weeramantry, Vicepreşedintele Curții Internaționale de Justiție. Dl. Judecător Michael Kirby din partea Înaltei Curți din Australia a lucrat ca raportor. Dato' Param Cumaraswamy, Raportorul Special al ONU privind Independența Judecătorilor şi a Avocaților, dl. judecător (Dr.) Ernst Markel, Vicepreşedintele Asociației Internaționale a Judecătorilor şi Dr Giuseppe di Gennaro au participat în calitate de observatori.

În cadrul acestei reuniuni, Grupul pentru Integritate Judiciară a adoptat două decizii. Mai întâi, a ajuns la un acord asupra faptului că principiul responsabilității cere ca puterea judecătorească națională să îşi asume un rol activ în consolidarea integrității judiciare, prin punerea în aplicare a unor reforme de sistem în limita competențelor şi a capacității sale. Apoi, a recunoscut necesitatea urgentă pentru o declarație universal acceptată privind standardele justiției care, în conformitate cu principiul independenței justiției, să poată fi respectată şi pusă în aplicare la nivel național de către puterea judecătorească, fără intervenția puterilor executivă sau legislativă. Judecătorii participanți au subliniat faptul că, prin adoptarea şi punerea în aplicare a unor standarde adecvate de conduită judecătorească în rândul membrilor săi, corpul judecătoresc are puterea de a face un pas semnificativ către câştigarea şi menținerea respectului comunității. În mod corespunzător, ei au solicitat analizarea codurilor de conduită judiciară adoptate până atunci în unele jurisdicții, şi întocmirea unui raport de către Coordonatorul Grupului pentru Integritate Judiciară, Dr Nihal Jayawickrama, referitor la: (a) prevederile esențiale care apar în mod repetat în aceste coduri; şi (b) prevederile opționale sau suplimentare care apar în unele coduri, nu si în celelalte, şi care pot sau nu să fie potrivite pentru adoptare în anumite țări.

III. Resurse

La elaborarea proiectului de cod de conduită judiciară în conformitate cu îndrumările prevăzute mai sus, s-au folosit mai multe coduri şi instrumente internaționale existente, dintre care menționăm următoarele:

Coduri naționale

a. Codul de Conduită Judecătorească adoptat de către Camera Delegaților din cadrul Asociației Barourilor Americane, august 1972.

b. Declarația privind Principiile Independenței Justiției emisă de către Preşedinții instanțelor supreme din Statele şi Teritoriile Australiene, aprilie 1997.

c. Codul de Conduită pentru Judecătorii Curții Supreme din Bangladesh, elaborat de către Consiliul Judiciar Suprem în exercitarea atribuției prevăzute de articolul 96(4)(a) din Constituția Republicii Populare Bangladesh, mai 2000.

d. Principiile Etice pentru Judecători, elaborate cu cooperarea Conferinței Judecătorilor Canadieni şi aprobate de Consiliul Judiciar Canadian, 1998.

e. Codul de Conduită Judiciară din Idaho 1976.

f. Reafirmarea Valorilor Vieții Judiciare, adoptată de către Conferința Preşedinților Instanțelor Supreme din India, 1999.

g. Codul de Conduită Judiciară din Iowa.

h. Codul de Conduită pentru Funcționarii de Justiție din Kenya, iulie 1999.

i. Codul de Etică al Judecătorilor din Malaiezia, elaborat de către Yang di-Pertuan Agong la recomandarea Preşedintelui instanței supreme, a Preşedintelui Curții de Apel şi a Judecătorilor Şefi de la Înaltele Curți, în virtutea atribuției prevăzute la articolul 125(3A) din Constituția Federală a Malaieziei, 1994.

j. Codul de Conduită pentru Magistrați din Namibia.

k. Regulile ce Guvernează Conduită Judecătorească, Statul New York, SUA.

l. Codul de Conduită pentru Funcționarii Judiciari din Republica Federală Nigeria.

m. Codul de Conduită pentru Judecătorii Curții Supreme şi ai Înaltelor Curți din Pakistan.

n. Codul de Conduită Judiciară din Filipine, septembrie 1989.

o. Canoanele de Etică Judiciară din Filipine, propuse de către Asociația Barourilor din Filipine, aprobate de către Judecătorii de Primă Instanță din Manila, şi adoptate pentru ghidarea şi respectarea lor de către judecători sub supravegherea administrativă a Curții Supreme, incluzând judecătorii municipali şi judecătorii din oraşe.

p. Declarația de la Yandina: Principiile de Independență a Puterii Judecătoreşti din Insulele Solomon, noiembrie 2000.

q. Liniile Directoare pentru Judecători din Africa de Sud, emise de către Preşedintele instanței supreme, Preşedintele Curții Constituționale, şi Preşedinții Înaltelor Curți, Curții de Apel pentru Conflicte de Muncă, şi ai Curții pentru Cauze Funciare, martie 2000.

r. Codul de Conduită pentru Funcționarii Judiciari din Tanzania, adoptat de către Conferința Judecătorilor şi Magistraților, 1984.

s. Codul de Conduită Judiciară din Texas.

t. Codul de Conduită pentru Judecători, Magistrați şi alți Funcționari Judiciari din Uganda, adoptat de către Judecătorii Curții Supreme şi ai Înaltei Curți, iulie 1989.

u. Codul de Conduită al Conferinței Judecătoreşti a Statelor Unite.

v. Canoanele de Conduită Judiciară pentru Commonwealth of Virginia, adoptate şi promulgate de către Curtea Supremă din Virginia, 1998.

w. Codul de Conduită Judecătorească adoptat de către Curtea Supremă a Statului Washington, SUA, octombrie 1995.

x. Legea (Codul de Conduită) Judecătorească, adoptată de Parlamentul Zambiei, decembrie 1999.

Instrumente regionale şi internaționale

a. Proiectul de Principii privind Independența Puterii Judecătoreşti („Principiile de la Siracusa"), elaborat de către un comitet de experți convocat de către Asociația Internațională de Drept Penal, Comisia Internațională a Juriştilor, şi Centrul pentru Independența Judecătorilor şi a Avocaților, 1981 (*Draft Principles on the Independence of the Judiciary*).

b. Standardele Minime de Independență a Justiției adoptate de către Asociația Baroului Internațional, 1982 (*Minimum Standards of Judicial Independence*).

c. Principiile de Bază ale ONU privind Independența Puterii Judecătoreşti, adoptate de către Adunarea Generală a ONU, 1985 (*United Nations Basic Principles on the Independence of the Judiciary*).

d. Proiectul Declarației Universale asupra Independenței Justiției („Declarația Singhvi") elaborată de către dl. L.V. Singhvi, Raportor Special al ONU privind Studierea Independenței Puterii Judecătoreşti, 1989 (*Draft Universal Declaration on the Independence of Justice*).

e. Declarația de la Beijing asupra Principiilor Independenței Puterii Judecătoreşti în Regiunea Lawasia, adoptată în cadrul celei de-a Şasea Conferințe a Preşedinților Instanțelor Supreme, august 1997 (*The Beijing Statement of Principles of the Independence of the Judiciary in the Lawasia Region*).

f. Liniile Directoare ale Latimer House pentru Commonwealth cu privire la bunele practici ce guvernează relațiile dintre Executiv, Parlament şi Puterea Judecătorească în promovarea bunei guvernări, a statului de drept şi a drepturilor omului, pentru a asigura punerea eficientă în aplicare a Principiilor de la Harare, 1998 (*The Latimer House Guidelines for the Commonwealth on good practice governing relations between the Executive, Parliament and the Judiciary in the promotion of good governance, the rule of law and human rights to ensure the effective implementation of the Harare Principles*).

g. Carta Europeană privind Statutul Judecătorilor, Consiliul Europei, iulie 1998 (*The European Charter on the Statute for Judges*).

h. Cadrul de Politici pentru Prevenirea şi Eliminarea Corupției şi Asigurarea Imparțialității Sistemului Judecătoresc, adoptat de către grupul de experți convocat de către Centrul pentru Independența Judecătorilor şi a Avocaților, februarie 2000 (*The Policy Framework for Preventing and Eliminating Corruption and Ensuring the Impartiality of the Judicial System*).

IV. Proiectul de Cod de Conduită Judiciară de la Bangalore

Cea de-a doua reuniune a Grupului pentru Integritate Judiciară a avut loc la Bangalore, India, de la 24 la 26 februarie 2001. Ea a fost facilitată de către Departamentul pentru Dezvoltare

Internațională al Regatului Unit al Marii Britanii şi Irlandei de Nord, găzduită de către Înalta Curte şi Guvernul din Statul Karnataka, India, şi sprijinită de către Înaltul Comisariat al ONU pentru Drepturile Omului. În cadrul acestei reuniuni, Grupul a început prin a examina proiectul aflat în fața sa, şi a identificat valorile fundamentale, a formulat principiile relevante, şi a ajuns la un acord asupra Proiectului de Cod de Conduită Judiciară de la Bangalore (Proiectul de la Bangalore). Grupul a recunoscut totuşi, dat fiind că Proiectul de la Bangalore a fost elaborat de către judecători proveniți în principal din țări în care se aplică common law, că era esențial ca el să fie analizat cu atenție de către judecătorii din alte sisteme de drept, pentru a putea să îşi asume statutul de cod internațional de conduită judiciară.

La această reuniune au participat dl. Mainur Reza Chowdhury - Preşedinte al curții supreme din Bangladesh, dl. P.V. Reddi - Preşedinte al curții supreme din Statul Karnataka, India, dl. Keshav Prasad Upadhyay - Judecător-şef din Nepal, dl. M.L. Uwais - Preşedinte al curții supreme din Nigeria, dl. Pius Langa - Vicepreşedinte al curții supreme din Africa de Sud, dl. S.N. Silva - Preşedinte al curții supreme din Sri Lanka, dl. B.A. Samatta - Preşedinte al curții supreme din Republica Unită a Tanzaniei, şi dl. B.J. Odoki - Preşedinte al curții supreme din Uganda. Judecătorul Claire L'Heureux Dube din partea Curții Supreme din Canada, Preşedinte al Comisiei Internaționale a Juriştilor, a fost invitatul special. Judecătorul Weeramantry a prezidat reuniunea, iar judecătorul Kirby a avut calitatea de Raportor. În plus, Raportorul Special al ONU privind Independența Judecătorilor şi a Avocaților, Dato Param Cumaraswamy, şi Preşedintele Comitetului ONU pentru Drepturile Omului, judecătorul P.N. Bhagwati, au participat în calitate de Observatori, acesta din urmă ca reprezentant al Înaltului Comisariat al ONU pentru Drepturile Omului.

V. Procesul de consultare

În anul ce a urmat, Proiectul de la Bangalore a fost amplu distribuit în rândul judecătorilor din cadrul sistemelor de common law şi de drept civil. A fost prezentat şi discutat în cadrul mai multor conferințe şi reuniuni judecătoreşti, cu participarea unor preşedinți de instanțe supreme şi a unor judecători seniori din 75 de țări cu sisteme de common law şi de drept civil. La inițiativa birourilor Asociației Barourilor Americane din Europa Centrală şi de Est, Proiectul de la Bangalore a fost tradus în limbile naționale din Bosnia şi Herțegovina, Bulgaria, Croația, România, Serbia şi Slovacia, şi apoi examinate de către judecători, asociațiile judecătorilor şi curțile constituționale şi supreme din respectiva regiune, inclusiv cele din Kosovo. Comentariile acestora au oferit o perspectivă utilă.

În luna iunie 2002, în cadrul unei reuniuni ce a avut loc la Strasbourg, Franța, Proiectul de la Bangalore a fost examinat de către Comitetul de Lucru al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE-GT) în cadrul unei discuții ample şi directe din perspectiva sistemului de drept civil. Printre participanții la această reuniune s-au aflat dl. Vicepreşedinte Gerhard Reissner din partea Asociației Judecătorilor din Austria, dl. judecător Robert Fremr din partea Înaltei Curți din Cehia, dl. Alain Lacabarats - Preşedinte din partea Curții de Apel din Paris, Franța, dl. judecător Otto Mallmann din partea Curții Federale Administrative din Germania, dl. magistrat Raffaele Sabato din Italia, judecătorul Virgilijus din partea Curții de Apel din Lituania, dl. Jean-Claude Wiwinius - Primul Consilier din partea Curții de Apel din Luxemburg, dl. Orlando Afonso - judecător consilier din partea Curții de Apel din Portugalia, dl. Dusan Ogrizek - judecător din partea Curții Supreme din Slovenia, dl. Johan Hirschfeldt - Preşedintele Curții de Apel Svea din Suedia, şi dl. Mance - Preşedintele Curții Supreme din Marea Britanie (preşedintele reuniunii). Comentariile publicate ale CCJE-GT asupra Proiectului de la Bangalore, împreună cu alte Opinii pertinente ale Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni – în special Opinia nr.1 privind standardele referitoare la independența puterii judecătoreşti – au reprezentat o contribuție importantă la evoluția formei Proiectului de la Bangalore.

Proiectul de la Bangalore a mai fost luat în considerare şi în lumina proiectului de Opinie a CCJE asupra principiilor şi regulilor ce guvernează conduita profesională a judecătorilor, în special etica, incompatibilitățile şi imparțialitatea; şi cu referire la cele mai recente coduri de conduită judecătorească, inclusiv Ghidul Conduitei Judiciare publicat de către Consiliul Preşedinților de Instanțe Supreme din Australia în luna iunie 2002, Modelul de Reguli de Conduită pentru Judecători din Statele Baltice, Codul de Etică Judiciară pentru Judecători al Republicii Populare Chineze şi Codul de Etică Judiciară al Asociației Judecătorilor Macedoneni.

VI. Principiile de la Bangalore privind Conduita Judiciară

O versiune revizuită a Proiectului de la Bangalore a fost apoi discutată la Masa Rotunde a Preşedinţilor Instanţelor Supreme (sau a reprezentanţilor acestora) din ţările cu sisteme de drept civil, ce a avut loc în Camera Japoneză a Palatului Păcii de la Haga, din Olanda – sediul Curţii Internaţionale de Justiţie – pe 25 şi 26 noiembrie 2002. Reuniunea a fost facilitată de către Departamentul pentru Dezvoltare Internaţională din Marea Britanie, cu sprijinul Centrului Naţiunilor Unite pentru Prevenirea Criminalităţii Internaţionale de la Viena, şi al Biroului Înaltului Comisariat pentru Drepturile Omului de la Geneva; şi organizată cu asistenţa Directorului General al Fundaţiei Carnegie de la Haga.

Judecătorul Weeramantry, fost Vicepreşedinte şi Judecător ad-hoc al Curţii Internaţionale de Justiţie, a prezidat reuniunea la care au participat, printre alţii, Vladimir de Freitas - judecător la Curtea Federală de Apel din Brazilia, Iva Brozova - Preşedinte al Curţii Supreme din Cehia, Mohammad Fathy Naguib - Preşedinte al Curţii Supreme Constituţionale din Egipt (asistat de către judecător Dr. Adel Omar Sherif), Consilierul Christine Chanet din partea Curţii de Casaţie din Franţa, dl. Genaro David Gongora Pimentel - Preşedinte al Curţii Supreme Naţionale de Justiţie din Mexic, dl. Mario Mangaze - Preşedinte al Curţii Supreme din Mozambic, dl. Pim Haak - preşedintele Hoge Raad din Olanda, dl.Trond Dolva - judecător la Curtea Supremă din Norvegia şi dl. Hilario Davide - Preşedinte al Curţii Supreme din Filipine (asistat de către judecător Reynato S. Puno). De asemenea, au participat în cadrul unei sesiuni, următorii judecători ai Curţii Internaţionale de Justiţie: judecător Raymond Ranjeva (Madagascar), judecător Geza Herczegh (Ungaria), judecător Carl-August Fleischhauer (Germania), judecător Abdul G. Koroma (Sierra Leone), judecător Rosalyn Higgins (Marea Britanie), judecător Francisco Rezek (Brazilia), judecător Nabil Elaraby (Egipt) şi judecător Ad-Hoc Thomas Frank (SUA). A mai participat şi Raportorul Special al ONU privind Independenţa Judecătorilor şi a Avocaţilor, Dato Param Cumaraswamy.

S-a remarcat un consens semnificativ în rândul judecătorilor din sistemele de common law şi din cele de drept civil, care au participat la reuniune în ceea ce priveşte valorile de bază, deşi au existat unele dezacorduri în ceea ce priveşte schema şi ordinea în care acestea ar trebui plasate. De exemplu,

(a) s-a pus întrebarea dacă Independenţa, Imparţialitatea şi Integritatea (în această ordine) nu ar trebui plasate înaintea Etichetei (pe care Proiectul de la Bangalore o plasase înainte) şi a Egalităţii.

(b) judecătorii care proveneau din sisteme de drept civil şi-au exprimat îngrijorarea privind folosirea termenului „cod" (care pentru profesioniştii din domeniul dreptului din Europa continentală înseamnă de obicei un instrument juridic care este complet şi exhaustiv), mai ales dat fiind că standardele de conduită profesională sunt diferite de regulile prevăzute de lege şi de normele disciplinare.

(c) declaraţia din preambulul Proiectului de la Bangalore, cu privire la faptul că „sursa reală a puterii justiţiei este acceptarea de către populaţie a autorităţii morale şi a integrităţii judecătorilor", a fost pusă sub semnul întrebării. S-a susţinut că „sursa reală" ar fi constituţia; şi că ar putea fi chiar periculos în unele împrejurări să se pună prea mult accent pe faptul că puterea justiţiei depinde în cea mai mare măsură de acceptarea publicului.

În ceea ce priveşte aplicarea valorilor şi a principiilor, judecătorii din sistemele de drept civil:

(a) au întrebat de ce judecătorii ar trebui să aibă obligaţia generală (cerută de Proiectul de la Bangalore) de a fi la curent cu interesele financiare ale propriei lor familii şi care nu ar avea legătură directă cu orice risc ce vizează imparţialitatea lor reală sau aparentă.

(b) au considerat că nu este potrivit ca un judecător care altminteri ar fi recuzat să poată, în loc de a se abţine de la judecată, să continue să participe la acesta dacă părţile sunt de acord (judecătorii din sistemele de common law au considerat că acest lucru ar fi admisibil).

(c) au avut îndoieli privind amploarea şi oportunitatea direcției din care Proiectul de la Bangalore aborda situații comune, cum ar fi căsătoria sau o relație personală apropiată cu un avocat, şi au sugerat în schimb ca accentul în asemenea cazuri să se pună nu pe interzicerea relației, ci pe obligația judecătorului de a se retrage din orice cauză în care este implicată cealaltă parte la relație.

(d) s-au întrebat dacă este înțelept să se prevadă o listă de activități nejudiciare „permise", şi dacă interdicțiile referitoare la activitățile de strângere de fonduri pentru organizații caritabile, exercitarea funcției de executor, administrator, custode, tutore sau alt fel de fideicomisar, acceptarea numirii într-o comisie de anchetă, sau depunerea mărturiei, ar trebui universal acceptate ca standarde internaționale.

Cele mai mari divergențe au apărut în ceea ce priveşte activitatea politică. Într-una dintre țările europene, judecătorii sunt aleşi în baza apartenenței lor la partide politice. În alte țări europene, judecătorii au dreptul de a face politică şi de a fi aleşi ca membri în consiliile locale (chiar păstrându-şi funcția de judecător) sau în Parlament (în acest caz funcția de judecător fiind suspendată). Judecătorii ce provin din sisteme de drept civil au susținut aşadar că în prezent nu există un consens internațional asupra libertății judecătorilor de a desfăşura activități politice. Ei au propus că ar trebui ca fiecare țară să îşi găsească propriul echilibru între libertatea de opinie şi de expresie a judecătorilor în privința chestiunilor de importanță socială, şi cerința neutralității. Ei au recunoscut totuşi că, chiar dacă apartenența la un partid politic sau participarea la o dezbatere publică asupra problemelor majore ale societății nu ar fi interzisă, judecătorii ar trebui totuşi să se abțină măcar de la activitățile politice care le pot compromite independența sau le pot periclita aparența de imparțialitate.

Din acea reuniune, au rezultat Principiile de la Bangalore privind Conduita Judiciară. Valorile esențiale recunoscute în acest document sunt Independența, Imparțialitatea, Integritatea, Eticheta, Egalitatea, Competența şi Străduința. Aceste valori sunt urmate de principiile relevante şi de către enunțuri detaliate referitoare la aplicarea lor.

VII. Comisia pentru Drepturile Omului

Principiile de la Bangalore privind Conduita Judiciară au fost anexate la raportul prezentat la cea de-a cincizeci şi noua sesiune a Comisiei Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului, în luna aprilie 2003, de către Raportorul Special al ONU privind Independența Judecătorilor şi a Avocaților, Dato Param Cumaraswamy. La data de 29 aprilie 2003, Comisia a adoptat în unanimitate rezoluția 2003/43 care prezenta Principiile de Conduită Judiciară de la Bangalore şi le-a adus „în atenția Statelor Membre, a organelor relevante ale Națiunilor Unite şi a organizațiilor interguvernamentale şi neguvernamentale, spre a fi luate în considerare".

În luna aprilie 2004, în raportul său la cea de-a şaizecia sesiune a Comisiei pentru Drepturile Omului, noul Raportor Special privind Independența Judecătorilor şi a Avocaților, Dr Leandro Despouy, a observat următoarele:

> *Comisia şi-a exprimat în mod frecvent îngrijorarea referitor la frecvența şi amploarea fenomenului corupției în cadrul judecătorilor din lumea întreagă, fenomen care merge mult dincolo de corupția economică sub forma deturnării de fonduri alocate Justiției de către Parlament sau de mită (o practică ce ar putea fi încurajată de faptul că salariile judecătorilor sunt mici). Acest fenomen mai poate afecta şi administrația din cadrul sistemului judecătoresc (lipsa transparenței, sistemul de mită) sau poate lua forma participării părtinitoare la procese ca urmare a politizării Justiției, a loialității judecătorilor față de anumite partide politice, sau a tot felul de patronaje ale Justiției. Acest lucru este deosebit de grav deoarece judecătorii şi funcționarii din justiție ar trebui să aibă o autoritate morală şi să reprezinte o instituție caracterizată prin probitate şi imparțialitate, pe care să se poată baza întreaga societate atunci când îi sunt încălcate drepturile.*
>
> *Dincolo de actele în sine, faptul că populația din unele țări tinde să vadă corpul judecătorilor ca pe o autoritate coruptă este deosebit de serios: lipsa încrederii în justiție are un efect letal pentru democrație şi dezvoltare şi încurajează perpetuarea corupției. Aici, regulile de etică judiciară capătă o importanță vitală. După cum subliniază şi jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, judecătorii trebuie nu numai să îndeplinească criterii*

obiective de imparțialitate, ci să fie şi percepuți ca fiind imparțiali; miza este încrederea pe care instanțele trebuie să o inspire justițiabililor dintr-o societate democratică. Astfel, devine evident de ce este atât de important să se disemineze şi să se pună în aplicare Principiile de la Bangalore privind Conduita Judiciară, ale căror autori au avut grijă să se bazeze pe cele două tradiții juridice principale (dreptul cutumiar şi dreptul civil) şi de care Comisia a luat notă în cadrul celei de-a cincizeci şi noua sesiuni.

Raportorul Special a recomandat ca Principiile de la Bangalore să fie puse la dispoziție, preferabil în limbile naționale, în toate facultățile de drept şi asociațiile profesionale ale judecătorilor şi avocaților.

VIII. Comentariu asupra Principiilor de la Bangalore privind Conduita Judiciară

În cadrul celei de-a patra reuniuni ce a avut loc la Viena în octombrie 2005, Grupul pentru Integritate Judiciară a observat că, la mai multe reuniuni ale judecătorilor şi avocaților, precum şi reformatorilor în domeniul dreptului, a fost subliniată necesitatea elaborării unui comentariu sau a unui memorandum explicativ care să constituie un ghid autoritar pentru aplicarea Principiilor de la Bangalore. Grupul a fost de acord că un asemenea comentariu sau ghid ar permite judecătorilor şi profesorilor de etică judiciară să înțeleagă nu numai procesul inter-cultural de elaborare şi de consultare pentru Principiile de la Bangalore şi motivația pentru valorile şi principiile încorporate, ci şi ar putea facilita o înțelegere mai amplă a aplicabilității acestor valori şi principii în chestiuni, situații şi probleme care ar putea apărea. În mod corespunzător, Grupul a decis că, într-o primă fază, Coordonatorul urma să elaboreze un proiect de comentariu, care să fie depus apoi spre examinare şi aprobare de către Grup.

IX. Comisia pentru Prevenirea Criminalității şi Justiție Penală

În aprilie 2006, cea de-a cincisprezecea Sesiune a Comisiei pentru Prevenirea Criminalității şi Justiție Penală, care a avut loc la Viena a recomandat în unanimitate adoptarea de către Consiliul Economic şi Social a unui proiect de rezoluție co-sponsorizată de către Guvernele egiptean, francez, german, nigerian şi filipinez intitulată „Consolidarea principiilor de bază ale conduitei judiciare". Proiectul de rezoluție, printre altele,

(a) Invita statele membre, în conformitate cu sistemele lor naționale de drept, să încurajeze judecătorii să ia în considerare Principiile de la Bangalore privind Conduita Judiciară (anexate la rezoluție) atunci când revizuiesc sau elaborează reguli referitor la conduita profesională şi etică a membrilor puterii judiciare;

(b) Sublinia faptul că Principiile de la Bangalore privind Conduita Judiciară reprezintă o evoluție şi sunt complementare Principiilor de Bază ale Independenței Justiției;

(c) Recunoştea activitatea importantă desfăşurată de către Grupul pentru Integritate Judiciară sub auspiciile Oficiului Națiunilor Unite pentru Droguri şi Criminalitate (UNODC), precum şi ale altor foruri judiciare internaționale şi regionale care contribuie la dezvoltarea şi diseminarea standardelor şi măsurilor pentru consolidarea independenței, imparțialității şi integrității judiciare;

(d) Solicita UNODC să continue a sprijini activitatea Grupului pentru Integritate Judiciară;

(e) Îşi exprima recunoştința către statele membre care au făcut contribuții voluntare la UNODC în sprijinul activității Grupului pentru Integritate Judiciară;

(f) Invita statele membre să facă contribuții voluntare, după caz, către Fondul Națiunilor Unite pentru Prevenirea Criminalității şi Justiție Penală spre a sprijini activitatea Grupului pentru Integritate Judiciară şi să continue să asigure, prin intermediul Programului Global împotriva Corupției, asistență tehnică țărilor aflate în curs de dezvoltare şi țărilor cu economii de tranziție, la cerere, pentru consolidarea integrității şi capacității sistemelor lor judecătoreşti;

(g) Invita statele membre să depună la Secretarul General opiniile lor referitoare la Principiile de la Bangalore privind Conduita Judiciară şi să propună modificări, după caz;

(h) Solicita UNODC convocarea unui grup deschis interguvernamental de experţi, în cooperare cu Grupul pentru Integritate Judiciară şi cu alte forurile judiciare internaţionale şi regionale, cu scopul elaborării unui comentariu asupra Principiilor de la Bangalore privind Conduita Judiciară, luând în considerare opiniile exprimate şi modificările propuse de către statele membre; şi

(i) Solicita Secretarului General să raporteze stadiul implementării acestei rezoluţii Comisiei pentru Prevenirea Criminalităţii şi Justiţie Penală în cadrul celei de-a şaisprezecea sesiuni.

X. Consiliul Economic şi Social

În 27 iulie 2006, Consiliul Economic şi Social al ONU a adoptat rezoluţia de mai sus 2006/23, intitulată "Întărirea principiilor de bază privind conduita judiciară", fără vot.

XI. Reuniunea Grupului Interguvernamental de Experţi

În luna martie a anului 2007, proiectul de Comentariu asupra Principiilor de la Bangalore privind Conduita Judiciară elaborat de către Coordonatorul Grupului pentru Integritate Judiciară, Dr Nihal Jayawickrama, a fost supus examinării în cadrul unei reuniuni comune a Grupului pentru Integritate Judiciară şi a Grupului Deschis Interguvernamental de Experţi convocat de către UNODC. Reuniunea a fost prezidată de către judecătorul Weeramantry şi domnul Pius Langa, Preşedintele curţii supreme din Africa de Sud. Ceilalţi membri ai Grupului pentru Integritate Judiciară care au participat la reuniune sunt: B J Odoki - Preşedintele instanţei supreme din Uganda, B A Samatta - Preşedintele instanţei supreme din Tanzania, Dr Adel Omar Sherif - Vicepreşedintele instanţei supreme din Egipt, şi M L Uwais - fostul Preşedinte al instanţei supreme din Nigeria. Judecătorul M D Kirby din partea Înaltei Curţi din Australia, care nu a putut fi prezent, şi-a depus observaţiile în scris.

Pe lângă membrii Grupului pentru Integritate Judiciară, au participat şi alţi judecători, oficiali guvernamentali şi experţi individuali: Magistrat Noura Hachani din Algeria; judecător Elena Highton din Nolasco, Vicepreşedinte al Curţii Supreme din Argentina; judecători Nazim Tagiyev, Rauf Guliyev şi Gulmirza Cavadov din Azerbaijan; Dr. Octavio Lister din Republica Dominicană; Mohammad Aly Seef şi Elham Nguib Nawar, judecători la Curtea Supremă Constituţională din Egipt; judecător districtual Riitta Kiiski din Finlanda; judecător Christine Chanet, Consilier, Curtea de Casaţie din Franţa şi preşedinte al Comitetului Drepturilor Omului al Naţiunilor Unite; judecător Hansjörg Scherer, Curtea Districtuală din Germania; judecător Ursula Vezekényi, Curtea Supremă din Ungaria; Prof. Dr. Paulus Effendie Lotulung, Şef Adjunct al Justiţiei din Indonezia; judecător Mohamadali Shahheydaripur din Republica Islamică a Iranului; Kaspars Berkis, Adjunct al Secretarului de Stat în Ministerului Justiţiei din Letonia; Dr. Muftah Mohamed Kazit, Abdel-Hakim Alfitouri Al-Hamrouni, Nagi Abdel-Salam Burkan şi Ahmed El Halam din Libia; Iurii Pricop din Moldova; judecător Abdellatif Cherqaoui, Preşedinte al Camerei de pe lângă Curtea de Apel din Casablanca, judecător Khadija Ouazzani Touhami, Preşedinte al Camerei de pe lângă Curtea Supremă, şi consilier Boutaina Benmoussa din Maroc; judecător Collins Parker, Înalta Curte din Namibia; judecător Ram Kumar Prasad Shah, judecător la Curtea Supremă din Nepal; Dennis de Jong, consilier pentru drepturile omului şi construirea păcii, Ministerul Afacerilor Externe din Olanda; judecător Timothy Adepoju Oyeyipo, administrator la Institutul Naţional Judiciar; Philomena Chinwe Uwandu, asistentului al consilierului şef de stat, Ministerul Federal de Justiţie, şi Hadiza Ibrahim Saeed, membru al Institutului Naţional Judiciar din Nigeria; Syed Haider Shah, director, Ministerul de Afaceri Externe din Pakistan; Xiomara Bulgin De Wilson din Panama; judecător Cristi Danileţ, consilier al ministrului justiţiei din România; judecător Hyong-Won Bae din Republica Korea; Jovan Cosic, Ministerul Justiţiei din Serbia; judecător Ignacio Sancho Garagallo, preşedinte al Secţiei Comerciale a Curţii de Apel din Barcelona, Spania; Suhada Gamlath, secretar permanent, Ministerul Justiţiei şi Reformelor Legale din Sri Lanka; Bashar Safiey, Misiunea permanentă din Republica Arabă Siriană; Henry Haduli din Uganda; şi Kevin Driscoll, consilier senior, Departamentul de Justiţie din SUA.

Alți participanți au fost Olga Ruda şi Simon Conte din Inițiativa pentru statul de drept a Asociației Baroului American; Lord Jonathan Mance de la Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni din cadrul Consiliului Europei; Dr. Dedo Geinitz, Johanna Beate Wysluch şi Georg Huber-Brabenwarter de la Agenția Germană pentru Cooperare Tehnică (Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit); Prof. Giuseppe Di Federico şi Dr. Francesco Contini de la Institutul de Cercetări a Sistemelor Judiciare, Bologna, Italia; Giovanni Pasqua şi judecător Khaled Ahmed de la Institutul Internațional pentru Înalte Studii în Ştiințele Penale, Siracusa, Italia; Arkan El Seblani de la Programul de Dezvoltare al Națiunilor Unite; Kit Volz, Dr. Stuart Gilman, Dr. Oliver Stolpe, Phil Matsheza, Alexandra Souza Martins şi Ugonnaya Grace Ezekwem de la UNODC; Ferdinand L.K. Wambali, Secretar personal al preşedintelui curții supreme a Republicii Unite a Tanzaniei; şi Neshan Gunasekera, avocat, Sri Lanka.

Proiectul a fost analizat în detaliu, fiecare paragraf fiind examinat separat. Au fost convenite mai multe modificări, inclusiv unele eliminări. Comentariul ce urmează intenționează să contribuie la o mai bună înțelegere a Principiilor de la Bangalore privind Conduita Judiciară.

XII. Materiale resursă

La pregătirea Comentariului au fost folosite ca surse de inspirație şi s-a făcut referire la numeroase materiale. Acestea includ instrumente internaționale, coduri naționale privind conduita judiciară şi comentariile aferente, hotărâri judecătoreşti şi decizii ale instanțelor internaționale, regionale şi naționale, opinii ale comitetelor de etică judiciară, păreri ale experților şi tratate de drept.

Când au fost folosite citate, acestea au fost indicate în note de subsol. Când opiniile şi comentariile au fost împrumutate dintr-un context național sau regional dar care se regăsesc într-un anumit grad în toate sistemele judiciare, sursa originală nu mai este menționată în text. Oricum, toate sursele care au fost folosite sunt incluse în secțiunea III de mai sus şi în *Bibliografia Selectivă,* iar valoroasa lor contribuție este recunoscută.

În mod particular trebuie menționate următoarele trei surse: Consiliul Judiciar Canadian, *Principii de Etică pentru Judecători (1998);* Consiliul Europei, *Opinii ale Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (2001-2006);* şi Regiunea Administrativă Specială Hong Kong a Chinei, *Ghid privind Conduita Judiciară (2004).*

PRINCIPIILE DE LA BANGALORE PRIVIND CONDUITA JUDICIARĂ

PREAMBUL

ÎNTRUCÂT *Declarația Universală a Drepturilor Omului* recunoaşte ca fundamental principiul conform căruia orice persoană are dreptul la un proces echitabil şi public, în fața unui tribunal independent şi imparțial pentru a determina drepturile şi obligațiile sale şi a hotărî asupra temeiniciei oricărei acuzații penale ce i s-ar aduce.

Comentariu

Declarația Universală a Drepturilor Omului

1. Articolul 19 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, care a fost proclamată de către Adunarea Generală a ONU la data de 10 decembrie 1948, prevede următoarele:

> *Orice persoană are dreptul în deplină egalitate de a fi audiată în mod echitabil şi public de către un tribunal independent şi imparțial care va hotărî fie asupra drepturilor şi obligațiilor sale, fie asupra temeiniciei oricărei acuzări în materie penală îndreptată împotriva sa.*

2. Declarația Universală a Drepturilor Omului a fost adoptată fără niciun vot împotrivă, şi reprezintă „o înțelegere comună" a drepturilor pe care statele membre ale ONU s-au angajat prin Carta Națiunilor Unite să le respecte şi să le monitorizeze. Ea constituie prima declarație comprehensivă a drepturilor omului cu aplicabilitate universală. Declarația Universală nu este menită să fie ea însăşi un instrument juridic obligatoriu; este o declarație, şi nu un tratat. Totuşi, este considerată ca fiind de un ajutor legitim pentru interpretarea expresiei „drepturile şi libertățile fundamentale ale omului" din Cartă. Într-adevăr, încă din 1971, a fost recunoscut pe cale judiciară faptul că „deşi afirmațiile din cuprinsul Declarației nu sunt obligatorii ca în cazul unei convenții internaționale . . . ele pot fi obligatorii pentru state în baza uzanțelor. . . fie pentru că au constituit o codificare a dreptului cutumiar. . . fie pentru că au dobândit valoare de cutumă printr-o practică general acceptată ca lege.'[1]

[1] *Legal Consequences for States of the Continued Presence of South Africa in Namibia (South-West Africa) Notwithstanding Security Council Resolution 276 (1970)*, ICJ Reports 1971, opinia separată a Vicepreşedintelui Ammoun, la p.76.

ÎNTRUCÂT *Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile şi Politice* garantează că toate persoanele vor fi egale în fața instanțelor şi că, în examinarea în cursul unei proceduri judiciare a unei acuzații penale sau a drepturilor şi obligațiilor cu caracter civil, orice persoană va avea dreptul, într-un termen rezonabil, la un proces echitabil şi public în fața unei instanțe competente, independente şi imparțiale stabilite prin lege.

Comentariu

Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile şi Politice

3. Articolul 14, paragraf 1, din Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile şi Politice prevede, printre altele, că:

> *Toți oamenii sunt egali în fața instanțelor de judecată. Orice persoană are dreptul ca litigiul în care se află sa fie examinat în mod echitabil şi public de către un tribunal competent, independent şi imparțial, stabilit prin lege, care să decidă fie asupra temeiniciei oricărei învinuiri penale îndreptate împotriva ei, fie asupra contestațiilor privind drepturile şi obligațiile sale cu caracter civil.*

4. Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile şi Politice a fost adoptat în unanimitate de către Adunarea Generală a Națiunilor Unite la data de 16 decembrie 1966, şi a intrat în vigoare la 23 martie 1976, la trei luni după depunerea celui de-al treizeci şi cincilea instrument de ratificare. La data de 20 iulie 2007, 160 de state fie ratificaseră, fie aderaseră la el, acceptând prin urmare prevederile sale ca fiind obligatorii conform dreptului internațional.

Obligațiile statelor

5. Atunci când un stat ratifică sau aderă la acest Pact, îşi asumă trei obligații în dreptul intern. Prima este „să respecte şi să garanteze tuturor persoanelor aflate pe teritoriul său şi care se supun jurisdicției sale" drepturile recunoscute de către Pact „fără nicio discriminare, bazată pe rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau de altă natură, origine națională sau socială, avere, naştere sau alt statut". Cea de-a doua obligație este de a face tot ce este necesar, în conformitate cu procedurile sale constituționale şi cu prevederile Pactului, pentru a adopta orice măsuri legislative necesare pentru a asigura exercitarea efectivă a acestor drepturi şi libertăți. Cea de-a treia obligație este de a se asigura că orice persoană ale cărei drepturi sau libertăți sunt încălcate are la dispoziție un remediu efectiv, chiar dacă încălcarea a fost comisă de către o persoană ce acționa în virtutea unei calități oficiale; să se asigure că orice persoană care pretinde un astfel de remediu are acest drept stabilit de o autoritate judiciară, administrativă sau legislativă competentă, sau de către sistemul juridic, şi să îmbunătățească căile de atac disponibile; şi să se asigure că autoritățile competente pun în practică astfel de remedii atunci când exercitarea lor este garantată.

Statutul Dreptului internațional

6. Statutul dreptului internațional în cadrul unui sistem de drept național este stabilit în general de către dreptul intern. În consecință, în jurisdicții diferite se aplică reguli diferite. Dacă este urmată teoria monistă, dreptul internațional şi dreptul național asupra aceluiaşi subiect funcționează în mod concurent, iar în caz de conflict, cel dintâi primează. Dacă este urmată teoria dualistă, dreptul internațional şi dreptul național sunt considerate ca fiind două sisteme de drept diferite, care reglementează diferit aceeaşi materie. Ele se exclud reciproc, iar cel dintâi nu are niciun efect asupra celui din urmă decât dacă şi până când are loc transpunerea în legislația națională. Unul dintre motivele acestei viziuni este faptul că încheierea unui tratat este un act ce ține de executiv, în vreme ce îndeplinirea obligațiilor prevăzute de acesta, dacă implică modificarea legislației naționale existente, necesită acțiune legislativă. Totuşi, în multe dintre statele în care se preferă teoria dualistă, recunoaşterea şi respectarea drepturilor şi libertăților fundamentale ale omului sunt general acceptate ca fiind obligatorii, sau în mod sigur sunt considerate ca având o mare influență la interpretarea şi aplicarea dreptului intern.

ÎNTRUCÂT cele două principii şi drepturi fundamentale de mai sus sunt în mod egal recunoscute sau transpuse în instrumente regionale referitoare la drepturile omului, în prevederi naționale constituționale, legislative, ca şi în common law, precum şi în convenții şi tradiții juridice.

Comentariu

Convenția Europeană a Drepturilor Omului

7. Articolul 6, paragraful 1, din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului şi a Libertăților Fundamentale din 1950 prevede, printre altele, că:

> *Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public şi într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă şi imparțială, instituită de lege, care va hotărî, fie asupra încălcării drepturilor şi obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații penală împotriva sa.*

Convenția Americană a Drepturilor Omului

8. Articolul 8, paragraf 1, din Convenția Americană privind Drepturile Omului, adoptată în 1969 prevede, printre altele, următoarele:

> *Orice persoană are dreptul la un proces, beneficiind de garanțiile legale şi într-un termen rezonabil, în fața unui tribunal competent, independent şi imparțial, înființat anterior prin lege, în fundamentarea oricărei acuzații penale ce i se aduce sau cu scopul stabilirii drepturilor şi obligațiilor sale de natură civilă, de muncă, fiscale sau de orice altă natură.*

Carta Africană privind Drepturile Omului şi ale Popoarelor

9. Articolul 7, paragraf 1, din Carta Africană privind Drepturile Omului şi ale Popoarelor adoptată în 1981 prevede următoarele:

> *Fiecare persoană are dreptul la judecarea cauzei sale. Aceasta cuprinde:*
> *(e) dreptul de a fi judecat într-un termen rezonabil de către o instanță imparțială,*

în vreme ce Articolul 26 prevede că:

> *Statele-părți la prezenta Cartă au obligația de a garanta independența instanțelor. . .*

ÎNTRUCÂT importanța unui corp judiciar competent, independent şi imparțial pentru apărarea drepturilor omului este accentuată şi de faptul că implementarea tuturor celorlalte drepturi depinde, în cele din urmă, de buna administrare a justiției.

ÎNTRUCÂT un corp judiciar competent, independent şi imparțial este de asemenea esențial pentru ca instanțele să îşi îndeplinească rolul în susținerea constituționalismului şi a statului de drept.

Comentariu

Constituționalismul

10. Conceptul de constituționalism a fost explicat în termenii următori:

Ideea de constituționalism implică enunțul conform căruia exercitarea puterii publice este restricționată de reguli, reguli ce prescriu procedura conform căreia se îndeplinesc actele legislativului şi executivului şi care delimitează conținutul admisibil al acestora. Constituționalismul devine o realitate vie în măsura în care aceste reguli diminuează arbitrariul discreționismului şi sunt în fapt respectate de către deținătorii puterii politice, şi în măsura în care în zonele interzise pe care autoritatea nu le poate încălca există un spațiu semnificativ pentru ca fiecare individ să se bucure de libertatea personală.[2]

Supremația legii (Statul de drept)

11. Relevanța unui corp de judecători independenți şi imparțiali pentru susținerea statului de drept a fost exprimată după cum urmează:

Motivul pentru care independența justiției are o importanță publică atât de mare este acela că o societate liberă există numai atâta timp cât este guvernată prin statul de drept . . . dreptul care îi obligă atât pe guvernanți, cât şi pe guvernați, administrat imparțial şi tratându-i egal pe toți cei care caută remedii sau împotriva cărora se caută aceste remedii. Oricât de vag ar fi perceput, oricât de nearticulat ar fi gândit, există o aspirație în inimile tuturor oamenilor pentru statul de drept. Această aspirație depinde, pentru a se îndeplini, de aplicarea competentă şi imparțială a legii de către judecători. Pentru a se achita de această răspundere, este esențial ca judecătorii să fie, şi să apară că sunt independenți. Ne-am obişnuit cu noțiunea conform căreia independența justiției include independența de dictatele puterii executive. . . Însă deciziile moderne sunt atât de variate şi importante încât trebuie să existe independență față de orice influență care ar putea tinde, sau ar putea fi considerată în mod rezonabil ca tinzând, către o lipsă a imparțialității în procesul decizional. Independența de puterea executivă este centrală pentru această noțiune, însă nu mai este singura independență relevantă.[3]

Independența şi imparțialitatea corpului judecătoresc

12. Conceptul de corp judiciar independent şi imparțial este acum mai amplu:

Orice menționare a independenței justiției trebuie până la urmă să ridice întrebarea: independență față de ce? Cel mai evident răspuns este, fireşte, independența față de guvern. Mi se pare imposibil să mă gândesc la vreun mod în care judecătorii, în exercitarea rolului lor decizional, să nu trebuiască să fie independenți față de guvern. Însă

[2] S.A. de Smith, *The New Commonwealth and its Constitutions* (London, Stevens, 1964), p.106.
[3] Sir Gerard Brennan, Chief Justice of Australia, "Judicial Independence", The Australian Judicial Conference, 2 noiembrie 1996, Canberra, disponibilă la www.hcourt.gov.au.

ei mai trebuie să fie independenți şi față de legislativ, cu excepția calității acestuia de a adopta legi. Judecătorii nu trebuie să cedeze în fața exprimării de opinii parlamentare, sau să ia decizii în spețe cu scopul de a câştiga aprobarea parlamentului sau de a evita cenzura parlamentară. Ei trebuie de asemenea, pur şi simplu, să se asigure că imparțialitatea lor nu este subminată de nicio altă asociație, fie ea profesională, comercială, personală sau de altă natură.[4]

[4] Lord Bingham of Cornhill, Lord Chief Justice of England, "Judicial Independence", *Judicial Studies Board Annual Lecture 1996*, disponibilă la www.jsboard.co.uk.

ÎNTRUCÂT încrederea publicului în sistemul de justiție, în autoritatea morală şi în integritatea judecătorilor este de maximă importanță într-o societate democratică modernă.

Comentariu

Încrederea publicului în corpul judecătoresc

13. Încrederea publicului în independența instanțelor, în integritatea judecătorilor, şi în imparțialitatea şi eficiența procedurilor acestora este cea care susține sistemul de justiție al unei țări. După cum a observat un judecător:

> *Autoritatea instanței . . . ce nu ține în mână nici banii, nici sabia . . . se bazează în final pe încrederea susținută a cetățenilor în judecata sa morală. Acesta este sentimentul ce trebuie să fie întreținut de detaşarea completă a instanței, în fapt şi în aparență, de complicațiile politice şi prin abținerea de la a se implica ea însăşi în lupta forțelor politice în declarațiile politice.*[5]

[5] *Baker v. Carr*, Supreme Court of the United States of America, (1962) 369 US 186, per Justice Frankfurter.

ÎNTRUCÂT este esențial ca judecătorii, fiecare individual şi toți în colectiv, să respecte şi să onoreze funcția judiciară ca fiind un mandat public şi să se străduiască în a spori şi a menține încrederea publicului în sistemul judiciar.

Comentariu

Responsabilitatea colectivă

14. Un judecător trebuie să considere ca fiind de datoria sa nu numai să respecte standarde înalte de conduită, ci şi să participe la stabilirea, menținerea şi susținerea colectivă a acestor standarde. Chiar şi o singură abatere judiciară poate prejudicia ireparabil autoritatea morală a instanței.

Funcția judiciară

15. Următoarele remarci au fost adresate odată de către un preşedinte de curte supremă judecătorilor numiți recent în jurisdicția sa:

Menirea judecătorului este de a sluji comunitatea, în rolul său esențial de administrare a justiției conform legii. Funcția dvs. vă oferă această posibilitate şi aceasta este un privilegiu. Funcția dvs. este de a sluji, ceea ce constituie o obligație. Fără îndoială că au existat multe motive, personale şi profesionale, pentru care ați acceptat numirea, însă judecătorul nu va reuşi şi nu va găsi satisfacție în îndatoririle sale decât dacă realizează în mod permanent importanța serviciului public prestat. Libertatea, pacea, ordinea şi buna guvernare – elementele esențiale ale societății pe care le prețuim – depind în final de îndeplinirea cu bună credință a funcției judiciare. Comunitatea este guvernată de regula statului de drept numai atunci când ea are încredere în integritatea şi capacitatea puterii judecătoreşti. Ştiind asta, trebuie să aveți o idee înaltă despre importanța funcției dvs. Atunci când munca îşi pierde caracterul de noutate, când volumul de lucru seamănă cu povara lui Sisif, când tirania amânărilor de pronunțare devine plictisitoare, singura motivație permanentă care vă susține efortul de a continua este faptul că sunteți conştienți că sarcina pe care o aveți de îndeplinit este esențială societății în care trăiți.

Sunteți privilegiați să exercitați atribuțiile acestei funcții şi sunteți obligați să le lăsați neîntinate când vine timpul să renunțați la ele. Ceea ce spuneți şi ceea ce faceți, în public şi, într-o oarecare măsură, în privat, va afecta opinia publicului cu privire la funcția voastră şi la respectul pe care ea ar trebui să îl impună. Riscul de a fi oprit în timp ce conduceți către casă întorcându-vă de la o petrecere sau o neconcordanță minoră în declarația de venit pot avea semnificație publică. Standardele pentru soția lui Cezar sunt standardele pe care alții le vor aplica, pe bună dreptate, cu privire la ceea ce spuneți şi faceți, şi având o idee înaltă despre funcția de judecător, sunt şi standardele pe care voi înşivă vi le veți aplica. Iar aceste standarde se aplică la toate materiile, atât mari, cât şi mici. Sub unele aspecte, cheltuirea mărunțişului sau achitarea unor cheltuieli importante pot fi chestiuni de mare importanță.

Mână în mână cu înalta stimă pentru funcție merge modestia cu privire la capacitatea voastră de a vă ridica la standardele impuse de predecesori şi considerate în prezent obligatorii. Sunt puțini judecători care sunt suficient de încrezători în forțele proprii pentru a nu păstra o îndoială cu privire la propria posibilitate de a atinge nivelul de performanță aşteptat de la ei, şi până acum niciunul dintre cei care posedă acea încredere în ei înşişi nu a atins acel nivel. Desigur, temerea cu privire la propria capacitate de a vă îndeplini îndatoririle scade odată cu acumularea experienței. Dar aceasta nu se datorează atât mulțumirii de sine, cât acceptării limitelor propriilor abilități. Cu condiția să faceți tot ce puteți, frica de insuficiență profesională poate fi contra-productivă. Modestia intelectuală (chiar atunci când nu este arătată), un simț al datoriei şi respectului de sine, expunerea fiecărui pas al procesului judiciar către examinarea din partea publicului şi presiunea

colegilor sunt factorii care permit unui judecător să obțină cele mai mari realizări de care este capabil.

. . . . . V-ați alăturat sau vă alăturați acestei elite – o elită de serviciu, şi nu una de grandoare socială – iar apartenența dvs. la aceasta poate reprezenta o sursă de mari satisfacții personale şi de ceva mândrie. Nu vă veți îmbogăți cu remunerația pe care o veți primi; va trebui să munciți mai greu şi mai mult decât majoritatea prietenilor dvs. din afara sistemului judiciar; fiecare cuvânt şi acțiune judiciară a dvs. şi unele dintre celelalte cuvinte şi acțiuni ale dvs. vor fi supuse criticismului public, iar prestigiul public al corpului de judecători poate fi erodat de atacuri atât nejustificate cât şi de cele la care nu se răspunde. Însă dacă, la sfârşitul zilei, veți împărtăşi, împreună cu colegii mei pe care îi stimați, sentimentul că serviți comunitatea prin administrarea justiției în conformitate cu legea, veți avea satisfacții enorme în viață. Să aveți o inimă bună şi cinstită, şi totul va merge bine.[6]

[6] Sir Gerard Brennan, Preşedinte al curții supreme din Australia, în discursul către the National Judicial Orientation Programme, Wollongong, Australia, 13 octombrie 1996. Textul e disponibil la www.hcourt.gov.au/speeches/brennanj/brennanj_wollong.htm.

ÎNTRUCÂT principala responsabilitate de a promova şi a menține standardele înalte ale conduitei judiciare revine în primul rând corpului judiciar din fiecare țară.

Comentariu

Elaborarea unui cod de conduită judiciară

16. Este de dorit ca orice cod de conduită sau o document similar privind principiile aplicabile corpului de judecători să fie formulat chiar de către acesta. Acest lucru ar asigura conformitatea cu principiul independenței justiției şi cu cel al separației puterilor în stat. De exemplu, în multe țări, puterea legislativă şi cea executivă reglementează modul în care membrii lor trebuie să se comporte şi care sunt obligațiile etice ale acestora. Ar fi adecvat ca puterea judecătorească să facă acelaşi lucru. Dacă corpul de judecători nu reuşeşte sau omite să îşi asume răspunderea de a se asigura că membrii săi au standarde înalte de conduită conform aşteptărilor, opinia publică şi rapiditatea politică le pot determina pe celelalte două puteri să intervină. Dacă se întâmplă acest lucru, principiul independenței justiției ce stă la baza puterii judecătoreşti şi care o susține, poate fi subminat într-o anumită măsură, poate chiar în mod grav.

ŞI ÎNTRUCÂT Principiile de Bază ale Națiunilor Unite cu privire la Independența Puterii Judecătoreşti au menirea de asigura şi de a promova independența justiției şi se adresează în primul rând statelor.

Comentariu

Principiile de Bază ale ONU cu privire la Independența Puterii Judecătoreşti

17. Principiile de Bază ale Națiunilor Unite cu privire la Independența Justiției au fost adoptate de către cel de-al şaptelea Congres al Națiunilor Unite cu privire la Prevenirea Criminalității şi la Tratamentul Aplicat Infractorilor în septembrie 1985 de la Milano, şi „avizate favorabil" de către Adunarea Generală prin rezoluția din 40/32 din 29 noiembrie 1985. În luna următoare, în rezoluția sa 40/46 din 16 decembrie 1985, Adunarea Generală a „salutat" adoptarea Principiilor şi a invitat guvernele „să le respecte şi să le ia în considerare în cadrul legislației şi practicii lor naționale". Principiile de Bază, care au fost „formulate pentru a asista statele membre în sarcina lor de a asigura şi promova independența justiției" sunt următoarele:

INDEPENDENȚA PUTERII JUDECĂTORE TI

1. Independența puterii judecătoreşti trebuie garantată de către stat şi consacrată prin Constituție sau prin legile țării. Este de datoria tuturor guvernelor şi a celorlalte instituții de a respecta independența corpului de judecători.

2. Judecătorii trebuie să soluționează în mod imparțial cauzele deduse judecății, în baza faptelor şi în conformitate cu legea, fără niciun fel de restricții, influențe neadecvate, sugestii, presiuni, amenințări sau amestecuri, fie ele directe sau indirecte, din partea nimănui, indiferent din partea cui ar veni şi pe ce motiv.

3. Judecătorii trebuie să aibă competența de a judeca toate chestiunile de natură judiciară şi să aibă autoritatea exclusivă de a decide dacă o chestiune dedusă judecății este de competența lor aşa cum este aceasta stabilită prin lege.

4. Trebuie interzis orice amestec inadecvat sau nejustificat în procesul judiciar, iar deciziile judecătoreşti pronunțate de către instanțe nu trebuie să fie supuse revizuirii. Acest principiu nu priveşte căile legale de atac sau micşorarea ori comutarea de către autoritățile competente a pedepselor aplicate de către instanță, conform legii.

5. Orice persoană ar trebui să aibă dreptul de a fi judecată de către o instanță de drept comun prin procedurile legal stabilite. Nu ar trebui să poată fi înființate instanțe care nu urmează procedurile stabilite în mod corespunzător pentru judecată, cu scopul de a înlocui competența ce aparține instanțelor de drept comun.

6. Principiul independenței justiției dă dreptul şi îi obligă pe judecători să se asigure că procedurile judiciare se desfăşoară în mod echitabil şi cu respectarea drepturilor părților.

7. Este de datoria fiecărui stat membru să asigure resursele adecvate pentru a permite corpului de judecători să îşi îndeplinească atribuțiile în mod corespunzător.

LIBERTATEA DE EXPRIMARE ŞI DE ASOCIERE

8. În conformitate cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, membrii puterii judecătoreşti au, la fel ca şi ceilalți cetățeni, dreptul la libertatea de exprimare, credință, asociere şi adunare, cu condiția, totuşi, ca în exercitarea acestor drepturi judecătorii să se comporte întotdeauna în aşa fel încât să mențină demnitatea funcției lor şi imparțialitatea şi independența justiției.

9. Judecătorii sunt liberi să constituie şi să adere la asociaţii ale judecătorilor sau la alte organizaţii care le reprezintă interesele, le promovează pregătirea profesională şi le apără independenţa judiciară.

CALIFICĂRILE, SELECTAREA ŞI PREGĂTIREA PROFESIONALĂ

10. Persoanele selectate pentru a îndeplini funcţia judiciară trebuie să fie caracterizate prin integritate şi abilitate şi să fi urmat o pregătire corespunzătoare sau specializări în drept. Orice metodă de selecţie a judecătorilor trebuie să prevină numirile judecătoreşti bazate pe motive improprii. În cadrul procesului de selecţie a judecătorilor, nu pot fi permise discriminările bazate pe rasă, culoare, sex, religie, opinie politică sau de altă natură, origine naţională sau socială, avere, naştere sau statut, cu excepţia cerinţei conform căreia candidatul la funcţia de judecător trebuie să fie cetăţean al ţării respective, cerinţă care nu ar trebui considerată ca discriminatoare.

11. Durata mandatului judecătorilor, independenţa acestora, siguranţa, remuneraţia adecvată, condiţiile de exercitare a funcţiei, pensiile şi vârsta de pensionare, trebuie să fie garantate în mod adecvat prin lege.

12. Judecătorilor, indiferent dacă au fost numiţi sau aleşi, trebuie să li se garanteze inamovibilitatea până la vârsta obligatorie de pensionare sau până la expirarea duratei mandatului, acolo unde este cazul.

13. Promovarea judecătorilor, acolo unde un asemenea sistem există, ar trebui să se bazeze pe factori obiectivi, şi în special pe abilităţi, integritate şi experienţă.

14. Repartizarea cauzelor către judecători în cadrul instanţei este o chestiune internă ce ţine de administrarea judiciară.

SECRETUL PROFESIONAL ŞI IMUNITATEA

15. Corpul de judecători trebuie obligat să respecte secretul profesional în legătură cu deliberările lor şi cu informaţiile confidenţiale pe care le cunosc în cadrul îndeplinirii atribuţiilor lor în alt mod decât prin proceduri publice, şi nu ar trebui să fie constrânşi să depună mărturie în asemenea chestiuni.

16. Fără a afecta vreo procedură disciplinară sau vreun drept de apel sau vreun drept de a primi despăgubiri de la stat, în conformitate cu dreptul naţional, judecătorii ar trebui să se bucure de imunitate personală faţă de acţiunile civile pentru despăgubiri materiale formulate în caz de acte neadecvate sau omisiuni ce au avut loc în exercitarea atribuţiilor lor judiciare.

DISCIPLINA, SUSPENDAREA ŞI DESTITUIREA

17. Orice acuzaţie sau plângere îndreptată împotriva unui judecător în calitatea sa judiciară şi profesională ar trebui soluţionată cu celeritate şi în mod echitabil, în cadrul unei procedurii corespunzătoare. Judecătorul trebuie să aibă dreptul la o audiere echitabilă. Examinarea cauzei în faza iniţială ar trebui să fie confidenţială, cu excepţia cazului în care judecătorul solicită contrariul.

18. Judecătorii ar trebui să facă obiectul suspendării din funcţie sau destituirii numai din motive de incapacitate sau pentru comportamente care îi fac nedemni în a-şi exercita atribuţiile.

19. Toate procedurile disciplinare, de suspendare sau de destituire ar trebui soluționate în conformitate cu normele conduită judiciară.

20. Deciziile în cadrul procedurilor disciplinare, de suspendare sau de destituire ar trebui să fie supuse revizuirii de către un organism independent. Acest principiu poate să nu se aplice deciziilor pronunțate de către instanța supremă şi celor pronunțate de către legislativ în cadrul procedurii de revocare sau a altor proceduri similare.

PRINCIPIILE URMĂTOARE sunt menite să stabilească standarde pentru conduita etică a judecătorilor. Rostul lor este de a-i ghida pe judecători şi de a oferi corpului judiciar un cadru de reglementare a conduitei judiciare. Aceste principii au de asemenea menirea de a-i ajuta pe membrii puterii executive şi ai puterii legislative, pe avocaţi şi publicul în general să înţeleagă mai bine şi să sprijine membrii puterii judiciare. Aceste principii pornesc de la premisa că judecătorii sunt responsabili de conduita lor în faţa unor instituţii anume create pentru a asigura respectarea normelor judiciare, instituţii ce sunt ele însele independente şi imparţiale, şi că aceste principii au fost stabilite pentru a completa regulile legale şi deontologice existente faţă de care judecătorii sunt supuşi, şi nu să le substituie.

Comentariu

Valorile fundamentale şi universale

18. Declaraţia de principii care urmează şi care se bazează pe şase valori fundamentale şi universale, împreună cu declaraţiile de aplicarea a fiecărui principiu, sunt menite să ghideze judecătorii şi să ofere puterii judecătoreşti un cadru pentru reglementarea conduita judiciare, fie printr-un cod deontologic naţional, fie printr-un alt mecanism. Declaraţiile asupra aplicării fiecărui principiu au fost întocmite în aşa fel încât să nu fie prea generale, deoarece astfel ar fi furnizat puţine îndrumări, şi nici prea specifice, deoarece astfel ar fi fost irelevante pentru numeroasele şi variatele chestiuni cu care se confruntă un judecător în viaţa cotidiană. Este totuşi posibil ca ele să trebuiască să fie adaptate la împrejurările fiecărui sistem de drept.

Nu orice încălcare impune iniţierea acţiunii disciplinare

19. Deşi principiile de conduită judiciară sunt menite a fi obligatorii pentru judecători, nu se intenţionează ca orice presupusă abatere de la acestea să atragă iniţierea acţiunii disciplinare. Nu orice eşec al unui judecător de a se conforma acestor principii va constitui abatere. Oportunitatea exercitării acţiunii disciplinare poate depinde de alţi factori, cum ar fi gravitatea abaterii, caracterul repetat al conduitei neadecvate şi urmările acesteia asupra celorlalţi şi asupra întregului sistem judiciar.

Înţelegerea rolului puterii judecătoreşti

20. Înţelegerea rolului puterii judecătoreşti în statele democratice, şi mai cu seamă înţelegerea faptului că îndatorirea judecătorului este de a aplica legea în mod echitabil şi într-o manieră dezinteresată, fără a lua în considerare presiunile sociale sau politice incidente, variază considerabil de la o ţară la alta. Prin urmare, nivelul încrederii în activitatea instanţelor nu este uniform. Informarea adecvată despre atribuţiile şi rolul judecătorilor poate contribui efectiv la creşte înţelegerea faptului că instanţele sunt pietrele de temelie ale sistemelor constituţionale democratice, precum şi la a înţelege limitele activităţii instanţelor. Aceste principii sunt menite să asiste membrii legislativului şi executivului, precum şi pe avocaţi, justiţiabili şi publicul larg, să înţeleagă mai bine natura funcţiei judecătoreşti, standardele înalte de conduită care se cer judecătorilor să le respecte atât în exercitarea funcţiei lor cât şi în afara acesteia, şi restricţiile care le sunt impuse judecătorilor în îndeplinirea atribuţiilor.

Necesitatea existenţei unor norme de conduită

21. Necesitatea identificării unor standarde de conduită adecvate pentru funcţia judecătorească a fost explicată de către un judecător, după cum urmează:

> *Nimeni nu se îndoieşte de faptul că judecătorii trebuie să se comporte conform unor anumite reguli atât în exercitarea funcţiei cât şi în afara acesteia. Sunt acestea doar aşteptări ca un judecător să se comporte decent de bună voie la nivel personal, sau se*

aşteaptă ca un anumit standard de conduită să fie respectat de către un anumit grup profesional în interesul propriu şi în cel al comunității? Întrucât aceasta este o întrebare fundamentală, este necesar să facem nişte observații elementare.

Alcătuim un grup deosebit în cadrul comunității. Noi suntem o parte selectă dintr-o profesie onorabilă. Ni se încredințează zi de zi exercitarea unei puteri considerabile. Exercitarea acesteia are efecte dramatice asupra vieților şi destinelor celor care ajung în fața noastră. Cetățenii nu pot fi siguri că ei sau destinul lor nu va depinde într-o zi de judecata noastră. Ei nu vor voi ca această putere să fie acordată unei persoane a cărei cinste sau capacitate sau ale cărei standarde personale sunt îndoielnice. Pentru continuitatea sistemului de drept aşa cum îl ştim, este esențială existența unor norme de conduită pentru judecători, atât în exercitarea funcției cât şi în afara ei, care să fie concepute pentru a păstra încrederea în îndeplinirea acestor aşteptări.[7]

[7] J.B. Thomas, *Judicial Ethics in Australia* (Sydney, Law Book Company, 1988), p.7.

Valoarea 1

INDEPENDENȚA

Principiul:

Independența justiției este premisa statului de drept şi o garanție fundamentală a procesului echitabil. În consecință, judecătorul va apăra şi va servi ca exemplu de independență a justiției, atât sub aspect individual, cât şi sub aspect instituțional.

Comentariu

Funcția judiciară nu este un privilegiu, ci o responsabilitate

22. Independența justiției nu este un privilegiu sau o prerogativă personală a fiecărui judecător. Ea este responsabilitatea impusă fiecărui judecător care îi permite să soluționeze o cauză în mod onest şi imparțial în baza legii şi a probelor, fără presiuni sau influențe externe şi fără frică de vreo imixtiune. Esența principiului independenței justiției este libertatea deplină a judecătorului de a judeca şi soluționa cauzele deduse instanței; nimeni din afară - nici guvernul, nici grupurile de presiune, niciun individ sau chiar niciun alt judecător - nu ar trebui să se amestece, sau să încerce să se amestece, în modul în care un judecător conduce o cauză şi ia o decizie.[8]

Independență individuală şi instituțională

23. Independența justiției se referă atât la independența individuală cât şi la cea instituțională necesară în procesul decizional. Independența justiției este aşadar atât o stare de spirit cât şi un set de reguli instituționale şi operaționale. Cel dintâi aspect se referă la independența judecătorului în fapt; cel de-al doilea aspect se referă la definirea relațiilor dintre puterea judecătorească şi alții, mai cu seamă celelalte puteri din stat, cu scopul de a asigura independența atât în realitate, cât şi în aparență. Relația dintre aceste două aspecte ale independenței justiției este aceea conform căreia un judecător poate avea acea stare de spirit, însă dacă instanța pe care o prezidează nu este independentă de celelalte puteri din stat în privința aspectelor esențiale pentru funcționarea sa, judecătorul nu poate spune că este independent.[9]

Independența se distinge de imparțialitate

24. Conceptele de „independență" şi „imparțialitate" sunt foarte strâns legate, dar totodată separate şi diferite. „Imparțialitatea" se referă la o stare de spirit sau o atitudine a instanței în legătură cu chestiunile şi părțile dintr-o anumită cauză. Cuvântul „imparțial" presupune absența părtinirii, reală sau aparentă. Cuvântul „independență" reflectă sau întruchipează valoarea constituțională tradițională a independenței. Ca atare, ea înseamnă nu numai o stare de spirit sau o atitudine în exercitarea propriu-zisă a atribuțiilor judecătoreşti, ci şi un statut sau o relație cu alții, în special cu executivul, care se bazează pe condiții sau garanții obiective.

Judecătorii nu se supun guvernelor

25. Consacrarea prin constituție a independenței justiției nu creează şi nu menține în mod automat cu corp judecătoresc independent. Independența justiției trebuie recunoscută şi respectată de către toate cele trei puteri. În special, puterea judecătorească trebuie să recunoască faptul că judecătorii nu trebuie să se supună guvernelor zilei.

[8] Vezi *R v Beauregard*, Supreme Court of Canada, [1987] LRC (Const) 180 la 188, per Chief Justice Dickson.
[9] Vezi *Valente v The Queen*, Supreme Court of Canada, [1985] 2 SCR 673.

Ei văd cum guvernele vin precum apa şi pleacă precum vântul. Ei nu sunt datori să dea dovadă de loialitate miniştrilor, nici măcar de loialitatea temporară pe care o datorează funcționarii publici. . . Judecătorii sunt şi ei supuşii cuiva, însă nu Primului Ministru, ci legii şi concepției lor referitoare la interesul public. Acestei legi şi acestei concepții datorează credință. În aceasta stă puterea şi slăbiciunea lor, valoarea lor şi riscul lor.[10]

După cum a observat un judecător în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, [11]

În această țară, printre zgomotele armelor, legile nu sunt tăcute. Ele pot fi schimbate, însă vorbesc aceeaşi limbă pe timp de război ca şi pe timp de pace. Dintotdeauna, unul dintre stâlpii libertății, unul dintre principiile libertății pentru care ne luptăm acum, a fost acela conform căruia judecătorii trebuie să nu fie servili persoanelor şi trebuie să stea între subiect şi orice tentativă de încălcare a libertății acestuia de către executiv, mereu atenți ca orice acțiune coercitivă să fie justificată legal.

Condițiile independenței justiției

26. Pentru a stabili dacă puterea judecătorească poate fi considerată „independentă" de celelalte ramuri ale guvernării, se iau în considerare de obicei, printre altele, modul în care sunt numiți membrii săi, durata mandatului acestora, condițiile de exercitare a funcției, existența garanțiilor împotriva presiunilor externe şi împrejurarea dacă instanța este percepută ca fiind independentă.[12] Sunt trei condiții minime pentru independența justiției:

(a) Siguranța funcției: de exemplu, mandatul judecătorului, indiferent că este pe viață, până la vârsta pensionării, sau pe durată determinată, trebuie să fie protejat față de amestecul arbitrar sau discreționar al executivului sau a altei autorități competente în procedura de numire.

(b) Siguranța financiară: de exemplu, dreptul la salariu şi pensie sunt stabilite prin lege şi nu pot fi subiect al unor intervenții arbitrare din partea executivului într-o manieră care ar putea afecta independența justiției. Totuşi, în limitele acestei cerințe, guvernele pot păstra autoritatea de a concepe planuri de remunerare care să fie specifice pentru diferite tipuri de instanțe. În consecință, existența mai multor scheme de remunerare poate îndeplini la fel de bine cerința siguranței financiare, dacă se protejează esența acestei condiții.

(c) Independența instituțională: de exemplu, independența în ceea ce priveşte chestiunile administrative legate direct de exercitarea funcției judecătoreşti. Nicio forță din exterior nu poate fi abilitată să se amestece în chestiunile ce țin direct şi imediat de atribuțiile de judecată, cum ar fi de exemplu repartizarea judecătorilor,[13] organizarea şedințelor de judecată şi programarea dosarelor spre soluționare. Deşi trebuie să existe anumite relații instituționale între puterea judecătorească şi executiv, aceste relații nu trebuie să afecteze libertatea justiției de a soluționa cazuri individuale şi de a garanta respectarea legii şi a valorilor constituționale.[14]

[10] .A.G. Griffith, *The Politics of the Judiciary*, 3rd ed. (London, Fontana Press, 1985), p.199.
[11] *Liversidge v. Anderson,* House of Lords, United Kingdom [1942] AC 206 at 244, per Lord Atkin.
[12] *Langborge vs Suedia*, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, (1989) 12 EHRR 416.
[13] În cauza *The Queen vs Liyanage* (1962) 64 NLR 313, Curtea Supremă din Ceylon (în prezent Sri Lanka) a reținut că o lege care permitea ministrului justiției să numească judecătorii care urma să soluționeze o anumită cauză era *ultra vires* față de Constituție deoarece constituia un amestec în exercitarea puterii judecătoreşti ce aparține numai judecătorilor.
[14] Vezi *Valente vs The Queen*, Curtea Supremă a Canadei, [1985] 2 SCR 673.

Aplicare:

1.1 Judecătorul trebuie să îşi exercite funcţia judiciară în mod independent, pe baza propriei aprecieri a faptelor şi în concordanţă cu spiritul legii, fără influenţe externe, sugestii, presiuni, ameninţări şi fără vreun amestec, direct sau indirect, indiferent de la cine ar proveni şi sub ce motiv.

Comentariu

Influenţele externe nu trebuie să influenţeze judecata

27. Încrederea în justiţie are de suferit dacă procesul de luare a deciziei judecătoreşti este perceput ca fiind supus unor influenţelor externe necorespunzătoare. Este esenţial pentru independenţa justiţiei şi pentru păstrarea încrederii populaţiei în sistemul de justiţie ca nici executivul, nici legislativul şi nici judecătorul să nu dea impresia că deciziile judecătoreşti ar putea fi astfel influenţate. Influenţele la care poate fi supus un judecător variază la infinit. Îndatorirea judecătorului este de a aplica legea aşa cum el o înţelege, pe baza propriei evaluări a faptelor, fără temeri sau favoruri şi fără a ţine cont dacă decizia finală va fi populară ori nu. De exemplu, ca răspuns la o afirmaţie conform căreia societatea sud-africană nu considera pedeapsa cu moartea pentru cazurile extreme de crimă ca fiind o formă de pedeapsă crudă, inumană sau degradantă, Preşedintele Curţii Constituţionale din Africa de Sud a precizat:[15]

> *Problema pe care o avem noi, totuşi, nu este a decide ce soluţie consideră majoritatea sud-africanilor că este adecvată. Trebuie să decidem dacă Constituţia permite pronunţarea unei astfel de hotărâri. Opinia publică poate avea o anumită relevanţă în demersul nostru, însă ea în sine nu poate înlocui obligaţia cu care sunt învestite instanţele de a interpreta Constituţia şi de a-i respecta prevederile fără temeri sau favoruri. Dacă ar fi ca opinia publică să decidă, nu ar mai fi nevoie de o formă de judecată constituţională . . . Curtea nu îşi poate permite să fie deturnată de la obligaţia sa de a acţiona ca un garant independent al Constituţiei, făcând alegeri în baza a ceea ce va fi pe placul publicului.*

Judecătorul trebuie să acţioneze indiferent de aprobarea sau criticile publicului

28. Se întâmplă ca o cauză să dea naştere la controverse în public, cu o amplă prezentare în mass media, iar judecătorul se poate găsi într-o poziţie asemănătoare cu cea din mijlocul unei furtuni. Uneori o mare publicitate poate fi considerabil îndreptată spre obţinerea unui rezultat dorit. Totuşi, în exercitarea funcţiei judiciare, judecătorul trebuie să fie imun faţă de efectele acestei publicităţi. Judecătorul trebuie să nu ţină cont dacă legile ce trebuie aplicate, sau părţile la proces, se bucură sau nu de popularitate în rândul publicului, al mass media, al funcţionarilor guvernamentali, sau al prietenilor ori a familiei judecătorului însuşi. Judecătorul nu trebuie să se încline după interese partizane, vociferările publicului sau frica de critică. Independenţa justiţiei presupune independenţă faţă de toate formele de influenţă exterioară.

Orice încercare de influenţare a soluţiei trebuie respinsă

29. Toate încercările de a convinge instanţa trebuie făcute numai în mod public în sala de judecată, de către părţile la proces sau avocaţii lor. Judecătorul poate fi supus ocazional eforturilor altor persoane, din afara instanţei, de a-i influenţa deciziile în ceea ce priveşte cauzele aflate în curs de soluţionare. Indiferent dacă sursa este una ministerială, politică, oficială, jurnalistică, familială sau de orice altă natură, toate aceste eforturi trebuie respinse în mod ferm. Aceste ameninţări la adresa independenţei justiţiei pot lua uneori forma unor încercări subtile de a influenţa modul în care judecătorul ar trebui să abordeze o anumită cauză sau a unor încercări de a câştiga favoarea judecătorului într-un anumit mod. Orice astfel de încercări exterioare, fie ele directe sau indirecte, de

[15] *S v. Makwanyane*, Constitutional Court of South Africa, 1995 (3) S.A. 391, per President Chaskalson.

a-l influența pe judecător, trebuie respinse. În unele cazuri, mai ales dacă încercările sunt repetate deşi au fost respinse, judecătorul ar trebui să le semnaleze autorităților competente. Judecătorul nu trebuie să permită relațiilor sale familiale, sociale sau politice să îi influențeze vreo decizie judiciară.

Cum se determină influența improprie

30. Poate fi dificil de stabilit ce anume constituie influență improprie. Când încearcă să găsească un echilibru adecvat, de exemplu, între necesitatea de a proteja procedurile judiciare împotriva distorsiunilor şi a presiunii, venind fie din surse politice, ale presei sau de altă natură, şi interesele de a discuta deschis chestiunile de interes public în viața publică şi într-o presă liberă, judecătorul trebuie să accepte că este o figură publică şi nu trebuie să pară prea sensibil sau prea fragil. Criticile adresate persoanelor cu funcții publice sunt ceva obişnuit într-o democrație. În limitele legii, judecătorii nu ar trebui să se aştepte să fie imuni la criticile la adresa deciziilor pe care le iau, motivelor care au stat la baza lor, şi modului în care conduc judecarea unei cauze.

1.2 Judecătorul trebuie să fie independent în relațiile cu societatea în general, şi în relațiile cu părțile aflate într-un litigiu pe care îl are de soluționat.

Comentariu

Izolare completă nu este posibilă şi nici benefică

31. Cât de independent de societate ar trebui să fie judecătorul? Vocația de judecător a fost descrisă odată ca fiind „ca un fel de preoție".[16] Un alt judecător a scris că „preşedintele curții supreme intră într-o mânăstire şi se limitează la activitatea sa judiciară".[17] Asemenea constrângeri pot fi considerate ca fiind mult prea exigente în prezent, deşi regimul impus judecătorului este probabil „monastic din multe puncte de vedere"[18]. Deşi judecătorul trebuie să aibă un stil de viață şi o conduită mai severă şi mai restrictivă decât alți oameni, ar fi nerezonabil să se aştepte ca el să se retragă complet din viața publică către o viață cu totul privată, centrată în jurul casei, familiei şi prietenilor. Izolarea totală a judecătorului de comunitatea în care trăieşte nu este nici posibilă, nici benefică.

Legătura cu comunitatea este necesară

32. Dacă nu se pune problema ca judecătorul să stea închis ermetic în casă după terminarea orelor de lucru, el va fi expus la o serie de factori care formează opinii, şi este posibil să îşi formeze opinii şi prin contactele cu prietenii, colegii şi mass media. Într-adevăr, cunoaşterea publicului este esențială pentru buna administrare a justiției. Judecătorul nu numai că îşi îmbogățeşte cunoştințele despre lumea reală; ci însăşi natura dreptului modern impune ca judecătorul „să trăiască, să respire, să gândească şi să împărtăşească opiniile în acea lume".[19] În zilele noastre, rolul judecătorului merge mai departe de soluționarea conflictelor. Judecătorul este tot mai des solicitat să se ocupe de chestiuni mai ample ce țin de valorile sociale şi de drepturile omului, să ia decizii în chestiuni controversate de ordin moral, şi toate acestea în cadrul unei societăți din ce în ce mai pluraliste. Un judecător care nu este la curent cu toate acestea riscă să fie mai puțin eficient. Nu va folosit nici dezvoltării personală a judecătorului şi nici interesului public dacă judecătorul este izolat în mod nejustificat de comunitatea pe care o serveşte. Normele juridice reclamă deseori aplicarea testului persoanei rezonabile. Stabilirea judiciară a faptelor, care constituie o parte importantă din activitatea judecătorului, necesită evaluarea probelor în lumina simțului comun şi al experienței. Aşadar, judecătorul ar trebui, în măsura în care acest lucru este conform cu rolul special al judecătorului, să păstreze legături strânse cu comunitatea.

Dilema etică

33. Această dilemă etică a fost rezumată foarte succint: [20]

> *Se poate cere membrilor sistemului judiciar ca, pe de o parte să fie caracterizați de, sau să fi dobândit în mare măsură, calități cum sunt tactul, umilința, fermitatea, sensibilitatea, simțul comun şi rigurozitatea intelectuală, fără ca pe de altă parte să fie percepuți ca fiind distanți, inhibați, mecanici, izolați, fără umor sau încrezuți? Cu siguranță, a ocupa simultan rolurile de cetățean exemplar şi de cetățean obişnuit pare ceva imposibil. Conduita pe care unii o laudă ca fiind civilizată şi cuviincioasă, alții o vor denigra ca fiind rigidă şi formală. Dimpotrivă, ceea ce unii condamnă ca fiind comportament nedemn ce dă dovadă de lipsă de respect pentru funcția judiciară, alții vor aclama pentru că arată faptul că judecătorii au simțul umorului şi capacitatea de a nu se lua pe ei înşişi prea în serios.*

[16] Lord Hailsham, Lordul Cancelar al Angliei, citat în A.R.B. Amerasinghe, *Judicial Conduct Ethics and Responsibilities* (Sri Lanka, Vishvalekha Publishers, 2002), p.1.
[17] William H. Taft, Chief Justice of the United States Supreme Court, citat in David Wood, *Judicial Ethics: A Discussion Paper* (Victoria, Australian Institute of Judicial Administration Incorporated, 1996), p.3.
[18] Michael D. Kirby, judecător la Înalta Curte a Australiei, citat în David Wood, *Judicial Ethics*, 3.
[19] Vezi United States of America, Supreme Court of Wisconsin, Judicial Conduct Advisory Committee, *Opinion 1998-10R*.
[20] David Wood, *Judicial Ethics*, p.2.

Oliver Wendell Holmes a fost poate cu mult înaintea timpului său când îi sfătuia pe judecători să „împărtăşească pasiunea şi acțiunea vremurilor [lor] cu riscul de a fi judecați pentru că nu au trăit".

Un exemplu de bună practică

34. Modul în care un judecător ar trebui să răspundă necesităților comunității în general este exemplificat în următoarele îndrumări ce au fost recomandate de către un comitet consultativ în materie de etică judiciară dintr-o jurisdicție în cadrul căreia judecătorii sunt deseori contactați de către membrii unor anumite grupuri de interese în vederea unor întrevederi cu uşile închise: [21]

1. Nu este obligatoriu ca judecătorul să dea curs cererilor de a avea întrevederi în particular.

2. Judecătorul va fi sfătuit să întrebe care este scopul întrevederii, înainte de a decide dacă să dea curs cererii.

3. Judecătorului trebuie să analizeze dacă la întrevedere ar trebui să participe şi membri ai acuzării şi ai apărării. De multe ori, întrevederile solicitate se referă la chestiuni penale (de ex. reprezentanți ai „Asociației Mamelor împotriva Condusului în Stare de Ebrietate").

4. Cererea venită din partea grupului de interese ar trebui formulată în scris, pentru a se evita orice neînțelegeri, iar judecătorul ar trebui să accepte întrevederea tot în scris, precizând regulile de bază pentru desfăşurarea discuțiilor.

5. Interzicerea absolută a comunicărilor *ex parte* referitor la anumite cauze trebuie respectată şi trebuie expusă în mod clar solicitantului înainte de începerea întrevederii.

6. Judecătorul trebuie să analizeze posibilitatea prezenței la întrevedere a unui grefier-stenograf. Acest lucru ar evita orice neînțelegeri viitoare privind chestiunile discutate în cadrul acesteia. De asemenea, în acest mod judecătorul ar fi ferit de încurcături în cazul în care ulterior s-ar pretinde că a făcut anumite afirmații.

Încrederea societății este esențială

35. Independența judecătorească presupune imparțialitate totală din partea judecătorului. În soluționarea oricărei cauze privind părțile, judecătorul trebuie să nu aibă nicio legătură, înclinație sau părtinire care să afecteze – sau să poată fi percepută ca afectând – capacitatea sa de a judeca în mod independent. În această privință, independența justiției reprezintă o detaliere a principiului fundamental conform căruia „nimeni nu poate fi judecător în propria cauză". Semnificația acestui principiu este cu mult dincolo de interesele părților dintr-o anumit cauză, din moment ce societatea în ansamblul ei trebuie să poată avea încredere în justiție.

[21] United States of America, Supreme Court of Wisconsin, Judicial Conduct Advisory Committee, *Opinion 1998-13.*

1.3 Judecătorul nu numai că trebuie să nu aibă legături nepotrivite şi să nu fie influenţat de puterea executivă şi de cea legislativă, ci trebuie să şi apară astfel în ochii unui observator rezonabil.

Comentariu

Separarea puterilor sau a funcţiilor

36. Esenţa conceptului de independenţă a justiţiei este reprezentată de teoria separaţiei puterilor: Justiţia, fiind unul dintre cei trei piloni fundamentali şi egali dintr-un stat democratic modern, ar trebui să funcţioneze independent de celelalte două: legislativul şi executivul. Relaţia dintre cele trei puteri publice ar trebui să fie una de respect reciproc, fiecare recunoscând şi respectând rolul celorlalte. Acest lucru este necesar deoarece justiţia are un rol şi funcţii importante în raport cu celelalte două puteri. Ea se asigură că guvernul şi administraţia răspund pentru acţiunile lor şi, în ceea ce priveşte legislativul, este implicată în a asigura corectitudinea punerii în aplicare a legilor şi, acolo unde este cazul, în asigurarea conformităţii acestor legi cu constituţia ori cu convenţiile regionale şi internaţionale care fac parte din dreptul intern. Spre a-şi putea îndeplini rolul în aceste privinţe şi pentru a se asigura exercitarea în deplină libertate, fără restricţii, a funcţiei sale de judecată în mod legal şi independent, corpul judecătorilor trebuie să fie liber de legături şi influenţe necorespunzătoare din partea celorlalte puteri în stat. Astfel, independenţa este garanţia imparţialităţii.

Percepţia populaţiei asupra independenţei justiţiei

37. Este important ca puterea judecătorească să fie percepută ca fiind independentă, şi ca testul de independenţă să ia în considerare şi această percepţie. Este vorba despre percepţia dacă o anumită instanţă se bucură de condiţiile sau garanţiile obiective esenţiale ale independenţei justiţiei, şi nu de percepţia modului în care va acţiona de fapt, indiferent dacă beneficiază de aceste condiţii sau garanţii. O persoană care doreşte să conteste independenţa unei instanţe nu are nevoie să dovedească o lipsă concretă a independenţei, deşi o asemenea dovadă ar fi decisivă. În schimb, testul folosit în acest scop este acelaşi cu cel folosit pentru a stabili dacă cel care ia decizia este părtinitor. Întrebarea este dacă un observator rezonabil ar (sau în anumite sisteme de drept "ar putea") percepe instanţa ca fiind independentă. Deşi independenţa justiţiei este o stare sau o relaţie bazată pe condiţii sau garanţii obiective, ea este la fel de mult şi o stare de spirit sau o atitudine în exercitarea concretă a atribuţiilor judecătoreşti, testul de independenţă este acela dacă instanţa poate fi percepută rezonabil ca fiind independentă.

Câteva exemple de legături şi influenţe nepotrivite

38. Mai jos sunt câteva exemple de „legături nepotrivite şi influenţe din partea" executivului şi a legislativului, aşa cum au fost ele stabilite de către instanţe sau de către comitetele consultative în probleme de etică judiciară. Ele sunt oferite ca îndrumări. În fiecare cauză, rezultatul depinde de toate împrejurările cauzei testate potrivit modului în care aceste împrejurări ar putea fi percepute de către un observator rezonabil:

(a) Dacă un parlamentar scrie unui judecător pentru a-l informa despre interesul său, în numele unui alegător, faţă de soluţionarea cu celeritate şi justeţe a unui proces de divorţ şi de încredinţare a copiilor în care alegătorul este parte, judecătorul poate răspunde la această scrisoare prin a-l informa pe membrul legislativului - personal sau, de preferinţă, printr-un reprezentant - cu privire la faptul că principiile conduite judiciare interzic judecătorului să primească, să ia în considerare sau să răspundă la astfel de comunicări. Scopul interdicţiei cuprinde şi răspunsul la întrebarea unui membru al legislativului referitoare la stadiul unei cauze sau la data la care se va pronunţa decizia, deoarece un astfel de răspuns creează aparenţa că membrul legislativului îl poate influenţa pe judecător să

grăbească luarea unei decizii şi, astfel, că ar putea obține o soluție părtinitoare, în favoarea unei anumite părți din proces.[22]

(b) Nu este conform cu principiul independenței justiției ca un judecător să accepte, în timpul unei perioade de lipsă, o angajare cu normă întreagă la un nivel înalt, unde se concep politicile publice, din cadrul executivului sau al legislativului (de exemplu, în calitate de consilier specializat pe probleme de reformă a administrării justiției). Oscilarea între funcțiile înalte executive şi legislative şi cea judecătorească promovează chiar genul de combinație a atribuțiilor care se dorea evitată prin conceptul separației puterilor în stat. Această combinație este de natură să afecteze percepția judecătorului, şi percepția funcționarilor cu care lucrează judecătorul, în ceea ce priveşte rolul independent al judecătorului. Chiar dacă nu este aşa în realitate, acceptarea unei astfel de detaşări va afecta negativ percepția publicului asupra independenței instanțelor față de executiv şi de legislativ. Această angajare este diferită de situația în care judecătorul a îndeplinit o funcție în cadrul executivului sau al legislativului înainte de a deveni judecător, şi de situația în care judecătorul îndeplineşte astfel de funcții după ce a încetat din funcția de judecător. În aceste cazuri, procedurile de numire sau demisie asigură o linie clară de demarcație pentru judecător, şi pentru observatorii sistemului judiciar, între exercitarea unei funcții în cadrul unei anumite puteri în stat şi exercitarea unei funcții în alta.[23]

(c) În cazul în care soția judecătorului sau soțul judecătoarei este politician activ, judecătorul trebuie să rămână suficient de distanțat de conduita membrilor familiei sale pentru a se asigura că publicul nu are percepția conform căreia judecătorul susține un anumit candidat politic. Dacă soțul participă la întruniri de ordin politic, judecătorul nu îl poate însoți. Astfel de întruniri nu ar trebui să aibă loc în casa judecătorului. Dacă soțul insistă asupra ținerii unei astfel de întruniri în casa judecătorului, acesta din urmă trebuie să ia toate măsurile rezonabil aşteptate pentru a se distanța de această manifestare, inclusiv de a evita să fie văzut de către participanți în timpul întrunirii, ceea ce ar putea însemna, dacă este necesar, să plece de acasă pe durata unor astfel de evenimente. Orice contribuție politică făcută de soț trebuie făcute în numele soțului din fondul său separat şi nu, de pildă, dintr-un cont al cărei titular este împreună cu judecătorul. Trebuie menționat că asemenea activități nu îmbunătățesc imaginea publică a instanțelor sau a administrării justiției.[24] Pe de altă parte, în asemenea cazuri, este posibil ca participarea de către judecător împreună cu soțul sau soția la o manifestare pur ceremonioasă, de exemplu la deschiderea parlamentului sau la o recepție oferită unui şef de stat, să nu fie nepotrivită, în funcție de împrejurări.

(d) O practică prin care ministrul justiției acordă, sau recomandă acordarea, unui titlu onorific unui judecător pentru activitatea sa judiciară, încalcă principiul independenței justiției. Recunoaşterea discreționară a activității judiciare a unui judecător de către executiv fără participarea substanțială a puterii judecătoreşti, atât timp cât acesta este încă în funcția de judecător, reprezintă un pericol pentru independența justiției.[25] Pe de altă parte, acordarea unui titlu onorific civil de către, sau la recomandarea, unui organ înființat ca independent de guvern ar putea fi considerată acceptabilă, în funcție de împrejurări.

(e) Plata de către executiv a unei „prime" (de ex, un anumit stimulent) unui judecător în legătură cu administrarea justiției, este incompatibilă cu principiul independenței judecătoreşti.[26]

(f) Dacă, în cadrul unui proces în instanță, se pune o întrebare privind interpretarea unui tratat internațional, iar instanța declară că interpretarea tratatelor nu este de competența sa şi solicită opinia ministrului afacerilor externe, iar apoi pronunță o hotărâre în funcție de această opinie, instanța s-a bazat în fapt pe un reprezentant al executivului pentru a da o soluție la problema juridică ce i-a fost dedusă spre judecată. Faptul că ministrul s-a implicat în soluția din cauză într-un mod care este decisiv şi care nu poate fi contestat de către părți, înseamnă că respectiva cauză nu a fost soluționată de către o instanță independentă cu deplină jurisdicție.[27]

---

[22] Vezi United States of America, Commonwealth of Virginia Judicial Ethics Advisory Committee, *Opinion 2000-7.*
[23] Vezi United States of America, The Massachusetts Committee on Judicial Ethics, *Opinion No.2000-15.*
[24] Vezi United States of America, The Massachusetts Committee on Judicial Ethics, *Opinion No.1998-4.*
[25] Decision of the Constitutional Court of Hungary, 18 October, 1994, Case No.45/1994, (1994) 3 *Bulletin on Constitutional Case-Law*, 240.
[26] Decision of the Constitutional Court of Lithuania, 6 December 1995, Case No.3/1995, (1995) 3 *Bulletin on Constitutional Case-Law*, 323.
[27] *Beaumartin vs Franța,* Curtea Europeană a Drepturilor Omului, (1984) 19 EHRR 485.

1.4 În exercitarea atribuțiilor sale judiciare, judecătorul trebuie să fie independent față de colegii săi magistrați în legătură cu deciziile sale, pe care el este obligat să le ia independent.

Comentariu

Judecătorul trebuie să fie independent de alți judecători

39. Sarcina de a judeca presupune un anumit grad de autonomie ce implică numai conştiința judecătorului.[28] Aşadar, independența justiției necesită nu numai independența puterii judecătoreşti ca instituție față de celelalte puteri în stat; ci mai necesită şi ca judecătorii să fie independenți unii față de ceilalți. Cu alte cuvinte, independența justiției depinde nu numai de lipsa influențelor nepotrivite venite din exterior, ci şi de lipsa influențelor nepotrivite care ar putea în unele situații să vină din acțiunile sau atitudinea altor judecători. Deşi judecătorul poate găsi uneori că este util să afle părerea unui coleg la modul ipotetic, totuşi procesul decizional judecătoresc este responsabilitatea fiecărui judecător, inclusiv a fiecăruia dintre judecătorii ce fac parte din acelaşi complet de judecată.

Organizarea ierarhică a justiției este irelevantă

40. În îndeplinirea atribuțiilor sale, judecătorul nu este angajatul nimănui. El sau ea slujeşte şi răspunde numai în fața legii şi a propriei sale conştiințe, pe care judecătorul este obligat să o examineze în mod constant. Este o axiomă faptul că, în afara căilor de atac, judecătorul care soluționează o cauză nu îndeplineşte niciun ordin sau indicație venită din partea unui terț, fie dinăuntrul, fie din afara puterii judecătoreşti. Nicio organizare ierarhică a justiției şi nicio diferență de grad sau rang nu poate afecta în vreun mod dreptul unui judecător de a pronunța hotărâri în mod liber, fără a fi influențat de considerații sau influențe extrinseci.

Judecătorul nu este obligat să raporteze motivele cauzelor

41. Obligația de a răspunde în fața oricui, şi în special în fața unei persoane care ar putea fi prejudiciată de acțiunea judecătorului, este contrară independenței justiției. Cu excepția motivărilor judecătoreşti sau a altor proceduri prevăzute de lege, judecătorul nu este obligat să îşi justifice soluția, nici chiar față de alți membri ai sistemului judecătoresc. Dacă o decizie judecătorească dă dovadă de atâta incompetență încât să justifice inițierea acțiunii disciplinare, în acest caz foarte rar judecătorul nu este obligat să „raporteze", ci să răspundă unei acuzații sau unei anchete formale desfăşurate conform legii.

Examinarea corespunzătoare a cauzei este prioritară „productivității"

42. Sistemele de inspecție judecătorească, în țările în care acestea există, trebuie să nu se ocupe de fondul soluțiilor sau de corectitudinea deciziilor luate în particular şi ar trebui să nu îl determine pe judecător, pe motivul eficienței, a plasa productivitatea înaintea îndeplinirii corespunzătoare a rolului său, care este acela de a pronunța o decizie în urma unei examinări atente a fiecărei cauze, potrivit legii şi fondului speței.

[28] Roger Perrot, "The role of the Supreme Court in guaranteeing the uniform interpretation of the law", Sixth Meeting of the Presidents of European Supreme Courts, Warsaw, October 2000.

1.5 Judecătorul va încuraja şi va susține garanțiile necesare pentru a-şi îndeplini atribuțiile judecătoreşti în scopul de a menține şi de a întări independența instituțională şi funcțională a corpului judiciar.

Comentariu

Rezistența la încercările de subminare a independenței justiției

43. Judecătorul trebuie să fie vigilent față de orice încercări de a se submina independența sa instituțională sau funcțională. Deşi trebuie avut grijă să nu se rişte trivializarea independenței judecătoreşti prin invocarea oricând a acesteia în opoziție cu orice propunere de schimbare în aranjamentele instituționale ce interesează justiția, judecătorul ar trebui să fie un apărător de neclintit al propriei independențe.

Încurajarea conştientizării publicului cu privire la independența justiției

44. Judecătorul trebuie să fie conştient că nu toată lumea este familiarizată cu aceste concepte şi cu impactul lor asupra responsabilităților judiciare. Educarea publicului în legătură cu puterea judecătorească şi cu independența justiției devine astfel o sarcină importantă atât pentru guvern şi instituțiile acestuia cât şi pentru puterea judecătorească însăşi, deoarece neînțelegerile pot afecta negativ încrederea populației în Justiție. Este posibil ca populația să nu obțină din mass media o perspectivă pe deplin echilibrată asupra principiului independenței justiției, deoarece media poate înfățişa puterea judecătorească în mod incorect ca fiind un sistem de apărare a judecătorilor față de orice formă de control sau dezbatere publică referitoare la acțiunile lor. Judecătorul trebuie deci, în interesul publicului, să profite de ocaziile adecvate pentru a ajuta publicul să înțeleagă fundamentala importanță a independenței justiției.

1.6 Judecătorul va manifesta şi va promova înalte standarde de conduită judiciară în scopul de a întări încrederea publicului în corpul judiciar, încredere fundamentală pentru a menține independența justiției.

Comentariu

Standardele înalte de conduită judiciară mențin încrederea populației

45. Acceptarea de către public şi sprijinirea de către acesta a deciziilor luate de instanță depinde de încrederea publicului în integritatea şi independența judecătorului. Această încredere depinde, la rândul ei, de păstrarea de către judecător a unui standard înalt de conduită în instanță. Judecătorul trebuie aşadar să demonstreze şi să promoveze un standard înalt de conduită judiciară ca un element important în asigurarea independenței justiției.

Cerințele minime pentru un proces echitabil

46. Acest standard înalt de conduită judiciară reclamă respectarea garanțiilor minime ale procesului echitabil. De exemplu, judecătorul trebuie să recunoască dreptul părții:[29]

(a) de a fi notificată în mod adecvat cu privire la natura şi scopul procesului;

(b) de a avea posibilitatea să îşi pregătească susținerile;

(c) de a prezenta argumente şi probe, şi de a răspunde la argumentele şi probele aduse de adversari, fie în scris, fie oral, fie în ambele moduri;

(d) de a se consulta cu şi de a fi reprezentată de un avocat sau alte persoane calificate alese, în toate etapele procesului;

(e) de a se consulta cu un interpret în toate etapele procesului, dacă nu înțelege sau nu vorbeşte limba folosită în instanță;

(f) ca drepturile sau obligațiile sale să fie stabilite numai printr-o decizie bazată exclusiv pe probele de care au luat cunoştință părțile în cadrul unor proceduri publice;

(g) la pronunțarea unei decizii fără întârzieri nejustificate. Decizia astfel pronunțată şi motivarea acesteia să fie comunicate părților în mod adecvat; şi

(h) de a formula apel sau de a solicita aprobarea inițierii apelului împotriva hotărârilor primei instanțe, la o instanță superioară, cu excepția cazului când decizia este chiar a ultimei instanțe de apel.

Privarea de libertate trebuie să fie conformă cu legea

47. Judecătorul trebuie să nu priveze pe nimeni de libertate decât în cazurile şi conform procedurilor prevăzute de lege. În mod corespunzător, o dispoziție judecătorească prin care o persoană este privată de libertate trebuie luată numai după evaluarea obiectivă a necesității şi rezonabilității luării acestei măsuri. În mod asemănător, detenția dispusă cu rea-credință, sau prin omisiunea de a aplica în mod corect legea relevantă, este la fel de arbitrară ca desfăşurarea procesului fără examinarea obiectivă a probelor pertinente.

[29] Vezi Proiectul UN Body of Principles on the Right to a Fair Trial and a Remedy, UN document E/CN.4/Sub.2/1994/24 of 3 June 1994.

Drepturile persoanelor acuzate

48. Articolul 14, paragraf 1, din Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile şi Politice defineşte dreptul la un proces echitabil. El recunoaşte faptul că „toate persoanele" sunt „egale" în fața instanțelor şi au dreptul la un „proces echitabil şi public" pentru judecarea oricăror „acuzații penale" sau pentru stabilirea „drepturilor şi obligațiilor sale cu caracter civil" de către o instanță „competentă, independentă şi imparțială înființată prin lege".[30]

49. Articolul 14, paragrafele 2-7, şi articolul 15 din Pact cuprind următoarele dispoziții speciale ale principiului general al procesului echitabil prevăzut de articolul 14, paragraf 1 care privesc numai procesele penale. Ele se aplică în toate etapele procesului penal, inclusiv în cadrul procedurii preliminare, dacă aceasta există, în cadrul procedurilor de trimitere în judecată, şi în toate stadiile judecății. Totuşi, ele reprezintă garanții minime, a căror respectare nu este întotdeauna suficientă pentru a asigura echitatea procesului. Aceste dispoziții cuprind:

(a) Dreptul de a fi prezumat nevinovat cât timp vinovăția nu a fost stabilită în mod legal.

(b) Dreptul de a nu fi judecat din nou pentru o infracțiune pentru care a fost deja achitat sau condamnat printr-o hotărâre definitivă.

(c) Dreptul de a fi informat în mod prompt şi detaliat şi într-o limbă pe care o înțelege despre natura şi acuzația care i se aduce.

(d) Dreptul de a dispune de timpul şi de înlesnirile necesare pregătirii apărării sale.

(e) Dreptul de a comunica cu apărătorul pe care şi-l alege.

(f) Dreptul de a fi judecat fără nicio întârziere nejustificată.

(g) Dreptul de a fi judecat în prezența sa.

(h) Dreptul de a se apăra personal sau printr-un apărător ales; şi dreptul de a fi informat, dacă nu beneficiază de asistența juridică, despre acest drept.

(i) Dreptul la un apărător numit din oficiu, ori de câte ori interesul justiției o cere, fără plată dacă persoana în cauză nu are mijloace suficiente pentru a-l remunera.

(j) Dreptul de a interoga sau de a face să fie interogați martorii acuzării.

(k) Dreptul de a obține înfățişarea şi interogarea martorilor apărării în aceleaşi condiții cu cele ale martorilor acuzării.

(l) Dreptul de a beneficia de asistența gratuită a unui interpret, dacă nu înțelege sau nu vorbeşte limba folosită în instanță.

(m) Dreptul de a nu fi silit să mărturisească împotriva propriei persoane şi dreptul de a nu se recunoaşte vinovat.

(n) Dreptul minorilor de a fi judecați în cadrul unei proceduri care ține cont de vârsta acestora şi de interesul reabilitării lor.

(o) Dreptul de a nu fi considerat vinovat de nicio infracțiune în baza unei fapte sau omisiuni care nu constituia infracțiune potrivit legii naționale sau reglementărilor internaționale existente la momentul comiterii.

(p) Dreptul la pronunțarea în public a hotărârii.

[30] Pentru o interpretare oficială a art. 14 din PIDCP, vezi Human Rights Committee, General Comment 13 (1984). Un comentariu revizuit şi mai extensiv va fi disponibil în curând. Pentru o analiză comparativă a jurisprudenței privind procesul echitabil, vezi Nihal Jayawickrama, *The Judicial Application of Human Rights Law: National, Regional and International Jurisprudence* (Cambridge University Press, 2002), pp. 478-594.

(q) Dreptul persoanei condamnate pentru o infracțiune de a obține reexaminarea vinovăției şi pedepsei de către o jurisdicție superioară, în condițiile legii.

Drepturile legate de condamnare

50. Articolele 6 (paragraf 5), 7, 14 (paragraf 7) şi 15 din Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile şi Politice recunosc următoarele drepturi pentru persoanele condamnate:

(a) Dreptul de a nu primi o pedeapsă mai severă decât cea care era aplicabilă la momentul comiterii infracțiunii.

(b) Dreptul de a nu fi pedepsită din nou din pricina unei infracțiuni pentru care a fost deja condamnată sau achitată printr-o hotărâre definitivă.

(c) Dreptul de a nu fi supusă la pedepse crude, inumane sau degradante.

(d) În țările care nu au abolit încă pedeapsa cu moartea, dreptul de a nu fi condamnată la moarte dacă nu a împlinit vârsta de 18 ani, iar după această vârstă dreptul de a fi condamnată la moarte numai pentru cele mai grave infracțiuni, şi numai dacă pedeapsa cu moartea este prevăzută de legea care era în vigoare la momentul comiterii infracțiunii.

Valoarea 2

IMPARȚIALITATEA

Principiul:

Imparţialitatea este esenţială pentru îndeplinirea adecvată a funcţiei judiciare. Ea priveşte nu doar hotărârea însăşi, ci şi întreg procesul prin care se ajunge la aceasta.

Comentariu

Independența este premisă necesară pentru imparțialitate

51. Independența şi imparțialitatea sunt două valori separate şi distincte. Totuşi, între ele există şi legături deoarece reprezintă atribute ale funcției judiciare care se consolidează reciproc. Independența este o premisa necesară a imparțialității şi o cerință esențială pentru realizarea imparțialității. Este posibil ca un judecător să fie independent dar nu şi imparțial (într-o anumită cauză), însă judecătorul care nu este independent nu poate prin definiție să fie imparțial (la nivel instituțional).[31]

Percepția de imparțialitate

52. Imparțialitatea este calitatea fundamentală certă unui judecător şi reprezintă atributul esențial al justiției. Imparțialitatea trebuie să existe atât în realitate cât şi din perspectiva unui observator rezonabil. Dacă din afară judecătorul este perceput ca fiind părtinitor, această percepție este de natură să lase impresia că s-a cauzat un prejudiciu şi o nedreptate, distrugând astfel încrederea în sistemul de justiție. Percepția de imparțialitate se măsoară prin standardul observatorului rezonabil. Percepția conform căreia un judecător nu este imparțial poate apărea în mai multe moduri, de exemplu prin perceperea unui conflict de interese, prin comportamentul judecătorului la tribună, sau prin asocierile şi activitățile judecătorului în afara instanței.

Cerințele imparțialității

53. Curtea Europeană a explicat că există două aspecte ale cerinței de imparțialitate. În primul rând, instanța trebuie să fie imparțială din punct de vedere subiectiv, adică niciun membru al instanței nu ar trebui să aibă prejudecăți sau să fie părtinitor. Imparțialitatea personală trebuie prezumată, cu excepția cazului în care există dovezi ce indică contrariul. În al doilea rând, instanța trebuie să fie imparțială şi din punct de vedere obiectiv, adică trebuie să ofere garanții suficiente pentru a exclude orice îndoială legitimă în această privință.[32] Potrivit acestui test, trebuie stabilit dacă, indiferent de conduita personală a judecătorului, există fapte verificabile ce pot da naştere la îndoieli cu privire la imparțialitatea sa. În această privință, chiar şi aparențele sunt importante. Ceea ce este în joc, e încrederea pe care instanțele dintr-o societate democratică trebuie să o inspire populației, inclusiv acuzatului. În mod corespunzător, orice judecător cu privire la care există un motiv legitim privind lipsa de imparțialitate trebuie să se abțină de la judecată.[33]

Temerile persoanei acuzate

54. Atunci când, într-o cauză penală, se decide dacă există motive legitime care justifică temerile că un anumit judecător ar fi lipsit de imparțialitate, punctul de vedere al acuzatului este important, dar nu decisiv. Ce este decisiv, e dacă aceste temeri pot fi considerate ca fiind justificate în mod obiectiv de către un observator rezonabil care reprezintă societatea.

---

[31] Vezi *Reference re: Territorial Court Act (NWT),* Northwest Territories Supreme Court, Canada, (1997) DLR (4th) 132 la 146, per Justice Vertes.
[32] *Gregory vs Marea Britanie*, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, (1997) 25 EHRR 577.
[33] *Castillo Algar vs Spania,* Curtea Europeană a Drepturilor Omului, (1998) 30 EHRR 827.

Aplicare:

2.1 Judecătorul îşi va exercita îndatoririle judiciare fără favoruri, subiectivism şi prejudecăți.

Comentariu

Percepția de parțialitate erodează încrederea publicului

55. Dacă un judecător pare a fi parțial, încrederea populației în justiție este erodată. Aşadar, judecătorul trebuie să evite toate activitățile care sugerează că decizia sa ar putea fi influențată de factori externi precum relația personală a judecătorului cu o parte din proces sau interesul personal al judecătorului față de soluția pronunțată.

Percepția de subiectivism

56. Imparțialitatea nu se referă numai la absența actuală a înclinației (subiectivismului) şi prejudecăților, ci şi percepția lipsei lor. Această aspect dual este exprimat de mult repetata formulă conform căreia justiția nu trebuie numai înfăptuită, ci ea trebuie să şi apară ca fiind înfăptuită.[34] Testul folosit de obicei este acela dacă un observator rezonabil care are o viziune realistă şi practică asupra chestiunii, ar (sau ar putea) percepe o lipsă de imparțialitate din partea judecătorului. Dacă există pericolul subiectivismului, aceasta se stabileşte din punctul de vedere al observatorului rezonabil.

Înțelesul sintagmei „subiectivism sau prejudecăți"

57. Subiectivismul sau prejudecata a fost definită ca o aplecare, înclinație, tendință sau predispoziție către o parte ori alta sau către o anumită soluție. Aplicând acesta la procedurile judiciare, ea reprezintă o predispoziție de a soluționa o chestiune sau cauza într-un anumit fel, care nu lasă mintea judecătorului să fie complet deschisă pentru a fi convinsă. Subiectivismul este condiție sau o stare de spirit, o atitudine sau un punct de vedere, care influențează sau nuanțează judecata şi îl pune pe judecător în imposibilitatea de a-şi exercita funcția în mod imparțial într-o anumită cauză.[35] Totuşi, acest lucru nu poate fi afirmat fără a se ține seama de natura exactă a subiectivismului. Dacă, de exemplu, judecătorul are o înclinație către susținerea drepturilor fundamentale ale omului, cu excepția cazului în care legea prevede altfel în mod clar şi valabil, această înclinație nu va da naştere la o percepție de părtinire ilicită.

Manifestările de subiectivism sau prejudecată

58. Subiectivismul se poate manifesta fie verbal, fie fizic. Sunt exemple epitetele, mormăielile, poreclele denigratoare, stereotipurile negativ, încercările de a face glume pe seama stereotipurilor (de exemplu în legătură cu sexul, cultura sau rasa unei persoane), amenințările, actele de intimidare sau ostile care sugerează o legătură dintre rasă ori naționalitate şi infracțiune, şi referirile nerelevante la caracteristici personale. Subiectivismul sau prejudecata se pot manifesta şi prin limbajul trupului, aparențele ori comportamentul în instanță sau în afara acesteia. Conduita fizică poate indica neîncrederea într-un martor, ceea ce ar putea influență neadecvat juriul. Expresia facială poate transmite o aparență de subiectivism către părțile sau avocații din proces, jurați, mass media şi alții. Subiectivismul sau prejudecata pot privi direct o parte, un martor sau un avocat.

[34] *R v Sussex Justices, ex parte McCarthy,* King's Bench Division of the High Court of Justice of England and Wales [1924) 1 KB 256 at 259, per Lord Chief Justice Hewart.
[35] *R vs Bertram* [1989] JO nr.2133 (QL), citat de Justice Cory în *R vs S,* Curtea Supremă a Canadei, [1997] 3 SCR 484, paragraful 106.

Folosirea abuzivă a procedurii de sfidare a curții este o manifestare de subiectivism sau prejudecată

59. Procedura prin care o persoană este sancționată pentru sfidarea curții, acolo unde există, permite judecătorului să controleze şedința de judecată şi să păstreze conformitatea. Deoarece implică sancțiuni care sunt penale ca natură şi efect, această procedură ar trebui folosită numai ca măsură extremă, numai pentru cazurile prevăzute legal şi în conformitate strictă cu cerințele procedurale. Ea reprezintă o putere ce trebuie folosită cu mare prudență şi atenție. Abuzul de această procedură reprezintă o manifestare de subiectivism. El poate avea loc atunci când un judecător şi-a pierdut stăpânirea de sine şi încearcă să regleze conturi personale, mai ales să se răzbune pe o anumită parte, pe un avocat sau pe un martor cu care judecătorul a intrat într-un conflict personal.

Ce nu este subiectivism sau prejudecată

60. Setul de valori personale ale judecătorului, filozofia acestuia, sau convingerile despre drept, nu pot constitui subiectivism sau prejudecată. Faptul că un judecător are o părere generală despre o chestiune juridică sau socială ce are legătură directă cu speța nu îl face incompatibil de a prezida.[36] Trebuie făcută distincția între opinie, care este acceptabilă, şi subiectivism, care este inacceptabil. S-a spus că „dovada că mintea unui judecător este o *tabula rasa* ar fi o dovadă de lipsă de pregătire, nu de lipsă de subiectivism'.[37] Dispozițiile sau comentariile judiciare asupra probelor, făcute în cadrul procesului, nu sunt nici ele cuprinse în interdicție, decât dacă se pare că mintea judecătorului este închisă şi nu mai ia în considerare toate probele.

[36] Vezi Jeffrey M. Shaman, Steven Lubet and James J. Alfini, *Judicial Conduct and Ethics*, 3rd ed. (Charlottesville, Virginia, The Michie Company, 2000).
[37] *Laird v Tatum*, United States Supreme Court (1972) 409 US 824.

2.2 Judecătorul se va strădui să adopte o conduită, atât în instanță, cât şi în afara acesteia, care să mențină şi să întărească încrederea publicului, a juriştilor şi a justițiabililor în imparțialitatea judecătorului şi a corpului judiciar.

Comentariu

Judecătorul trebuie să păstreze un fin echilibru

61. Judecătorul este obligat să se asigure procedurile judiciare se desfăşoară în ordine şi într-o manieră eficientă şi că nu se abuzează de ele. Pentru a realiza acest scop, este necesar un grad adecvat de fermitate. Judecătorul trebuie să păstreze un echilibru fin, de la el aşteptându-se atât să conducă procesul în mod efectiv, cât şi să evite a crea impresia unui observator rezonabil că ar fi părtinitor. Trebuie evitată orice acțiune care, în mintea unui observator rezonabil, ar (sau ar putea) da naştere la o bănuială rezonabilă de lipsă de imparțialitate în îndeplinirea atribuțiilor judiciare. Dacă se creează asemenea impresii, ele afectează nu numai pe justițiabilii din fața instanței, ci şi încrederea populației în corpul judecătoresc în general.

Comportamentul ce trebuie evitat în instanță

62. Aşteptările justițiabililor sunt mari. Unii se vor grăbi să perceapă, aproape nejustificat, că judecătorul este subiectiv, dacă o decizie nu le este favorabilă. Aşadar, trebuie făcute toate eforturile posibile pentru ca o asemenea percepție să fie evitată sau redusă la minimum. Judecătorul trebuie să fie atent să evite comportamentele care pot fi percepute ca o exprimare a subiectivismului sau a prejudecăților. Mustrările nejustificate adresate avocaților, insultele şi remarcile neadecvate față de justițiabili şi de martori, declarațiile ce dovedesc prejudecăți şi comportamentul netemperat şi lipsit de răbdare pot distruge aparența de imparțialitate, şi trebuie evitate.

Trebuie evitat intervențiile repetate în desfăşurarea procesului

63. Judecătorul are dreptul de a pune întrebări pentru a clarifica chestiuni, însă dacă judecătorul intervine în mod constant şi ia practic controlul desfăşurării procesului civil sau îşi asumă rolul acuzării într-un proces penal şi foloseşte răspunsurile la întrebările pe care le-a adresat el însuşi pentru a ajunge la o anumită soluție în speță, judecătorul devine avocat, martor şi judecător în acelaşi timp, iar părțile nu au parte de un proces echitabil.

Trebuie evitate comunicările *ex parte*

64. Principiul imparțialității interzice în general comunicările cu caracter privat dintre judecător şi orice parte la proces, reprezentanți legali ai acestora, martori sau jurați. Dacă instanța primeşte o asemenea comunicare privată, este important să se asigure că celelalte părți interesate sunt informate în mod complet şi prompt şi că comunicarea este consemnată în mod corespunzător în evidențele instanței.

Comportamentul ce trebuie evitat în afara instanței

65. Şi în afara instanței, judecătorul ar trebui să evite folosirea intenționată a unor cuvinte sau a unui comportament care ar putea da naştere în mod rezonabil la percepția unei absențe a imparțialității. Totul - de la asocieri sau interese economice ale judecătorului până la remarci pe care judecătorul le poate considera drept glume nevinovate - pot diminua aparența de imparțialitate a judecătorului. Toate activitățile politice şi asocierile părtinitoare ar trebui să înceteze o dată cu asumarea funcției de judecător. Activitățile politice partizane sau declarațiile făcute în afara instanței cu privire la o controversă politică de către un judecător îi pot submina acestuia imparțialitatea şi să

producă confuzie în rândul publicului în ceea ce priveşte natura relației dintre puterea judecătorească, pe de o parte, şi executiv şi legislativ pe de alta. Prin definiție, acțiunile şi declarațiile partizane implică ca judecătorul să se situeze, în public, de o anumită parte a dezbaterii. Percepția de parțialitate va fi consolidată dacă, după cum este aproape inevitabil, activitățile judecătorului atrag critici sau replici. Pe scurt, judecătorul care se foloseşte de poziția privilegiată a funcției sale pentru a intra în arena politică periclitează încrederea publicului în imparțialitatea justiției. Există unele excepții. Printre acestea se numără comentariile făcute de către judecător, cu o ocazie adecvată, pentru apărarea instituției judecătoreşti, sau pentru a explica anumite chestiuni juridice sau anumite către comunitate sau unui public specializat, sau pentru a apăra drepturile fundamentale ale omului şi statul de drept. Totuşi, chiar şi în aceste situații, judecătorul trebuie să aibă grijă, pe cât posibil, să evite să se amestece în controversele curente care pot fi văzute în mod rezonabil ca un partizanat politic. Judecătorul slujeşte pe toți oamenii, indiferent de punctele lor de vedere politice sau sociale. De aceea, judecătorul trebuie să se străduiască să păstreze încrederea tuturor oamenilor, în măsura în care acest lucru este posibil.

2.3 Judecătorul se va strădui, atât cât poate într-o măsură rezonabilă, să adopte o conduită care să reducă la minimum numărul situațiilor de recuzare a sa.

Comentariu

Trebuie evitate recuzările frecvente

66. Judecătorul trebuie să fie disponibil spre a examina chestiunile deduse judecății. Totuşi, pentru a proteja drepturile părților şi pentru a păstra încrederea publicului în integritatea justiției, vor exista situații în care este necesară excluderea lui prin abținere sau recuzare. Pe de altă parte, excluderile prea dese pot pune într-o lumină nefavorabilă instanța şi personal pe judecător, şi pot impune o povară nerezonabilă colegilor acestuia. Părțile pot avea impresia că îşi pot alege judecătorul care le va soluționa cauza, iar acest lucru nu este de dorit. Aşadar, este necesar ca judecătorul să îşi organizeze afacerile personale şi economice în vederea reducerii la minimum a apariției unor posibile conflicte cu îndatoririle judecătoreşti.

Conflictele de interese

67. Un conflict de interese apare atunci când interesul personal al judecătorului (sau al celor apropiați lui) intră în conflict cu obligația judecătorului de judeca imparțial. Imparțialitatea justiției se referă atât la imparțialitatea în fapt cât şi la cea percepută de către observatorul rezonabil. În materie judiciară, testul de conflict de interese trebuie să cuprindă atât conflictele reale dintre interesul personal al judecătorului şi obligația de a judeca imparțial, cât şi împrejurările în care un observator rezonabil ar (sau ar putea) percepe un conflict. De exemplu, deşi membrii familiei unui judecător au tot dreptul de a fi activi din punct de vedere politic, judecătorul ar trebui să accepte faptul că asemenea activități ale membrilor apropiați ai familiei sale pot uneori, chiar dacă nu este cazul, să afecteze negativ percepția publicului cu privire la imparțialitatea judecătorului.

Obligația de a reduce conflictele de interese ivite din activitățile financiare

68. În mod similar, judecătorul trebuie să nu permită activităților sale financiare să interfereze cu obligația sa de a soluționa cauzele deduse judecății. Deşi unele excluderi de la judecată sunt inevitabile, judecătorul trebuie să reducă numărul conflictelor de interese care nu sunt necesare şi care apar atunci când el îşi păstrează interesele financiare în organizații şi alte entități ce apar în mod regulat în instanță, prin eliminarea lui din aceste interese. De exemplu, simpla deținere a 1% sau mai puțin din acțiunile sociale ale unei corporații este considerat de obicei a fi un interes *de minimis* care nu reclamă excluderea judecătorului într-o cauză ce implică respectiva corporație. Însă deseori problema recuzării implică mai multe considerații, oricare dintre acestea putând necesita excluderea. Acțiunile deținute de către judecător pot avea atâta însemnătate pentru el/ea, indiferent de valoarea lor *de minimis* atunci când sunt privite în lumina dimensiunilor corporației, încât abținerea să fie justificată. În mod similar, judecătorul ar trebui să fie conştient de faptul că publicul ar putea vedea deținerea de acțiuni ca fiind un interes ce reclamă excluderea. Totuşi, judecătorul ar trebui să nu folosească deținerea de acțiuni ce sunt evident *de minimis* ca mod de a evita să judece cauzele. Dacă deținerea de acțiuni are ca rezultat recuzarea frecventă a judecătorului, acesta ar trebui să renunțe la ele.[38]

Obligația de a restricționa activitățile membrilor familiei

69. Judecătorul ar trebui să descurajeze pe membrii familiei sale de la a se implica în activități ce ar părea în mod rezonabil că folosesc poziția dată de funcția judecătorului. Acest lucru este necesar pentru a evita crearea aparenței că cineva se foloseşte de funcție sau de favoritism şi ar minimiza posibilitatea excluderii.

[38] United States of America, Commonwealth of Virginia Judicial Ethics Advisory Committee, *Opinion 2000-5*. Vezi *Ebner v Official Trustee in Bankruptcy*, High Court of Australia, [2001] 2 LRC 369, (2000) 205 CLR 337.

2.4 Judecătorul va trebui să se abțină de la orice comentariu în legătură cu o cauză aflată în curs de judecare sau care i-ar putea fi dedusă spre judecare, despre care s-ar putea crede în mod rezonabil că ar afecta soluția sau ar putea dăuna aparenței de echitate a procesului. De asemenea, judecătorul se va abține să facă comentarii în public sau în alt mod, care ar putea afecta caracterul echitabil al procesului față de orice persoană sau chestiune.

Comentariu

Când este o cauză „în judecare"?

70. O cauză este considerată a fi în judecare până la finalizarea căilor de atac. Cauza ar putea fi considerată ca fiind în judecare oricând există motive să se creadă că se va iniția o acțiune în instanță; de exemplu, atunci când o infracțiune este cercetată însă nu s-au formulat încă acuzațiile, când cineva a fost arestat însă nu a fost încă acuzat, sau când reputația unei persoane a fost pusă sub semnul întrebării iar persoana respectivă a amenințat că va iniția proces pentru defăimare, însă acest proces nu a început încă.

Exemplu de declarație nepotrivită

71. Un anunț al judecătorilor cum că au căzut de acord să condamne la închisoare pe toți infractorii vinovați de o anumită infracțiune (fără să facă nicio distincție între infractorii primari şi cei recidiviști), ar putea constitui motiv, în funcție de împrejurări, ca un inculpat să-l recuza pe un judecător pe motiv că acesta s-ar fi antepronunțat asupra pedepsei pentru infracțiunea de care este acuzat inculpatul. Aceasta ar fi valabilă chiar dacă judecătorii anunță că durata pedepsei ar rămâne la aprecierea fiecărui judecător şi depinde de fapte şi legea aplicabilă respectivei infracțiuni. Anunțul ar părea neadecvat prin faptul că el sugerează că judecătorii ar fi dominați de opinia publică sau că s-ar teme de criticile publicului. El ar constitui de asemenea şi un comentariu public inadmisibil despre o cauză aflată pe rol.[39]

Declarații admisibile

72. Această interdicție nu se referă şi la declarațiile publice făcute în cursul îndeplinirii atribuțiilor judecătoreşti, la explicarea procedurilor judiciare, sau la expunerile academice făcute în scopul educației juridice. De asemenea, judecătorului nu i se interzice să comenteze asupra unei cauze în care are calitatea de parte, în nume personal. Însă în cadrul căilor în atac în care judecătorul are calitatea de parte, judecătorul ar trebui să nu facă comentarii ce nu sunt înregistrate la dosarul cauzei.

Corespondența cu părțile

73. Dacă, după încheierea unei cauze, judecătorul primeşte scrisori sau alte comunicări de la părți dezamăgite sau de la alții, în care este criticată decizia sa ori decizia luată de către colegii judecătorului, el nu ar trebui să se implice într-o corespondență polemică cu autorii unor asemenea comunicări.

Criticile din mass media

74. Este rolul şi dreptul mass media de a strânge şi transmite informații către public şi de a comenta asupra modului de administrare a justiției, inclusiv asupra cauzelor înainte, în timpul şi după judecată, fără a încălca prezumția de nevinovăție. De la acest principiu ar trebui să se deroge în

[39] Vezi United States of America, Advisory Committee on the Code of Judicial Conduct, New Mexico, *Judicial Advisory Opinion 1991-2.*

împrejurările prevăzute de Pactul Internațional privind Drepturile Civile şi Politice. Dacă media sau membrii publicului critică o hotărâre, judecătorul ar trebui să se abțină de la a răspunde la ele scriind presei sau făcând comentarii incidentale despre asemenea critici atunci când se află în instanță. Judecătorul ar trebui să vorbească numai prin intermediul motivărilor la hotărârile pronunțate în cauzele deduse lui spre soluționare. În general, este nepotrivit ca un judecător să apere în public motivele hotărârilor judecătoreşti.

Prezentările eronate din mass media

75. În cazul în care un proces în instanță sau o hotărâre este prezentată eronat de către mass media, iar un judecător consideră că eroarea ar trebui corectată, grefierul poate emite o declarație de presă care să prezinte situația faptică sau să ia măsuri pentru efectuarea corectării adecvate.

Relația cu mass media

76. Deşi nu este tratată în mod special la paragraful 2.4 al Principiilor de la Bangalore, problema relațiilor cu mass media este relevantă. Pot fi identificate trei aspecte de un posibil interes:

(a) Primul este folosirea mass media (în instanță sau în afara acesteia) pentru promovarea imaginii publice şi a carierei unui judecător, sau invers, posibilitatea ca un judecător să fie îngrijorat de o posibilă reacție a mass media la o anumită decizie. Dacă judecătorul se lasă influențat în vreo asemenea direcție de către mass media, acest lucru va încălca aproape sigur paragraful 1.1 din Principiile de la Bangalore, ca şi a alte paragrafe, cum ar fi 2.1, 2.2, 3.2 şi 4.1.

(b) Cel de-al doilea aspect priveşte contactul judecătorului cu mass media în afara instanței. În majoritatea sistemelor de drept, mass media obține informații din evidențele şi documentele instanței care îi sunt accesibile, sau care sunt disponibile datorită caracterului public al procedurilor din instanță. În unele țări (mai ales în cele în care dosarele instanței sunt secrete), există un sistem prin care un anumit judecător de la fiecare instanță este împuternicit să informeze mass media referitor la aspectele unei cauze. Pe lângă furnizarea de astfel de informații, orice comentariu făcut în afara instanței de către un judecător cu privire la cauzele care sunt în curs de judecare de către el/ea sau de către alți judecători ar fi în mod normal nepotrivit.

(c) Un al treilea aspect se referă la comentariile făcute de către judecător, chiar şi într-un articol academic, asupra unei decizii proprii sau a unui alt judecător. De obicei, acest lucru este admisibil numai dacă comentariul este făcut în legătură cu un aspect pur legal de interes general asupra căruia s-a decis sau care a fost examinat într-o anumită cauză. Totuşi, regulile asupra discutării deciziilor luate în trecut într-un context pur academic par a fi în curs de modificare. Judecătorii au diferențe de opinie asupra acestui subiect şi nu se pot prevedea reguli absolute. În general, este recomandată prudența ca judecătorul să nu se implice într-o controversă care nu este necesară în legătură cu deciziile luate în trecut, mai ales dacă controversa poate fi văzută ca o încercare de a suplimenta motivele prezentate în hotărârea publicată a judecătorului.

2.5 Judecătorul se va abține să soluționeze orice dosar pe care constată că nu îl va putea judeca imparțial sau în care unui observator rezonabil i s-ar putea părea că judecătorul nu este capabil să judece imparțial.

Comentariu

Observatorul rezonabil

77. Proiectul de la Bangalore se referea la o „persoană rezonabilă, dezinteresată şi informată" care „ar putea crede" că judecătorul nu poate judeca în mod imparțial. Formularea din Principiile de la Bangalore – „i-ar putea apărea unui observator rezonabil" – a fost convenită în cadrul reuniunii de la Haga din noiembrie 2002 în baza faptului că „un observator rezonabil" trebuie să fie atât dezinteresat cât şi informat.

„Nimeni nu poate fi judecător în propria cauză"

78. Principiul fundamental este acela conform căruia nimeni nu poate fi judecător în propria cauză. Acest principiu, așa cum a fost dezvoltat de către instanțe, are două implicații foarte asemănătoare, însă nu identice. În primul rând, el poate fi aplicat literal: dacă un judecător este în fapt parte la un proces sau are un interes economic în legătură cu soluția, atunci el sau ea este într-adevăr judecător în propria cauză. Aceasta constituie un motiv suficient pentru excluderea de la judecată. Cea de-a doua aplicare a principiului se referă la situația în care judecătorul nu este parte la proces şi nu are niciun interes economic în legătură cu soluția acestuia, dar se comportă într-un mod care dă naştere la suspiciuni cum că nu este imparțial; de exemplu, datorită prieteniei sale cu o parte la proces. Acest al doilea caz nu este, strict vorbind, o aplicare a principiului conform căruia nimeni nu poate fi judecător în propria cauză, dat fiind faptul că parțialitatea reală sau percepută a judecătorului nu-i beneficiază lui, ci altuia.[40]

Consimțământul părților este irelevant

79. Chiar dacă părțile sunt de acord cu un judecător care ar trebui exclus, judecătorul nu ar trebui să continue judecata. Aceasta pentru că şi publicul are interesul ca justiția să fie administrată în mod imparțial. Totuşi, în majoritatea țărilor părțile au dreptul de a renunța formal la orice chestiune ce ține de imparțialitate. O asemenea renunțare, dacă este făcută în cunoştință de cauză, înlătură obiecția semnalată care ar fi putut fundamenta excluderea.

Când ar trebui judecătorul să facă declarația privind motivele de excludere

80. Judecătorul ar trebui să facă declarația privind motivele de excludere în mod oficial şi să invite părțile să depună concluzii, în două situații. Prima, dacă judecătorul are orice îndoială cu privire la existența unor motive pentru recuzarea sa. Cea de-a doua se referă la cazul în care apare o chestiune neaşteptată cu puțin timp înainte de începerea sau în cadrul desfăşurării procesului. Cererea judecătorului ca părțile să depună concluzii subliniază faptul că nu se solicită consimțământul părților sau al avocaților acestora, ci asistența lor în legătură cu existența sau inexistența unor motive întemeiate de excludere şi dacă, de exemplu, după circumstanțe, se aplică doctrina necesității. Dacă există motive reale de îndoială, această îndoială ar trebui de obicei să fie soluționată în favoarea recuzării judecătorului.

[40] *R v. Bow Street Stipendiary Magistrate, Ex parte Augusto Pinochet Ugarte (No.2),* House of Lords, United Kingdom, [1999] 1 LRC 1.

Percepția rezonabilă de subiectivism

81. Criteriul general acceptat pentru excludere este percepția rezonabilă de subiectivism. Au fost aplicate diverse formule pentru a stabili dacă există percepția de subiectivism sau de prejudecată. Ele au mers de la „o probabilitate mare" de subiectivism până la o „probabilitate reală", „o posibilitate substanțială" şi „o suspiciune rezonabilă" de subiectivism. Percepția de subiectivism trebuie să fie una rezonabilă, resimțită de către persoane rezonabile, dezinteresate şi informate, care se apleacă asupra acestei probleme şi obțin informațiile necesare. Testul constă în întrebarea „ce ar concluziona o asemenea persoană, care priveşte chestiunea în mod realist şi practic, după ce a examinat integral problema? Ar crede oare o asemenea persoană că este mai probabil ca judecătorul, fie conştient, fie inconştient, să nu decidă în mod echitabil?".[41] Ipoteza observatorului rezonabil al conduitei judecătorului este prezentată pentru a sublinia faptul că testul este obiectiv, fondat pe necesitatea încrederii publicului în justiție, şi că el nu se bazează numai pe simpla evaluare de către alți judecători a capacității sau performanțelor unui coleg.

82. Curtea Supremă a Canadei a observat[42] faptul că foarte rar este vorba să se stabilească dacă judecătorul chiar va da curs prejudecăților. Fireşte, dacă acest lucru poate fi stabilit, el va duce inevitabil la excluderea judecătorului. Însă cele mai multe argumente în favoarea excluderii încep de regulă cu recunoaşterea de către toate părțile că nu există un subiectivism real, şi cu trecerea apoi la întrebarea dacă există o percepție rezonabilă de subiectivism. Ocazional, acest lucru este exprimat în mod formal şi simplu deoarece o parte, deşi suspectează un subiectivism real, nu îl poate dovedi şi în consecință se mulțumeşte să pretindă că există percepția rezonabilă de subiectivism, percepție a cărei existență este mai uşor de stabilit. Dat fiind că cele două chestiuni merg mână în mână, dacă înțelegem ce înseamnă teama rezonabilă de subiectivism, acest lucru ne va fi de ajutor pentru a stabili ce înseamnă a spune că excluderea nu este susținută în baza unui subiectivism real. A spune că nu există un „subiectivism real" poate însemna trei lucruri: că nu este necesar să se stabilească existența subiectivismului real deoarece percepția rezonabilă de subiectivism poate fi de ajuns; că subiectivismul inconştient poate exista chiar şi dacă judecătorul acționează cu bună credință; sau că prezența sau absența subiectivismului real nu este relevantă.

83. În primul rând, atunci când părțile declară că nu există subiectivism real din partea judecătorului, este posibil ca ele să vrea să spună că standardul actual de excludere nu necesită dovedirea de către părți a acestuia. Cu acest înțeles, „percepția rezonabilă de subiectivism" poate fi văzută ca un înlocuitor al subiectivismului real, în baza presupunerii că ar putea fi neînțelept sau nerealist să se solicite asemenea fel de dovezi. Este evident că e imposibil să se stabilească cu precizie starea de spirit a judecătorului, mai ales pentru că legea nu cere să se determine dacă mintea unui judecător este supusă unor influențe exterioare şi pentru că politica legii este de a le proteja pe părți care pot îndeplini sarcina mai puțin dificilă de a dovedi că există un pericol real de subiectivism, fără a le cere să demonstreze că acest subiectivism chiar există.

84. În al doilea rând, atunci când părțile declară că nu există subiectivism real din partea judecătorului, este posibil ca ele să fie de acord cu faptul că judecătorul acționează cu bună credință, şi că nu este subiectiv în mod conştient. Subiectivismul este sau poate fi o chestiune inconştientă, şi este posibil ca judecătorul să declare în mod onest că nu este subiectiv şi că nu permite propriului interes să îi afecteze judecata, dar totuşi să permită acest lucru în mod inconştient.

85. În sfârşit, când părțile admit că nu există subiectivism real, este posibil ca ele să sugereze că pur şi simplu nu este cazul să se caute unul. Ele se bazează pe aforismul conform căruia "justiția trebuie nu doar să fie făcută, ci în mod manifest ne neîndoielnic să se vadă că este făcută". Cu alte cuvinte, în cazurile în care se pretinde excluderea judecătorului, cercetarea trebuie să stabilească nu dacă a existat *în fapt* subiectivism conştient sau inconştient din partea judecătorului, ci dacă o persoană rezonabilă şi bine informată ar percepe existența unui atare subiectivism. În acest sens, percepția rezonabilă de subiectivism nu este un simplu surogat pentru dovezi nedisponibile, sau un mijloc de

[41] Vezi *Locabail (UK) Ltd v Bayfield Properties*, Court of Appeal of England and Wales [2000] QB 451, [2000] 3 LRC 482; *Re Medicaments and Related Classes of Goods (No.2)*, House of Lords, United Kingdom [2001] 1 WLR 700; *Porter v Magill*, House of Lords, United Kingdom [2002] 2 AC 357; *Webb v The Queen*, High Court of Australia (1994) 181 CLR 41; *Newfoundland Telephone Co v Newfoundland (Board of Commissioners of Public Utilities)*, Supreme Court of Canada [1992] 1 SCR 623; *R v Gough*, House of Lords, United Kingdom [1993] AC 646; *R v Bow Street Stipendiary Magistrate, Ex parte Augusto Pinochet Ugarte (No.2)*, House of Lords [2001] 1 AC 119.

[42] *Wewaykum Indian Band v. Canada*, Supreme Court of Canada, [2004] 2 LRC 692, per Chief Justice McLachlin.

probă pentru stabilirea probabilității subiectivismului inconştient, ci ea este manifestarea unei preocupări mai ample referitoare la imaginea justiției, şi anume interesul public prioritar de a exista încredere în integritatea administrării justiției.

86. Din cele trei justificări pentru standardul obiectiv al percepției rezonabile de subiectivism, ultima este cea mai stringentă pentru sistemul judiciar, deoarece admite posibilitatea ca justiția să nu fie percepută ca fiind înfăptuită, chiar dacă ea a fost neîndoios înfăptuită. Adică, ea admite posibilitatea ca judecătorul să fie complet imparțial în împrejurări care creează totuşi o percepție rezonabilă de subiectivism, ceea ce reclamă excluderea judecătorului. Însă, chiar şi atunci când principiul este înțeles în acest mod, criteriul de excludere se referă tot la starea de spirit a judecătorului, deşi văzută din perspectiva persoanei rezonabile. Persoanei rezonabile i se cere să îşi imagineze starea de spirit a judecătorului, în împrejurările date. În acest sens, ideea conform căreia „înfăptuirea justiției trebuie văzută" nu poate fi separată de standardul referitor la percepția rezonabilă de subiectivism.

Judecătorul trebuie să nu fie exagerat de sensibil când se solicită recuzarea

87. Judecătorul trebuie să nu fie exagerat de sensibil şi nu trebuie să vadă cererea de recuzare ca pe un afront personal. Dacă ar proceda astfel, judecata sa va fi probabil întunecată emoțional. Dacă şi-ar manifestă deschis acest resentiment față de părți, probabil va alimenta bănuiala solicitantului. Dacă se pretinde existența unei bănuieli rezonabile de subiectivism, judecătorul trebuie în primul rând să se îngrijească de *percepțiile* persoanei care a solicitat recuzarea sa. Este important şi ca judecătorul să se asigure că înfăptuirea justiției este văzută de public, acesta fiind un principiu fundamental de drept şi politică publică. Judecătorul trebuie deci să conducă procesul în aşa fel încât deschiderea la minte, imparțialitatea şi echitatea să fie evidente pentru toți cei interesați de proces şi de soluția ce se va da, şi în special pentru solicitant. Un judecător a cărui recuzare a fost solicitată ar trebui să aibă în vedere şi faptul că ceea ce se cere, în special atunci când se soluționează cererea de recuzare, este o imparțialitate remarcabilă. [43]

Afilierile politice din trecut nu pot constitui motive de excludere

88. Atunci când se evaluează imparțialitatea unui judecător, se pot lua în calcul responsabilitățile şi interesele pe care judecătorul ar fi putut să le aibă pe parcursul carierei sale profesionale anterioare numirii ca judecător. În țările în care judecătorii provin din profesia privată de avocat, este probabil că judecătorul să fi deținut o funcție în care poate a exprimat în public anumite puncte de vedere sau a acționat în favoarea anumitor părți sau interese. Aceasta mai ales atunci când a fost implicat în viața politică. Experiența din afara domeniului juridic, fie că e una politică, fie altă activitate, poate fi considerată în mod rezonabil ca întărind calificarea ca judecător, şi nu un impediment. Însă trebuie recunoscut şi acceptat aşteptarea ca judecătorul să lase în urmă şi să pună deoparte apartenența sa politică sau interesele sale părtinitoare atunci când depune jurământul de numire în funcția de judecător, jurământ conform căruia se angajează să îşi îndeplinească îndatoririle judiciare în mod independent şi imparțial. Aceasta trebuie să fie una dintre considerațiile pe care ar trebui să le aibă în vedere o persoană rezonabilă, nepărtinitoare şi informată atunci când decide dacă există o percepție rezonabilă de subiectivism.[44]

Motive irelevante

89. De obicei, religia, originea etnică sau națională, sexul, vârsta, clasa socială, situația financiară sau orientarea sexuală a judecătorului nu pot constitui, în sine, o bază temeinică pentru ridicarea unei obiecții. Şi, de regulă, o obiecție nu se poate baza pe proveniența socială, pe studiile sau pe funcția anterioară a judecătorului; pe apartenența judecătorului la organizații sociale, sportive sau caritabile; pe deciziile judecătoreşti pronunțate anterior; sau pe activitățile sale extracuriculare. Totuşi, aceste observații generale depind de circumstanțele din speța concretă aflată în fața judecătorului.

[43] Vezi *Cole vs Cullinan ş.a,* Curtea de Apel din Lesotho, [2004] 1 LRC 550.
[44] Vezi *Panton v Minister of Finance*, Privy Council on appeal from the Court of Appeal of Jamaica, [2001] 5 LRC 132; *Kartinyeri v Commonwealth of Australia*, High Court of Australia, (1998) 156 ALR 300.

Prietenii, animozități şi alte motive relevante pentru excludere

90. În funcție de împrejurări, se poate considera că există o percepție rezonabilă de subiectivism în următoarele cazuri:

(a) Dacă există o prietenie sau animozități personale între judecător şi oricare dintre persoanele implicate în cauză;

(b) Dacă judecătorul cunoaşte îndeaproape pe oricare dintre persoanele implicate în cauză, mai ales dacă credibilitatea persoanei respective poate avea o importanță semnificativă în soluționarea cauzei;

(c) Dacă, în cazul în care judecătorul trebuie să stabilească credibilitatea unei persoane, acesta a respins probele sau mărturia persoanei respective într-o cauză anterioară într-un mod atât de evident încât se nasc îndoieli asupra abilității judecătorului de mai a aborda ulterior cu mintea deschisă probele sau mărturia persoanei respective;

(d) Dacă judecătorul şi-a exprimat opinii, mai ales în cadrul procesului, asupra oricărei chestiuni în termeni atât de puternici şi neechilibrați încât se nasc îndoieli rezonabile în ceea ce priveşte abilitatea judecătorului de a soluționa chestiunea respectivă cu obiectivitate judiciară; sau

(e) Dacă, din orice alt motiv, ar putea exista temeiuri reale care să justifice îndoiala că judecătorul are abilitatea să ignore considerațiile extranee, prejudecățile ori predilecțiile, şi că ar avea abilitatea de a da o soluție obiectivă.

Obiecția îşi pierde treptat din putere o dată cu trecerea timpului între evenimentul care se presupune că dă naştere la un pericol de subiectivism şi cauza în care s-a ridicat obiecția.[45]

Ofertele de angajare după încetarea funcției pot duce la excluderea judecătorului

91. Tot în legătură cu aceste aspecte, care necesită abordări similare, este posibil să apară oportunități de angajare post-judiciară pentru judecător în timp ce acesta este încă în funcție. Aceste oportunități pot veni din partea firmelor de avocatură sau a angajatorilor viitori, din partea sectorului privat sau din partea statului. Există riscul ca interesul propriu al judecătorului şi datoria sa să intre în conflict în percepția unei persoane rezonabile, dezinteresate şi informate care ar examina această situație. Judecătorul ar trebui să ia în considerare aceste oportunități în această lumină, mai ales dat fiind că conduita foştilor judecători afectează deseori percepția publicului față de judecătorii rămaşi în funcție.

[45] *Locabail (UK) Ltd v Bayfield Properties Ltd*, Court of Appeal of England and Wales [2000] 3 LRC 482.

Printre astfel de cazuri, fără însă ca înşiruirea să fie completă, se numără următoarele:

2.5.1 cazul în care judecătorul are o predispoziție sau o prejudecată efectivă cu privire la una dintre părți sau în care judecătorul cunoaşte personal fapte relevante pentru proces;

Comentariu

Predispoziție sau prejudecata reală

92. Predispoziția reală trebuie să fie personală şi să privească una dintre părți, fie individual, fie în calitatea acesteia de reprezentant al unei categorii. Pentru ca judecătorul să fie exclus de la judecată pe motiv de subiectivism, ar trebui să existe dovezi obiective conform cărora judecătorul nu poate prezida cu imparțialitate: un observator rezonabil, ştiind toate aceste împrejurări, ar avea oare îndoieli referitor la imparțialitatea judecătorului?

Judecătorul cunoaşte personal faptele

93. Această regulă se aplică pentru informațiile obținute înainte ca dosarul să îi fie repartizat judecătorului, precum şi pentru cunoştințele dobândite din surse extrajudiciare sau prin cercetări întreprinse în nume personal de către judecător în timp ce cauza este în curs de desfăşurare. Ea se aplică chiar dacă aceste cunoştințe au fost dobândite prin cercetări independente desfăşurate cu un scop ce nu are legătură cu litigiul (de ex. scrierea unei cărți),[46] şi care nu sunt aduse în atenție atunci când acest lucru ar fi potrivit, spre a oferi ocazia părților interesate de a pune concluzii cu privire la ele. Recuzarea nu este necesară dacă cunoştințele provin din decizii anterioare pronunțate în aceeaşi cauză, sau din soluționarea unei cauze între aceleaşi părți, sau deoarece partea a mai apărut în fața judecătorului într-o cauză anterioară. Totuşi, de obicei, cu excepția cazului în care informațiile sunt evidente, bine cunoscute, sau sunt de natura celor care au fost discutate sau reprezintă fapte notorii, asemenea cunoştințe ar trebui consemnate oficial pentru a fi dezbătute de părți. Există limite fireşti pentru cerințe acceptabile în această privință. De exemplu, nu ne putem aştepta ca judecătorul, în cadrul judecării unei cauze, să dezvăluie toate cunoştințele sale de drept care ştie că sunt pertinente în cauză sau faptele cunoscute de toată lumea care pot fi relevante pentru judecată. Etalonul este ceea ce ar fi rezonabil potrivit percepției unui observator rezonabil.

[46] Vezi *Prosecutor v Sesay*, Special Court for Sierra Leone (Appeals Chamber) [2004] 3 LRC 678.

2.5.2 cazul în care, anterior, judecătorul a avut calitatea de avocat sau a fost audiat ca martor în acel dosar;

Comentariu

Avocatul nu răspunde pentru alți membri ai cabinetului

94. Dacă judecătorul a fost angajat anterior ca avocat privat, statutul său de avocat independent care a activat în barou îl eliberează pe judecător de orice răspundere pentru, şi de obicei de orice cunoştințe detaliate asupra afacerilor celorlalți membri din acelaşi cabinet.

Avocații răspund pentru acțiunile profesionale ale partenerilor

95. Un avocat consultant sau un alt avocat similar care îşi desfăşoară activitatea în cadrul unei firme sau societăți de avocatură poate răspunde juridic pentru actele profesionale îndeplinite de ceilalți asociați. Aşadar, avocatul poate răspunde în calitate de asociat față de clienții firmei chiar dacă nu a acționat niciodată pentru aceşti clienți şi nu ştie nimic despre afacerile acestora. În mod corespunzător, judecătorul care a fost membru al unei asemenea firme sau societăți nu ar trebui să participe la judecarea unei cauze în care judecătorul sau firma la care acesta a lucrat a fost implicată direct, indiferent de calitatea pe care a deținut-o înainte de numirea în funcția de judecător, cel puțin pe o perioadă de timp după trecerea căreia este rezonabil să se presupună că orice percepție de cunoştințe imputabile a încetat.

Angajarea anterioară într-un sector guvernamental sau birou de asistență juridică gratuită

96. Atunci când se evaluează potențialul de subiectivism ce decurge din faptul că un judecător a deținut anterior o funcție într-un departament guvernamental sau birou de asistență juridică, ar trebui luate în considerare caracteristicile practicării dreptului în cadrul departamentului sau biroului respectiv, şi rolul administrativ, consultativ sau de control pe care l-a îndeplinit anterior judecătorul.

Judecătorul ca martor în dosar

97. Motivul ce stă la baza acestei reguli este acela că un judecător nu poate lua decizii în legătură cu probe care reprezintă propria sa mărturie, şi nu ar trebui pus în situația stânjenitoare ce apare atunci când această obiecție este, sau ar putea fi văzută ca fiind, ridicată.

2.5.3 cazul în care judecătorul sau un membru al familiei sale are un interes economic în rezultatul procesului;

Comentariu

Când „interesul economic" determină excluderea judecătorului de la judecată

98. De obicei, judecătorul trebuie să se abțină în a judeca dacă el (sau un membru al familiei sale) are posibilitatea de a câştiga sau de a pierde din punct de vedere financiar, ca urmare a soluției pronunțate. Acesta este cazul, de exemplu, atunci când judecătorul deține un număr însemnat de acțiuni ale uneia dintre părți iar soluția pronunțată în cauză ar putea fi de aşa natură încât să afecteze în mod real interesul judecătorului sau să pară în mod rezonabil că l-ar afecta. Dacă o companie cu acțiuni cotate la bursă este parte la proces iar judecătorul deține o parte relativ mică din totalul de acțiuni al acesteia, judecătorul poate să nu fie exclus deoarece soluția pronunțată în cauză nu ar afecta interesele judecătorului. Totuşi, lucrurile pot sta altfel atunci când litigiul se referă chiar la viabilitatea şi supraviețuirea companiei, caz în care, în funcție de împrejurări, se poate considera că soluția pronunțată în cauză afectează în mod real interesul judecătorului.

Ce nu constituie „interes economic"

99. Interesul economic nu cuprinde şi sumele investite sau interesele pe care le poate avea judecătorul, de exemplu, în fonduri mutuale sau comune de investiții, depozitele pe care acesta le-ar putea avea la instituțiile financiare, la asociațiile de economii mutuale sau la cooperative de credit, sau titlurile de stat deținute de către judecător, cu excepția cazului în care procesul ar putea afecta în mod semnificativ valoarea acestor investiții sau interese. Excluderea nu este necesară nici dacă judecătorul este implicat numai în calitate de client pentru operațiuni obişnuite al unei bănci, companii de asigurări, companii emițătoare de cărți de credit, sau al altei instituții asemănătoare, care este parte la proces, fără ca judecătorul să aibă vreun conflict sau tranzacție specială cu aceasta, aflată în curs de soluționare. Faptul că asemenea titluri de valoare sunt deținute de o organizație educațională, caritabilă sau civică la care lucrează soțul, părintele sau copilul judecătorului în calitate de director, funcționar, consilier sau alt participant, nu înseamnă, în funcție de împrejurări, că judecătorul are un interes economic în legătură cu organizația respectivă. În mod similar, în cauzele cu implicații financiare care sunt foarte nesigure şi îndepărtate în timp de momentul deciziei, este de aşteptat ca, în general, aplicarea testului să nu aibă ca rezultat excluderea de la judecată. Totuşi, poate fi prudent ca în astfel de cazuri judecătorul să anunțe părțile referitor la orice împrejurări şi să se consemneze aceasta în instanță pentru ca şi părțile, nu numai avocații, să ia la cunoştință despre acesta. Uneori, justițiabilii sunt mai bănuitori şi mai puțin dispuşi să aibă încredere decât colegii de profesie ai judecătorului.

Toate acestea, sub rezerva ca judecătorul să nu fie exclus din componența completului de judecată atunci când nu se poate constitui un alt complet care să judece cauza sau când, din motive de urgență, lipsa procesului ar putea duce la un grav act de injustiție.

Comentariu

Doctrina necesității

100. Împrejurările extraordinare pot necesita derogarea de la principiul discutat mai sus. Doctrina necesității permite unui judecător care altfel ar trebui exclus, să judece şi să se pronunțe într-o cauză, dacă altfel s-ar produce o nedreptate. Este vorba despre cazul în care nu există un alt judecător disponibil şi nerecuzabil, sau cazul în care o amânare a judecării sau eroare de judecată ar duce la prejudicii extrem de mari, sau cazul în care fără acest judecător nu s-ar putea constitui instanța pentru judecarea şi soluționarea speței.[47] Asemenea cazuri sunt, fireşte, rare şi speciale. Totuşi, ele pot apărea din când în când în cadrul instanțelor supreme cu puțini judecători care îndeplinesc importante atribuții constituționale şi de recurs ce nu pot fi delegate altor judecători.

[47] See *The Judges v Attorney-General of Saskatchewan*, Privy Council on appeal from the Supreme Court of Canada, (1937) 53 TLR 464; *Ebner v Official Trustee in Bankruptcy*, High Court of Australia, [2001] 2 LRC 369; *Panton v Minister of Finance*, Privy Council on appeal from the Court of Appeal of Jamaica, [2002] 5 LRC 132.

Valoarea 3

INTEGRITATEA

Principiul:

Integritatea este esențială pentru îndeplinirea adecvată a funcției judiciare.

Comentariu

Conceptul de „integritate”

101. Integritatea este atributul corectitudinii şi justeții. Componentele integrității sunt onestitatea şi moralitatea judiciară. Judecătorul trebuie să se comporte întotdeauna, şi nu numai în exercitarea atribuțiilor de serviciu, în mod onorabil şi demn de funcția sa; să nu se facă vinovat de fraude, înşelăciune şi falsuri; să fie bun şi virtuos în comportament şi în caracter. Nu există grade diferite de integritate. Integritatea este absolută. În Justiție, integritatea este mai mult decât o virtute; ea este o necesitate.

Relevanța standardelor comunității

102. În timp ce idealul de integritate este uşor de statuat în termeni generali, este mult mai dificil şi poate chiar neînțelept să se intre în detalii. Efectul conduitei asupra percepției comunității depinde în mod considerabil de standardele care pot varia în spațiu şi în timp. Este deci necesar să se ia în considerare modul în care un anumit comportament ar fi perceput de către membrii rezonabili, dezinteresați şi informați ai comunității, şi dacă această percepție este de natură să diminueze respectul comunității pentru judecător sau pentru puterea judecătorească în ansamblul ei. Conduita care ar diminua respectul acestor persoane ar trebui evitată.

Aplicare:

3.1 Judecătorul trebuie să se asigure că în ochii unui observator rezonabil conduita sa este ireproşabilă.

Comentariu

Standardele înalte sunt necesare atât în viaţa privată cât şi în viaţa publică

103. Judecătorul trebuie să se menţină la standarde înalte atât în viaţa particulară cât şi în viaţa publică. Motivul este reprezentat de gama largă de experienţe şi acte umane asupra cărora judecătorul poate fi chemat să se pronunţe în instanţă. Dacă judecătorul trebuie să condamne în public ceea ce el sau ea practică în particular, va fi văzut ca ipocrit. Aceasta poate duce inevitabil la pierderea încrederii publicului în judecătorul respectiv, şi poate şi în justiţie în general.

De obicei, trebuie respectate standardele comunităţii şi în viaţa privată

104. Judecătorul nu trebuie să încalce standardele universale acceptate ale comunităţii şi să nu se implice în activităţi care prejudiciază reputaţia instanţelor sau a sistemului de drept. În încercarea de a găsi echilibrul potrivit, judecătorul trebuie să se întrebe - dacă în viziunea unui membru al comunităţii rezonabil, dezinteresat şi informat - conduita preconizată este de natură să îi pună în discuţie integritatea sa sau să diminueze respectul faţă de el ca judecător. Dacă răspunsul este afirmativ, atunci conduita preconizată ar trebui evitată.

Nu există standarde comunitare uniforme

105. Dată fiind diversitatea culturală şi evoluţia constantă a valorilor morale, standardele aplicabile în ceea ce priveşte viaţa privată a judecătorului nu pot fi prevăzute în mod precis.[48] Totuşi, acest principiu nu ar trebui interpretat atât de amplu încât să cenzureze sau să penalizeze pe judecător dacă are un stil de viaţă nonconformist sau dacă urmăreşte în particular interese sau activităţi care ar putea fi jignitoare pentru anumite segmente ale comunităţii. Soluţiile asupra acestor chestiuni este strâns legată de societatea şi perioadele de timp când se discută acestea şi puţine sunt cele care pot fi aplicate universal.

Un test alternativ

106. S-a sugerat că adecvată nu este întrebarea dacă un act este moral sau imoral potrivit anumitor convingeri religioase sau etice, sau dacă este acceptabil sau inacceptabil după standardele comunităţii (ceea ce ar putea duce la impunerea arbitrară şi capricioasă a unei moralităţi înguste), ci

[48] Acest lucru este deosebit de evident în ceea ce priveşte activităţile sexuale. De exemplu, în Filipine, s-a considerat că un judecător care şi-a etalat o relaţie extraconjugală nu a reuşit să întruchipeze integritatea judecătorească, ceea ce a justificat eliminarea din magistratură (*Plângerea împotriva Judecătorului Ferdinand Marcos*, Curtea Supremă din Filipine, A.M. 97-2-53-RJC, 6 iulie 2001). În Statele Unite, în Florida, un judecător a fost mustrat pentru că a avut relaţii sexuale cu o femeie cu care nu era însurat, într-o maşină parcată (*Ancheta* in re *privind pe un judecător*, 336 So. 2d 1175 (Fla. 1976), citată în Amerasinghe, *Judicial Conduct*, 53). În Connecticut, un judecător a fost sancţionat disciplinar pentru că a avut o relaţie cu o stenografă a instanţei, căsătorită (*In re Flanagan,* 240 Conn. 157, 690 A. 2d 865 (1997), citat în Amerasinghe, *Judicial Conduct*, 53). În Cincinnati, un judecător căsătorit care se despărţise de soţia sa a fost sancţionat disciplinar pentru că şi-a găsit o prietenă (cu care de atunci s-a căsătorit) cu ocazia a trei vizite în străinătate, chiar dacă cei doi nu ocupaseră niciodată împreună aceeaşi cameră (*Asociaţia Barourilor din Cincinnati vs Heitzler*, 32 Ohio St. 2d 214, 291 N.E. 2d 477 (1972); 411 US 967 (1973), citată în Amerasinghe, *Judicial Conduct*, 53). Însă în Pennsylvania, tot în Statele Unite, Curtea Supremă a respins cererea de sancţiune disciplinară faţă de un judecător care avusese o relaţie sexuală extraconjugală care a cuprins mai multe călătorii mai lungi de o zi şi o vacanţă de o săptămână în străinătate (*In re Dalessandro*, 483 Pa. 431, 397 A. 2d 743 (1979), citată în Amerasinghe, *Judicial Conduct,* 53). Unele dintre exemplele de mai sus nu ar fi considerate în unele societăţi ca fiind dăunătoare îndatoririlor publice ale judecătorului, ci ca fiind relevante numai pentru zona privată a comportamentului licit consimţit de către doi adulţi.

întrebarea cum se reflectă actul asupra componentelor centrale ale capacității judecătorului de a-şi îndeplini funcția ce i-a fost atribuită (echitatea, independența şi respectul pentru public) şi asupra percepției publicului în legătură cu modul de îndeplinire de către judecător a acestei funcții. În mod similar, s-a sugerat că, atunci când se ia o decizie în această privință, trebuie luați în considerare şase factori:

(a) Natura publică sau privată a actului şi în special dacă acesta este contrar unei legi care este aplicată în mod concret;

(b) Măsura în care conduita este protejată ca un drept individual al persoanei;

(c) Gradul de discreție şi prudență exercitat de către judecător;

(d) Dacă conduita a fost în mod precis dăunătoare celor implicați cel mai îndeaproape, sau în mod rezonabil jignitoare pentru alții;

(e) Gradul de respect sau de lipsă de respect al conduitei respective față de public sau față de anumiți membri ai publicului;

(f) Măsura în care actul indică existența subiectivismului, a unei prejudecăți, sau a unei influențe neadecvate.

S-a susținut că folosirea acestor factori şi a altor asemenea ar ajuta la găsirea unui echilibru între aşteptările publicului şi drepturile judecătorului.[49]

Conduita în instanță

107. În instanță, în funcție de eventualele convenții judiciare aplicabile, judecătorul nu ar trebui de regulă să modifice substanța motivării unei decizii prezentate oral. Pe de altă parte, sunt acceptabile corectarea nor scăpări, a unor exprimări neinspirate, a gramaticii sau sintaxei şi includerea de citate omise la momentul prezentării orale a motivelor hotărârii. În mod asemănător, transcrierea unui rezumat prezentat juriului nu trebuie modificat în niciun fel, decât dacă textul transcris nu consemnează corect cuvintele judecătorului. Judecătorul nu trebuie să comunice în privat cu o instanță de apel sau cu un judecător de apel referitor la vreun apel aflat pe rolul acestuia din urmă. Judecătorul ar trebui să se întrebe dacă este adecvat să angajeze o rudă ca grefier şi ar trebui să se asigure că sunt respectate principiile de angajare înainte de a prefera pe o rudă la angajare.

Este necesară respectarea scrupuloasă a legilor

108. Dacă judecătorul încalcă legea, el poate prejudicia reputația funcției sale, poate încuraja nerespectarea legii, şi poate afecta încrederea publicului în integritatea puterii judecătoreşti însăşi. Însă nici această regulă nu poate fi absolută. Un judecător din Germania Nazistă ar putea să nu încalce principiile justiției prin aplicarea mai relaxată a Legii de la Nuremberg privind discriminarea rasială. Acelaşi lucru ar fi valabil şi pentru un judecător din cadrul apartheid-ului din Africa de Sud. Uneori judecătorul poate, în funcție de natura funcției sale, să se confrunte cu obligația de a aplica legi care sunt contrare drepturilor omului şi demnității umane. În acest caz, judecătorul poate simți mai degrabă că este obligat să demisioneze din funcția de judecător, decât să compromită obligația judiciară de aplicare a legii. Judecătorul este obligat să aplice legea. Aşadar, el trebuie să nu fie pus într-o situație de conflict în respectarea legii. Ceea ce poate părea pentru alții o încălcare relativ minoră, poate atrage publicitatea, afectând reputația judecătorului şi crescând întrebările asupra integrității lui şi a corpului de judecători.

[49] Vezi Jeffrey M. Shaman, Steven Lubet and James J. Alfini, *Judicial Conduct and Ethics*, 3rd ed. (Charlottesville, Virginia, The Michie Company, 2000).

3.2 Atitudinea şi conduita unui judecător trebuie să reafirme încrederea oamenilor în integritatea corpului judiciar. Justiția nu doar trebuie făcută, trebuie să se şi vadă că s-a făcut justiție.

Comentariu

Conduita personală a judecătorului afectează sistemul judecătoresc ca întreg

109. Încrederea în corpul de judecători se bazează nu numai pe competența şi străduința membrilor acesteia, ci şi pe integritatea şi moralitatea acestora. Un judecător nu trebuie să fie doar un „judecător bun", ci trebuie să fie şi un „om bun", deşi părerile despre ceea ce înseamnă aceasta pot să difere în diferite segmente ale societății. Din perspectiva publicului, judecătorul nu numai că s-a angajat să slujească idealurile de dreptate şi adevăr pe care se bazează statul de drept şi democrația, ci a promis să le şi întruchipeze. În mod similar, calitățile personale, conduita şi imaginea judecătorului afectează pe cele ale sistemului judiciar în ansamblul său şi, în consecință, şi încrederea publicului în acesta. Publicul cere de la judecător o conduită care să se situeze cu mult deasupra celei pe care o aşteaptă de la ceilalți cetățeni, standarde de conduită are sunt mult mai înalte decât cele respectate în societate în ansamblul său. De fapt, judecătorului i se cere să aibă o conduită aproape ireproşabilă. Este ca şi când funcția judiciară, care înseamnă a-i judeca pe alții, a impus cerința ca judecătorul să facă față judecății rezonabile a altora în ceea ce priveşte chestiuni care pot în orice caz să afecteze rolul şi funcția judiciară.

Trebuie să se vadă că s-a făcut justiție

110. Deoarece în îndeplinirea funcției judecătoreşti, aparența este la fel de importantă ca realitatea, judecătorul trebuie să se situeze dincolo de orice suspiciune. Judecătorul trebuie nu numai să fie onest, ci să şi pară că este onest. Judecătorul este obligat nu numai să pronunțe o decizie echitabilă şi imparțială, ci să o şi pronunțe într-un mod care să nu dea naştere la bănuieli referitoare la echitatea şi imparțialitatea acesteia, sau care se referă la integritatea judecătorului. Aşadar, în vreme ce judecătorul ar trebui să fie expert în drept pentru a interpreta şi aplica legea în mod competent, este la fel de important ca judecătorul să se comporte de aşa manieră încât părțile la proces să aibă încredere în imparțialitatea sa.

Valoarea 4

ETICHETA*

Principiul:

Bunele maniere şi respectarea lor în mod vizibil sunt esențiale în îndeplinirea tuturor activităților desfăşurate de către judecător.

Comentariu

Cum va fi acest lucru perceput de către public?

111. Bunele maniere şi aparența acesteia, atât în chestiunile profesionale cât şi în viața personală, sunt elemente esențiale ale vieții judecătorului. Ceea ce contează mai mult nu este ceea ce face sau nu face judecătorul, ci ce cred ceilalți că a făcut sau ar putea face acesta. De exemplu, un judecător care vorbeşte timp îndelungat în privat cu o parte la un proces aflat în curs de desfăşurare va părea că îi acordă acesteia un avantaj, chiar dacă de fapt conversația nu are nicio legătură cu procesul. Deoarece publicul se aşteaptă la standarde înalte de conduită de la judecător, acesta trebuie ca, oricând nu ştie dacă este potrivit să participe la un eveniment sau să primească un dar, oricât de mic, să se întrebe: „Cum va fi acest lucru perceput de către public?”

---

* *Notă traducător:* „Eticheta” este termenul în care am tradus cuvântul „*propriety*” (lb.engleză), respectiv „*convenances*” (lb.franceză). Totuşi, pentru o mai bună înțelegere a sensului în care acest cuvânt este folosit în varianta originală a documentului, în text am preferat „bunele maniere”, sintagmă care ar putea fi înțeleasă şi ca „bună conduită”, ori „comportament adecvat”.

Aplicare:

4.1 Judecătorul va evita încălcarea regulilor de bună cuviință sau aparența lipsei acesteia în toate activitățile sale de judecător.

Comentariu

Testul pentru determinarea atitudinii incorecte

112. Pentru determinarea atitudinii incorecte, trebuie pusă întrebarea dacă o anumită conduită compromite capacitatea judecătorului de a-şi îndeplini responsabilitățile judiciare cu integritate, imparțialitate, independență şi competență, sau dacă acea conduită este de natură să creeze, în mintea unui observator rezonabil, percepția că este afectată capacitatea judecătorului de a-şi îndeplini responsabilitățile judecătoreşti în acest modul. De exemplu, tratând pe un funcționar al statului altfel decât pe oricare alt membru al publicului prin faptul că i-a oferit un loc preferențial în sală, judecătorul creează aparența că funcționarul are acces special la instanță şi la procesele decizionale ce au loc acolo. Pe de altă parte, copiii şcolari întreprind deseori vizite la instanțe şi li se oferă locuri speciale în sală, uneori chiar la tribună. Copiii nu se află într-o poziție de putere şi deci nu se creează aparența unei influențe incorecte, mai ales atunci când se explică faptul că ei sunt prezenți în scopuri educative.

Contactele inadecvate

113. Judecătorul trebuie să fie sensibil şi să evite contactele care pot da naştere la speculații privind existența unei relații speciale cu cineva pe care judecătorul ar putea fi tentat să îl avantajeze cumva. De exemplu, judecătorul trebuie de obicei să evite să fie transportat de către polițişti sau avocați, iar dacă foloseşte mijloacele de transport în comun, trebuie să evite să se aşeze lângă o parte la proces sau lângă un martor.

4.2. Aflându-se permanent în vizorul public, judecătorul trebuie să accepte, în mod liber şi de bunăvoie, anumite restricții personale care ar părea o povară cetățeanului de rând. În particular, judecătorul trebuie să aibă o conduită care să fie conformă cu demnitatea funcției de magistrat.

Comentariu

Judecătorul trebuie să accepte anumite restricții în activitățile sale

114. Judecătorul trebuie să se aştepte să fie obiectul atenției constante şi comentariilor publicului, şi trebuie deci să accepte restricții asupra activităților sale care ar părea o povară pentru cetățeanul obişnuit. Judecătorul trebuie să accepte aceste restricții în mod liber şi de bunăvoie, chiar şi atunci când aceste activități nu ar fi dezaprobate când ar fi desfăşurate de alți membri ai comunității sau ai altor profesii. Iar aceasta este aplicabil atât în ceea ce priveşte conduita profesională, cât şi în ceea ce priveşte conduita personală a judecătorului. Legalitatea conduitei judecătorului, chiar dacă este relevantă, nu este singurul element care stabileşte gradul de corectitudine a acesteia.

Cerința de a duce o viață exemplară

115. Judecătorul trebuie să ducă o viață exemplară şi în afara instanței, cât şi în interiorul acesteia. Judecătorul trebuie să se poarte în public cu sensibilitatea şi autocontrolul cerute funcției judiciare, deoarece manifestarea unui temperament nechibzuit afectează negativ procedurile judiciare şi nu corespunde demnității funcției judiciare.

Vizitarea locurilor publice, cum ar fi barurile

116. În ziua de azi, în majoritatea țărilor, judecătorului nu îi este interzis să viziteze cârciumi, baruri, sau alte localuri similare, însă aceasta trebuie făcută cu discreție. Judecătorul trebuie să se gândească la modul în care aceste vizite ar putea fi percepute de către un observator rezonabil din cadrul comunității sale, în lumina, de exemplu, a reputației localului vizitat, a persoanelor care îl frecventează, şi a eventualității ca localul să nu funcționeze în conformitate cu legea.

Jocurile de noroc

117. Judecătorului nu îi este interzis să joace ocazional jocuri de noroc, ca divertisment, însă aceasta trebuie făcută cu discreție, având în vedere percepția observatorului rezonabil din cadrul comunității. Una este ca judecătorul să meargă ocazional la cursele de cai, sau la un cazinou în timpul unei vacanțe în străinătate, sau să joace cărți cu prietenii şi rudele. Alta este ca judecătorul să fie văzut prea des în fața ghişeului de pariuri pentru cursele de cai, sau dacă devine un jucător împătimit ori un parior profesionist.

Frecventarea cluburilor

118. Judecătorul trebuie să aibă grijă atunci când merge la cluburi sau alte locuri sociale. De exemplu, ar trebui să aibă grijă atunci când merge în localuri conduse sau deținute de către membri ai poliției, ai agențiilor anticorupție şi ai departamentelor vamal şi de accize ai căror membri pot apărea în mod frecvent în instanță. Deşi nu există nicio obiecție față de acceptarea de către judecător a unei invitații ocazionale de a lua masa la cantina poliției, nu este de dorit ca judecătorul să frecventeze sau să devină membru al unor asemenea cluburi sau să fie clientul lor obişnuit. În majoritatea societăților este normal ca judecătorii să participe la manifestări organizate de către practicienii dreptului şi să aibă contacte sociale cu avocați.

4.3. Judecătorul, în relațiile sale personale cu alți profesioniști ai dreptului care își desfășoară activitatea în mod regulat în instanța sa, va evita situațiile care ar putea da naștere, în mod rezonabil, suspiciunilor de sau care ar putea crea aparența de favorizare sau părtinire.

Comentariu

Contactele sociale cu practicienii dreptului

119. Contactele sociale dintre diverşi membri ai puterii judecătoreşti şi membri ai profesiilor juridice fac parte dintr-o veche tradiție şi sunt acceptabile. Deoarece judecătorii nu trăiesc în turnuri de fildeş ci în lumea reală, nu se poate aştepta de la ei să taie toate legăturile cu profesiile juridice atunci când sunt numiți ca judecători. Nici nu ar fi complet benefic pentru procesul judiciar ca judecătorii să se izoleze de restul societății, inclusiv de prieteni de şcoală, foşti asociați sau colegi în domeniul dreptului. Într-adevăr, participarea de către judecător la evenimente sociale împreună cu avocații prezintă unele avantaje. Schimburile informale mijlocite de asemenea evenimente pot ajuta la reducerea tensiunii dintre judecători şi avocați şi pot diminua izolarea de foştii colegi, cu care se confruntă judecătorul după numirea sa. Totuşi, judecătorul trebuie să acționeze pe baza bunului simț şi să dea dovadă de atenție.

Relațiile de ordin social cu anumiți jurişti

120. Dacă are relații de ordin social cu un jurist care apare în mod frecvent în fața sa în instanță, judecătorul se expune la un pericol şi e nevoie de un proces de echilibrare. Pe de o parte, judecătorul nu ar trebui descurajat să aibă relații sociale sau extrajudiciare. Pe de altă parte, există o problemă evidentă a aparenței de subiectivism şi favoritism atunci când un prieten sau asociat apare în fața judecătorului în instanță. Judecătorul este cel căruia îi aparține decizia finală cu privire la întrebarea dacă relația sa cu un avocat este excesiv de apropriată sau personală, sau dacă s-a creat această aparență. Judecătorul este cel care trage linia de demarcație. Testul ce trebuie aplicat pentru a găsi echilibrul este reprezentat de răspunsul la întrebarea dacă relația de ordin social interferează cu îndeplinirea responsabilităților judiciare, şi dacă un observator neutru, complet informat despre natura relației de ordin social, ar putea să aibă în mod rezonabil îndoieli referitor la modul în care va fi înfăptuită justiția. Judecătorul trebuie să mai țină cont şi de pericolul crescut de a afla fără intenție informații extrajudiciare privind o cauză pe care o judecă sau în care ar putea fi implicat ulterior. Ar fi deci mai înțelept ca judecătorul să evite să aibă contacte repetate cu un jurist care apare în instanță într-un caz particular, dacă aceasta ar putea da naştere la percepția rezonabilă că judecătorul şi juristul au o relație personală apropiată.

Relațiile de ordin social cu un jurist care îi este vecin

121. Dacă vecinul judecătorului este jurist şi apare în mod regulat în instanța la care lucrează judecătorul, acesta nu trebuie să se abțină de la orice contact social cu juristul, cu excepția poate a cazului în care juristul apare în instanță într-o cauză în curs. În funcție de împrejurări, este acceptabil un anumit grad de apropiere socială, cu condiția ca judecătorul să nu creeze situații frecvente de recuzare sau aparența rezonabilă conform căreia imparțialitatea sa ar putea fi compromisă.

Participarea la întâlnirile ocazionale ale juriştilor

122. Nu ar putea exista o obiecție rezonabilă împotriva participării de către un judecător la o petrecere mare dată, de exemplu, de către avocați care au fost promovați recent într-un post de conducere, pentru a sărbători realizările profesionale. La o asemenea manifestare, deşi este posibil să fie prezenți avocați care apar în instanță în fața judecătorului, contactul social direct cu aceştia poate fi evitat uşor, câtă vreme cauza este pe rol. Dacă are loc contactul cu aceştia, ar trebui să se evite discutarea cauzei şi, în funcție de împrejurări, ar putea fi necesar ca celelalte părți din proces să fie informate referitor la acesta cu prima ocazie. Trebuie pusă mai cu seamă întrebarea dacă această activitate socială va crea sau va contribui la crearea percepției că juristul ar avea o relație deosebită

cu judecătorul, iar această relație deosebită ar implica o dispoziție deosebită din partea judecătorului de a accepta şi de a se baza pe susținerile juristului respectiv.

Ospitalitatea socială obişnuită

123. Judecătorului îi este permis de obicei să accepte invitații la adunări sociale ale avocaților şi a altor jurişti. Socializarea cu avocații în asemenea împrejurări trebuie încurajată datorită avantajelor ce derivă din discuții informale ce au loc la evenimente sociale. Totuşi, judecătorul nu poate primi un cadou de la un jurist care ar putea apărea în fața sa în instanță, şi nu poate participa la o manifestare socială organizată de către o firmă de avocatură, în cadrul căreia gradul de ospitalitate excede ceea ce ar fi obişnuit şi modest. Criteriul ce trebuie folosit este cum îi va părea această manifestare unui observator rezonabil care s-ar putea să nu fie la fel de tolerant la regulile profesiei juridice aşa cum sunt membrii acesteia.

Oaspete al unei firme de avocatură

124. Dacă un judecător acceptă participarea la o petrecere oferită de către o firmă de avocatură depinde de cine oferă petrecerea şi cine poate participa, precum şi de natura petrecerii. Pentru a decide dacă va participa, judecătorul trebuie să se bazeze pe cunoştințele sale referitoare la obiceiurile locale şi la evenimentele din trecut. În funcție de împrejurări, ar putea fi necesar ca judecătorul să solicite gazdei să precizeze cine mai este invitat şi cât de extinsă va fi ospitalitatea. Ar trebui să se acorde o atenție specială situației în care o anumită firmă poate fi văzută ca făcându-şi reclamă față de clienți sau potențiali clienți. Mai există şi o diferență evidentă între manifestările de divertisment organizate de către asociațiile profesionale (în cadrul cărora judecătorii pot fi invitați să se adreseze participanților în legătură cu chestiuni de interes general) şi cele organizate de către anumite firme de avocatură. Judecătorul trebuie să se asigure că prezența sa la o petrecere oferită de către o firmă de avocatură nu îi va afecta aparența de imparțialitate.

Vizitele la fostul cabinet, la fosta firmă sau la fostul birou

125. Trebuie acordată atenție atunci când se determină frecvența potrivită a vizitelor sociale făcute de judecător la cabinetul sau firma de avocatură la care a lucrat anterior. De exemplu, ar fi de obicei adecvat ca judecătorul să viziteze fostul cabinet sau firmă de avocatură pentru a participa la un eveniment, cum ar fi o petrecere anuală sau o petrecere aniversară, sau una de sărbătorire a numirii unui membru al cabinetului într-o funcție de conducere sau numirea acestuia ca judecător. Totuşi, în funcție de împrejurări, vizitele prea frecvente făcute de către judecător la fostul cabinet pentru a se întâlni cu foşti colegi s-ar putea să nu fie potrivite. În mod similar, un judecător care a lucrat anterior ca procuror ar trebui să evite să fie prea apropiat de foştii colegi procurori şi de ofițerii de poliție cu care a lucrat. Ar fi neînțelept chiar numai să se creeze o aparența de prietenie (patronaj).

Relațiile sociale cu părțile litigante

126. Judecătorul ar trebui să aibă grijă să evite relații excesiv de apropriate cu părți – cum ar fi funcționari guvernamentali, oficialii municipalității, procurorii, polițiştii şi avocații publici – care apar deseori în fața judecătorului, dacă asemenea relații ar putea crea în mod rezonabil impresia de parțialitate sau ar putea genera necesitatea excluderii pe viitor a judecătorului. Când ia o decizie, judecătorul trebuie să ia în considerare frecvența cu care oficialul sau juristul apare în instanță în fața sa, natura şi gradul interacțiunii sociale a judecătorului cu acea persoană, cultura comunității juridice în care lucrează judecătorul, şi sensibilitatea şi miza procesului în curs sau previzibil.

Apartenența la societăți secrete

127. Nu este recomandat ca judecătorul să fie membru al unei societăți secrete în cadrul căreia sunt membri şi jurişti care apar în instanță în fața sa, deoarece se poate trage concluzia că judecătorul va acorda favoruri acestora, în virtutea codului frăției.

4.4 Judecătorul nu va participa la soluționarea unei cauze în care un membru al familiei sale reprezintă o parte la proces sau are vreo legătură oarecare cu procesul.

Comentariu

Când este obligatorie recuzarea

128. De obicei, judecătorul trebuie să se abțină de la judecată în cazul în care un membru al familiei sale (inclusiv logodnicul sau logodnica) a participat sau a apărut în instanță ca avocat al apărării.

Dacă un membru al familiei este afiliat unei firme de avocatură

129. În mod normal, membrii unei firme de avocatură împart profiturile sau cheltuielile într-un anumit fel şi sunt motivați să dobândească clienți, ceea ce se realizează parțial prin victoria lor în cadrul proceselor. Totuşi, nu este neapărat necesar ca judecătorul să fie recuzat pe motiv că un jurist din cadrul unui anumit proces este afiliat la o firmă de avocatură la care este afiliat şi un membru al familiei judecătorului. În anumite împrejurări, faptul că imparțialitatea judecătorului poate fi în mod rezonabil pusă la îndoială sau faptul că ruda respectivă este cunoscută de către judecător ca având un interes în firma de avocatură, interes care ar putea fi afectat substanțial prin soluția pronunțată în cauză, va necesita recuzarea judecătorului. În plus, în fiecare cauză în parte, judecătorul trebuie să ia în considerare următorii factori, fără ca enumerarea să fie limitativă:

(a) cum va apărea în ochii publicului larg nerecuzarea;

(b) cum va apărea nerecuzarea în ochii celorlalți jurişti, în cei ai judecătorilor şi în cei ai membrilor publicului;

(c) greutatea administrativă pe care recuzarea ar reprezenta-o pentru instanțe; şi

(d) amploarea interesului financiar, profesional, sau de altă natură pe care îl are ruda în legătură cu cauza respectivă.

Dacă un membru al familiei este angajat într-un departament juridic guvernamental

130. Deşi juriştii statului sunt salariați şi nu au niciun interes economic sau vreun profit în ceea ce priveşte soluțiile din cauzele penale sau civile, trebuie luată în considerare dorința de a avea succes pe plan profesional. Aşadar, chiar dacă un membru al familiei este angajat la un parchet sau birou de avocați publici unde nu are nicio funcție de control sau vreo poziție administrativă, ar trebui ca judecătorul să acționeze cu atenție, şi să ia în considerare posibilitatea abținerii de la judecată în toate cazurile care au de-a face cu parchetul sau biroul unde lucrează ruda, din două motive. În primul rând, deoarece membrii acelui birou ar putea să facă schimb de informații în ceea ce priveşte cauzele de pe rol, existând astfel riscul ca ruda judecătorului să fie implicată sau să influențeze, fără intenție, alte cauze care vin din acel birou, chiar şi fără a avea o funcție de control direct. În al doilea rând, imparțialitatea judecătorului ar putea fi pusă în mod rezonabil sub semnul întrebării. Testul ce trebuie aplicat este următorul: ar avea un observator rezonabil o îndoială semnificativă cu privire la existența unui subiectivism conştient sau inconştient a judecătorului în raport cu succesul profesional al biroului în cadrul căruia lucrează membrul familiei sale?

Relația amoroasă cu un jurist

131. Dacă un judecător are o relație amoroasă cu un alt practician al dreptului, judecătorul ar trebui de obicei să se abțină de la a participa la soluționarea cauzelor în care este implicat acel jurist, cu

excepția cazului în care apariția în instanță a practicianului respectiv este una pur formală. Oricum, de regulă nu este nevoie ca judecătorul să se abțină de la judecată în cauzele în care sunt implicați alți membri ai firmei sau biroului la care lucrează juristul respectiv.

Instanțele în cadrul cărora se află numai un judecător şi un jurist

132. Sunt jurisdicții în care funcționează numai un judecător şi un jurist ca procuror sau apărător. Dacă juristul respectiv este fiul sau fiica sau o rudă apropiată a judecătorului, recuzarea obligatorie ar avea ca rezultat excluderea judecătorului în toate cauzele penale. Acest lucru ar crea dificultăți, nu numai pentru ceilalți judecători din regiune (care ar trebui să țină locul judecătorului exclus), ci şi pentru inculpați. De asemenea, ar deveni dificilă garantarea celerității procesului, la care au dreptul inculpații, dacă trebuie căutat un înlocuitor pentru judecătorul respectiv în toate asemenea cauze penale. Deşi excluderea nu poate fi o cerință absolută în asemenea împrejurări, pe cât posibil situațiile de acest gen ar trebui evitate.

4.5 Judecătorul nu va permite folosirea locuinței sale de jurişti/avocați pentru a primi clienți sau pe alți practicieni ai dreptului.

Comentariu

Folosirea reşedinței sau a telefonului judecătorului

133. Nu este potrivit ca judecătorul să permită unui jurist să-i folosească reşedința pentru a se întâlni cu clienți sau alți jurişti în chestiuni care au legătură cu activitatea acelui jurist. Dacă soțul judecătorului sau un alt membru al familiei este jurist, judecătorul trebuie să nu aibă aceeaşi linie de telefon de acasă pe care o foloseşte şi acea persoană în scopuri profesionale, deoarece acest lucru ar duce la percepția conform căreia judecătorul practică şi altă profesie juridică, şi ar putea duce la comunicări *ex parte* neintenționate sau ar putea crea aparența sau suspiciuni că se produc asemenea comunicări.

4.6 Ca orice alt cetățean, judecătorul are dreptul la libertatea de exprimare, libertatea convingerilor, libertatea de asociere şi de adunare, dar îşi va exercita aceste drepturi având o conduită conformă cu demnitatea funcției judiciare, ca şi cu imparțialitatea şi independența corpului judiciar.

Comentariu

Judecătorii se bucură de aceleaşi drepturi ca ceilalți cetățeni

134. Când este numit în funcție, judecătorul nu trebuie să renunțe la dreptul la libertatea de exprimare, de asociere şi de adunare de care se bucură alți membri ai comunității, să abandoneze orice convingeri politice pe care le-a avut sau să înceteze să aibă orice interes în chestiuni politice. Totuşi, sunt necesare anumite restricții menite să păstreze încrederea publicului în imparțialitatea şi independența justiției. Pentru a defini gradul adecvat de implicare a puterii judecătoreşti în dezbaterile publice, există două considerații fundamentale. Prima este dacă implicarea judecătorului ar putea submina în mod rezonabil încrederea în imparțialitatea sa. Cea de-a doua este dacă această implicare l-ar putea expune pe judecător în mod nenecesar la atacuri de ordin politic sau dacă nu este conformă cu demnitatea funcției judecătoreşti. În fiecare din acest caz, judecătorul ar trebui să evite să fie implicat.

Activități incompatibile

135. Îndatoririle judecătorului sunt incompatibile cu anumite funcții politice, cum ar fi cea de membru al parlamentului sau al consiliului local.

Judecătorul trebuie să nu se implice în controversele publice

136. Judecătorul ar trebui să nu se implice în mod nepotrivit în controversele publice. Motivul este evident. Însăşi esența funcției judecătoreşti constă în capacitatea de a aborda diversele probleme care fac obiectul conflictelor, într-o manieră obiectivă şi judiciară. Este la fel de important ca judecătorul să fie văzut în public ca având atitudinea detaşată, obiectivă, fără prejudecăți, imparțială, deschisă şi echilibrată care este caracteristică judecătorilor. Dacă judecătorul intră în scena politică şi participă la dezbaterile publice - prin exprimarea de opinii asupra unor subiecte controversate, prin implicarea în dispute cu personalități ale comunității, sau prin criticarea în public a guvernului - el nu va fi văzut ca având o atitudine judiciară atunci când prezidează în instanță. De asemenea, judecătorul nu va fi văzut ca imparțial când soluționează conflicte care fie au de-a face cu subiectele despre care şi-a exprimat opinia în public; fie, ceea ce este mai important, implică personalitățile sau departamentele guvernamentale pe care judecătorul le-a criticat anterior în public, în calitate de părți litigante, sau chiar de martori.

Criticarea judecătorului de către alte persoane

137. Membrii publicului, ai puterii legislative şi executive pot comenta în public asupra a ceea ce ei consideră că sunt limitări, greşeli sau erori ale unui judecător şi ale hotărârilor pronunțate de acesta. De obicei, judecătorul respectiv, datorită convenției de tăcere politică, nu răspunde acestor comentarii. Deşi dreptul de a-l critica pe judecător se supune regulilor legate de sfidarea curții, aceste reguli sunt tot mai rar invocate în prezent decât erau în trecut, pentru a reprima sau pedepsi criticile exprimate la adresa puterii judecătoreşti sau la adresa unui anumit judecător. Cel mai bine şi mai înțelept este să se ignore orice atac scandalos, mai degrabă decât a se exacerba publicitatea prin inițierea procedurii de sancționare pentru sfidarea curții. După cum s-a observat, „justiția nu este o virtute aflată în

sihăstrie: trebuie să se permită examinarea sa de către oamenii obişnuiţi, şi comentariile respectuoase, chiar dacă sunt fățişe, ale acestora.[50]

Judecătorul se poate exprima în public asupra chestiunilor care afectează Justiția

138. Există un număr restrâns de împrejurări în care judecătorul se poate exprima în public în legătură cu o chestiune controversată din punct de vedere politic, şi anume atunci când această chestiune afectează direct funcționarea instanțelor, independența puterii judecătoreşti (aici sunt cuprinse şi salariile şi beneficiile judiciare), aspectele fundamentale ale administrării justiției sau integritatea personală a judecătorului. Totuşi, chiar şi în aceste privințe, judecătorul ar trebui să acționeze cu multă reținere. Deşi judecătorul poate face afirmații publice la adresa guvernului în aceste privințe, el nu trebuie să pară că face „lobby" către guvernanți sau că arată cum s-ar pronunța într-o anumită situație dacă aceasta ar fi dedusă judecății. Mai mult, judecătorul trebuie să țină cont de faptul că comentariile sale publice vor fi considerate ca reflectând opinia puterii judecătoreşti; uneori poate fi dificil pentru un judecător să exprime o opinie care să fie luată drept una pur personală şi nu drept aceea a corpului de judecători în general.

Judecătorul poate participa la discuțiile despre drept

139. Judecătorul poate participa la discuțiile asupra chestiunilor de drept, în scopuri educative sau pentru a arăta neajunsuri cuprinse în anumite legi. În anumite împrejurări deosebite, comentariile judecătorului asupra unui proiect legislativ pot fi utile şi potrivite, cu condiția ca acesta să evite să facă interpretări informale sau să exprime opinii controversate în ceea ce priveşte constituționalitatea. În mod normal, comentariile judecătoreşti asupra propunerilor legislative sau asupra altor chestiuni ce țin de politica guvernamentală ar trebui să se refere la implicații practice sau la deficiențe de redactare, şi ar trebui să evite chestiunile controversate din punct de vedere politic. În general, acest gen de comentariu judecătoresc ar trebui făcut în cadrul unui efort colectiv sau instituționalizat al justiției şi nu ca demers personal al judecătorului.

Când judecătorul poate simți că este datoria sa morală să se exprime

140. Se pot ivi cazuri când un judecător - ca ființă umană înzestrată cu conştiință, morală, sentimente şi valori - consideră că are datoria morală de a se exprima în public. De exemplu, în exercitarea libertății de exprimare, judecătorul poate să participe la o adunare, să ridice un afiş sau să semneze o petiție care exprimă opoziția față de război, sprijinul pentru efortul de conservare a energiei sau de finanțare a unei agenții de combatere a sărăciei. Acestea reprezintă expresii ale preocupării pentru comunitatea locală şi cea globală. Dacă vreuna dintre aceste chestiuni apare în instanță în fața judecătorului iar imparțialitatea acestuia ar putea fi pusă în mod rezonabil sub semnul întrebării, judecătorul trebuie să se abțină în a judeca orice proces în care participarea sa anterioară la manifestările susmenționate pune sub semnul îndoielii imparțialitatea judecătorului şi integritatea judecătorească.

[50] *Ambard v. Attorney General for Trinidad and Tobago*, Privy Council on appeal from the Court of Appeal of Trinidad and Tobago [1936]AC 322 at 335, per Lord Atkin.

4.7 Judecătorul se va informa asupra intereselor sale financiare personale şi fiduciare şi va face eforturile corespunzătoare pentru a se informa cu privire la interesele financiare ale membrilor familiei sale.

Comentariu

Obligația de a fi la curent cu interesele financiare

141. Dacă, în urma deciziei sale care ar fi pronunțată într-un proces în instanță, este evidentă probabilitatea ca un judecător, sau un membru al familiei acestuia, sau o altă persoană cu care judecătorul se află într-o relație de încredere (fiduciară), să aibă un beneficiu financiar, judecătorul nu are altă alternativă decât să se abțină. Aşadar, este necesar ca judecătorul să fie întotdeauna conştient de interesele sale financiare personale şi fiduciare, precum şi de interesele familiei sale. „Fiduciar" cuprinde şi relațiile date de calitatea de executor, administrator, tutore şi curator.

Interesul financiar

142. „Interes financiar" înseamnă deținerea unui interes legal sau legitim, oricât de mic, sau deținerea calității de director, consilier, sau alt participant activ în afacerile unei instituții sau organizații. Următoarele sunt excepții:

(i) Posesiunile dintr-un fond mutual sau comun de investiții care deține titluri de valoare nu constituie „interes financiar" în titlurile de valoare deținute de către organizația respectivă;

(ii) Funcția deținută într-o organizație educațională, religioasă, caritabilă, într-o frăție, sau o organizație civică nu constituie „interes financiar" în titlurile de valoare deținute de către organizația respectivă;

(iii) Interesul patrimonial al titularului unei polițe la o companie de asigurări mutuale, sau al deponentului la casă de economii, sau un alt interes patrimonial similar, constituie „interes financiar" în organizația respectivă numai dacă rezultatul vreunui proces ar putea afecta substanțial valoarea acelui interes;

(iv) Deținerea de titluri de stat constituie „interes financiar" în instituția emițătoare numai dacă rezultatul vreunui proces ar putea afecta substanțial valoarea titlurilor respective.

4.8 Judecătorul nu va permite ca relațiile sale de familie, sociale sau alte asemenea să influențeze în mod neadecvat conduita şi deciziile sale ca judecător.

Comentariu

Obligația de a evita influențele improprii

143. Familia, prietenii şi colegii sociali, civici şi profesionali ai judecătorului, cu care acesta intră în contact în mod regulat, cu care comunică în chestiuni de interes comun şi cu care are o relație bazată pe încredere reciprocă, sunt în măsură să influențeze în mod nepotrivit, sau să dea impresia că influențează, pe judecător în îndeplinirea de către acesta a atribuțiilor sale judiciare. Ei pot încerca să îl influențeze în folosul propriu sau în forma traficului de influență în favoarea părților la proces şi a avocaților. Judecătorul trebuie să aibă o grijă deosebită să se asigure că judecata şi conduita sa judiciară nu sunt nici măcar în mod subconştient influențate de către aceste relații.

Obligația de a evita urmărirea propriului interes

144. Judecătorul comite abuz de putere dacă profită de funcția sa judiciară pentru a avea un câştig personal sau pentru a se răzbuna. Judecătorul trebuie să evite orice activitate care sugerează că deciziile sale sunt afectate de către propriul interes sau de către favoritism, dat fiind că abuzul de putere diminuează în mod grav încrederea publicului în puterea judecătorească.

4.9 Judecătorul nu va utiliza şi nici nu va permite utilizarea prestigiului funcției sale pentru a rezolva interesele sale private, interesele personale ale membrilor familiei sale sau ale altor persoane, şi nici nu va lăsa impresia sau nu va permite altora să lase impresia că ar exista persoane într-o poziție specială, capabile să îl influențeze într-un mod necorespunzător în îndeplinirea atribuțiilor sale.

Comentariu

Obligația de a face diferența dintre utilizarea corespunzătoare şi cea necorespunzătoare a funcției

145. În general, judecătorul este văzut de către public ca fiind o persoană foarte deosebită, şi este tratat în instanță, şi probabil şi în afara acesteia, cu un oarecare grad de servilism şi măgulire. De aceea, judecătorul trebuie să facă diferența dintre modurile adecvate şi cele neadecvate de a uza de prestigiul funcției sale. Este neadecvat ca judecătorul să se folosească sau să încerce să se folosească de poziția sa pentru a obține un avantaj personal sau un tratament preferențial de orice fel. De exemplu, judecătorul nu trebuie să profite de resursele judiciare pentru a câştiga un avantaj în afacerile personale. De asemenea, el nu ar trebui să se folosească de funcția pe care o deține într-o încercare, sau în ceea ce ar putea în mod rezonabil să fie perceput ca o încercare, de a scăpa de dificultăți legale sau birocratice. Dacă este oprit în trafic pentru comiterea unei abateri, judecătorul nu ar trebui să îl informeze de funcția sa pe organul de aplicare a legii. Judecătorul care telefonează unui procuror pentru a întreba „dacă se poate face ceva" în legătură cu o amendă primită de către un grefier pentru o contravenție comisă în trafic, creează aparența de necorectitudine chiar dacă nu încearcă să se folosească de funcția sa pentru a influența soluția pronunțată în cauză.

Nu este necesar ca judecătorul să îşi ascundă funcția

146. Nu este necesar ca judecătorul să ascundă faptul că deține această funcție, însă el trebuie să fie atent pentru a nu da impresia că se foloseşte de statutul de judecător pentru a obține vreo formă de tratament preferențial. De exemplu, dacă copilul unui judecător ar fi arestat, judecătorul ar avea aceleaşi emoții profund umane pe care le-ar avea orice alt părinte, şi are dreptul, în calitate de părinte, să răspundă dacă simte că i s-a făcut o nedreptate copilului său. Însă dacă judecătorul, fie direct, fie prin intermediari, contactează organele de aplicare a legii, le informează despre funcția sa, şi le cere sancționarea disciplinară a ofițerului care a făcut arestarea, linia dintre părinte şi judecător nu mai este clară. Deşi judecătorul, ca orice părinte, are dreptul să îşi ajute fiul sau fiica, şi să inițieze o acțiune în justiție pentru a proteja interesele copilului, judecătorul nu are dreptul să îndeplinească vreun act care nu ar putea fi îndeplinit de către un părinte care nu este judecător. Folosirea funcției judiciare în încercarea de a influența alți funcționari publici în îndeplinirea atribuțiilor lor legale înseamnă o depăşire a liniei dată de protecția şi intervenția părintească, şi un abuz al prestigiului conferit de funcția judiciară.

Folosirea consumabilelor cu însemne judecătoreşti

147. Consumabilele ce poartă însemnele judecătoreşti nu trebuie folosite într-un mod ce constituie abuz al prestigiului funcției. În general, aceste consumabile sunt destinate cazurilor în care judecătorul doreşte să scrie în calitate sa oficială. Trebuie să se procedeze cu atenție dacă se folosesc consumabile cu însemnele judecătoreşti atunci când se scrie în calitate de persoană particulară. De exemplu, în funcție de împrejurări, ar fi acceptabil să se trimită un bilet de mulțumire după participarea la o manifestare socială folosindu-se acest tip de consumabile. Dar nu ar fi potrivită folosirea acestor consumabile judiciare atunci când se poate percepe în mod rezonabil că judecătorul încearcă să atragă atenția asupra funcției sale cu scopul de a influența pe destinatarul scrisorii, de exemplu, atunci când scrie pentru a se plânge referitor la o un conflict legat de o poliță de asigurare.

Scrisori de recomandare

148. Nu există obiecții referitor la emiterea de către judecător a unor scrisori de recomandare, însă trebuie procedat cu grijă în cazul unei persoane care doreşte o asemenea referință nu pentru că judecătorul o cunoaşte bine, ci pentru că ea doreşte numai să profite de statutul acestuia. În legătură cu scrisorile de recomandare, de obicei este recomandat să se folosească hârtia cu însemnele judecătoreşti numai când judecătorul l-a cunoscut personal pe beneficiarul recomandării în cursul activității judecătoreşti. Se poate ține seama de următoarele îndrumări:

1. Judecătorul nu ar trebui să scrie recomandări în legătură cu o persoană pe care nu o cunoaşte.

2. Judecătorul poate scrie scrisori de recomandare dacă acestea ar fi scrise în desfăşurarea obişnuită a activității (de ex. un angajat al instanței solicită referințe privind activitatea sa la instanță). Scrisoarea ar trebui să cuprindă o declarație referitoare la sursa şi întinderea cunoştințelor judecătorului despre beneficiar, şi ar trebui adresată şi expediată direct persoanei sau organizației pentru care a fost scrisă. În cazul unui angajat personal al judecătorului, cum ar fi un grefier care îşi caută un alt loc de muncă, se pot da referințe generale şi adresate „Către cei interesați".

3. Judecătorul poate da referințe pentru cineva pe care îl cunoaşte personal însă nu profesional, cum ar fi o rudă sau un prieten apropiat, dacă aceste referințe îi sunt cerute în mod normal în baza relației personale.

Depunerea mărturiei despre caracterul cuiva

149. Declarația unui judecător referitoare la caracterul unei părți sau martor implică prestigiul funcției judiciare în procesul în cadrul căruia acesta o depune, şi poate fi înțeleasă ca fiind o atestare oficială. Mai mult, atunci când judecătorul depune mărturie, un avocat care apare în mod regulat în fața judecătorului în instanță ar fi pus într-o situație stânjenitoare dacă ar trebui să îi adreseze întrebări judecătorului. Aşadar, de obicei, judecătorul nu ar trebui să se ofere voluntar să depună mărturie în instanță referitor la caracterul unei părți sau martor. Dacă se solicită acest lucru, el ar trebui să fie de acord numai când un refuz ar fi în mod evident inechitabil față de persoana care l-a solicitat; de exemplu, când este vorba de un alt funcționar al instanței îndrituit să obțină probe cu privire la caracterul său din partea colegilor. Totuşi, acest lucru nu îl scuteşte pe judecător să depună mărturie atunci când este citat obligatoriu pentru aceasta.

150. Dacă, de bunăvoie, se scrie sau se telefonează membrilor baroului în legătură cu o procedură disciplinară desfăşurată împotriva unui avocat, acest lucru înseamnă de fapt că se depune mărturie despre caracterul avocatului respectiv, punându-se astfel prestigiul funcției judiciare în sprijinul intereselor private ale avocatului. În mod similar, dacă se contactează de bunăvoie un comitet în numele unui candidat la funcția de judecător, fără ca acest lucru să fi fost solicitat în mod oficial de către comitetul respectiv, înseamnă că s-a depus mărturie referitor la caracterul candidatului respectiv, punându-se prestigiul funcției judiciare în folosul intereselor particulare ale altuia.

Contribuțiile la publicații

151. Atunci când judecătorul scrie sau contribuie la o publicație, în legătură sau fără legătură cu dreptul, apar aspecte speciale. Judecătorul nu trebuie să permită vreunei persoane asociate cu publicația să profite de funcția sa. În contractele pentru publicarea lucrărilor unui judecător, acesta ar trebui să păstreze suficient control asupra modului în care se va face publicitatea, pentru a evita exploatarea funcției sale.

Aparițiile la posturi comerciale de radio sau televiziune

152. Apariția unui judecător la un post de radio sau televiziune comercial ar putea fi percepută ca slujind interesele financiare ale organizației care deține postul respectiv sau ale sponsorilor acestuia.

Aşadar, ar trebui procedat cu grijă. Pe de altă parte, mulți cetățeni obțin informații despre evenimente, probleme de ordin social şi despre drept prin intermediul acestor posturi. Deci, în funcție de aranjamente, participarea la un program ce are legătură cu dreptul ar putea fi adecvată. Pentru a stabili dacă judecătorul ar trebui sau nu să participe la asemenea programe, trebuie luați în considerare mai mulți factori: frecvența aparițiilor, audiența, subiectul, şi dacă programul este comercial sau nu. De exemplu, în funcție de împrejurări, ar putea fi potrivită purtarea unei discuții privind rolul în stat al puterii judecătoreşti sau implicarea instanțelor în educația comunitară.

Foştii judecători

153. În funcție de convențiile locale, un fost judecător poate folosi titlul său anterior de „judecător” sau referirea la „justiție” atunci când îşi face publicitate pentru servicii de mediere sau arbitraj, deoarece această informație indică experiența legală a fostului judecător. Totuşi, este de dorit ca titlul să fie însoțit de cuvântul „pensionat” sau „fost” pentru a se preciza că el nu mai este judecător în funcție. Foştii judecători nu ar trebui să folosească titulatura de „Onorabilul” sau prescurtarea acesteia atunci când îşi fac publicitate pentru aceste servicii.

4.10 Judecătorul nu va folosi şi nici nu va dezvălui informații confidențiale obținute de el în această calitate în scopuri care nu au legătură cu îndatoririle sale profesionale.

Comentariu

Informațiile confidențiale nu pot fi folosite pentru câştig personal şi nu pot fi comunicate altor persoane

154. În exercitarea atribuțiilor sale profesionale, judecătorul poate dobândi informații de natură comercială sau de altă natură care nu sunt disponibile publicului. Judecătorul nu trebuie să le dezvăluie sau să le folosească pentru a obține un câştig personal sau pentru orice alt scop ce nu are legătură cu atribuțiile judiciare.

Esența interdicției

155. Această interdicție se referă în principal la folosirea improprie a probelor nedezvăluite public; de exemplu, probele care se supun regimului de confidențialitate pe scară largă în cadrul litigiilor comerciale.

4.11 În îndeplinirea adecvată a atribuțiilor sale, judecătorul poate:

4.11.1 să scrie, să țină conferințe, să predea şi să participe la activități legate de drept, de organizarea sistemului juridic, de administrarea justiției sau de alte chestiuni conexe;

Comentariu

Participarea la educarea comunității

156. Judecătorul are ocazia unică de a contribui la îmbunătățirea legii, a sistemului de drept, şi a administrării justiției, atât în cadrul jurisdicției sale, cât şi în afara acesteia. Aceste contribuții pot lua forma discursurilor, scrierilor, activităților didactice sau a participării la alte activități extrajudiciare. Cu condiția ca acest lucru să nu îl distragă de la îndeplinirea atribuțiilor judiciare, şi în măsura timpului disponibil, judecătorul trebuie încurajat să se implice în astfel de activități.

Participarea la învățământul juridic

157. Judecătorul poate contribui la educarea juridică şi profesională prin ținerea de cursuri, prin participarea la conferințe şi seminarii, prin conducerea sesiunilor de simulare a şedințelor de judecată de către studenți şi prin acționarea ca examinator. De asemenea, el mai poate contribui la literatura juridică în calitate de autor sau editor. Asemenea activități profesionale desfăşurate de către judecători sunt de interes public şi trebuie încurajate. Totuşi, dacă este necesar, judecătorul ar trebui să precizeze clar că comentariile pe care le face în cadrul activităților de învățământ nu sunt menite să constituie opinii consultative sau să declare aderența la o anumită poziție juridică în cadrul unui proces în instanță, mai ales pentru că judecătorii nu pot oferi expertize sau consiliere pe probleme de drept în afara unei proceduri desfăşurate în instanță conform legii. Până la momentul în care au fost administrate probele, au fost ascultate argumentele şi, dacă este cazul, s-au încheiat cercetările, judecătorul nu poate cântări în mod imparțial probele şi susținerile şi nu îşi poate forma o opinie judiciară definitivă. Înainte de a accepta orice remunerație, judecătorul trebuie să se asigure că nivelul remunerației nu îl depăşeşte pe cel care l-ar primi alt profesor care nu este judecător şi care are atribuții didactice comparabile, şi că acest nivel este compatibil cu toate obligațiile constituționale sau legale care guvernează primirea de remunerații suplimentare.

4.11.2 să apară la o audiere publică în fața unei autorități care are competențe în materia dreptului, a organizării sistemului juridic, a administrării justiției sau în alte materii conexe;

Comentariu

Prezența în fața unei autorități publice în calitate de judecător

158. Judecătorul poate să apară şi să depună mărturie în fața unei autorități publice în măsura în care este conform părerii generale că experiența judiciară a acestuia îl pune în măsură să furnizeze informații utile în domeniul respectiv.

Prezența în fața unei autorități publice în calitate de cetățean particular

159. Judecătorul se poate prezenta în calitate de persoană particulară pentru a depune mărturie sau pentru a depune o cerere la autoritățile guvernamentale, în chestiuni care pot avea un efect deosebit asupra acestuia ca persoană particulară, cum ar fi propunerile pentru planurile de urbanism care vor afecta proprietățile funciare ale judecătorului, sau propunerile legate de disponibilitatea serviciilor locale de sănătate. Judecătorul trebuie totuşi să procedeze cu grijă pentru a nu folosi prestigiul funcției judecătoreşti pentru a promova cauze generale în anchetele publice referitor la care judecătorul nu are o competență judiciară deosebită.

4.11.3 să fie membru al unui organ oficial sau al unei comisii, comitet ori organ consultativ guvernamental, dacă aceasta nu compromite imaginea de imparțialitate şi neutralitate politică a judecătorului;

Comentariu

Calitatea de membru al unei comisii de anchetă

160. Datorită reputației de care se bucură corpul de judecători în cadrul comunității şi a greutății pe care o au faptele stabilite pe cale judecătorească, judecătorii sunt deseori solicitați să desfăşoare anchete şi să întocmească rapoarte asupra unor chestiuni care fie sunt de importanță publică, fie sunt doar considerate astfel, dar care nu intră în sfera atribuțiilor justiției. Ca să de curs unei asemenea solicitări, judecătorul trebuie să examineze cu grijă implicațiile pe care le-ar avea acceptarea solicitării în ceea ce priveşte independența judecătorească. Există exemple de judecători care s-au amestecat în controverse publice şi au fost criticați şi puşi în situații jenante în urma publicării de rapoarte ale comisiilor de anchetă din care au făcut parte. Ar trebui să se ia în considerare termenii de referință şi alte condiții, cum ar fi timpul şi resursele, pentru a se stabili dacă sunt compatibile cu funcția judecătorească. De multe ori judecătorul nu este obligat să participe la comisia de anchetă, cu excepția poate a cazului în care este vorba despre o chestiune de importanță națională apărută într-un moment presant; atunci această sarcină este îndeplinită ca un act de favoare. În unele țări, din motive constituționale, judecătorilor le este interzis să desfăşoare anchete pentru executiv[51] şi, chiar dacă le este permis, sunt descurajați să o facă, în funcție de subiect şi de procedurile de numire a judecătorului respectiv.

161. Este adevărat că pot fi prezentate argumente convingătoare în sprijinul opiniei conform căreia interesul public sau național reclamă o anchetă completă, clară şi profundă asupra unei chestiuni de importanță vitală pentru public şi că această sarcină este cel mai bine îndeplinită de către un judecător care a dobândit timp de mulți ani, ca judecător şi ca practician în domeniul juridic, experiența necesară pentru a analiza probele şi a evalua credibilitatea martorilor. Totuşi, este necesar să ținem cont de următoarele:

(a) Funcția legitimă a judecătorului este de a judeca. Este o funcție pe care puțini oameni din cadrul comunității sunt apți să o îndeplinească, iar numărul persoanelor calificate şi disponibile pentru a îndeplini această funcție în orice moment, în afară de cei care sunt deja în funcție, este în mod necesar foarte mic. Există, pe de altă parte, suficiente persoane ale cu abilități şi experiență care sunt competente să îndeplinească în mod superior rolul de membri în comisii, fără a mai fi nevoie să se apeleze la judecători pentru aceasta; [52] şi

(b) Funcția de membru într-o comisie de anchetă aparține de obicei sferei executive şi nu celei judecătoreşti. Este o funcție ce necesită cercetarea şi stabilirea informațiilor pentru a se determina măsurile corespunzătoare ce trebuie luate. Printre aceste măsuri se poate număra şi o acțiune în justiție, civilă ori penală, inițiată împotriva persoanelor ale căror fapte au fost cercetate de către comisie. În mod alternativ, cercetarea ar putea să se refere la o propunere controversată, cum ar fi construirea unui aeroport sau a unei autostrăzi, anchetarea prăbuşirii unui avion, reforma unui anumit aspect de drept sau de politică publică, necesitățile juridice ale anumitor grupuri speciale ş.a.m.d. La fel ca toate celelalte măsuri ale executivului, procedura şi constatările comisiei de anchetă pot face, şi deseori chiar fac, obiectul controverselor publice.

[51] *Wilson v Minister for Aboriginal Affairs*, High Court of Australia, (1997) 189 CLR 1.
[52] Sir Murray McInerney, "The Appointment of Judges to Commissions of Inquiry and Other Extra-Judicial Activities", (1978) *The Australian Law Journal*, vol. 52, pp. 540-553.

162. În anul 1998, Consiliul Judiciar Canadian şi-a declarat poziția în ceea ce priveşte numirea unor judecători federali în cadrul unor comisii de anchetă.[53] Procedura aprobată cuprindea următoarele etape:

(a) Fiecare cerere referitoare la participarea unui judecător într-o comisie de anchetă ar trebui depusă mai întâi la preşedintele instanței;

(b) Cererea ar trebui să fie însoțită de termenii de referință propuşi pentru anchetă şi de o indicarea termenului-limită, dacă există unul, care va fi impus lucrărilor comisiei;

(c) Preşedintele instanței, după consultarea cu judecătorul în cauză, ar trebui să stabilească dacă absența acestuia ar dăuna semnificativ activității instanței;

(d) Preşedintele instanței şi judecătorul în cauză ar trebui să se întrebe dacă acceptarea numirii în cadrul comisiei de anchetă ar putea dăuna activității viitoare a judecătorului în instanță. În această privință, ei ar putea lua în considerare următoarele întrebări:

i. Obiectul anchetei necesită în mod esențial consiliere în domeniul politicilor publice sau implică chestiuni de natură în esență părtinitoare?

ii. Ancheta implică în mod esențial cercetarea actelor îndeplinite chiar de către autoritățile ce au numit comisia de anchetă?

iii. Ancheta se referă în esență la împrejurarea dacă anumite persoane au comis o faptă penală sau un delict civil?

iv. Cine selectează membrii comisiei şi personalul acesteia?

v. Judecătorul propus are anumite cunoştințe sau o experiență care este necesară anchetei respective? Sau ar fi la fel de potrivit şi un judecător pensionat sau un judecător supleant?

vi. Dacă ancheta necesită participarea unui membru în comisie care să aibă pregătire juridică, ar trebui instanța să se simtă obligată să furnizeze un judecător sau ar putea fi la fel de adecvat şi un avocat cu vechime?

Consiliul Judiciar Canadian a decis că, în afara unor împrejurări extraordinare, niciun judecător numit la nivel federal nu ar trebui să accepte să participe la o comisie de anchetă până ce nu a avut ocazia, împreună cu preşedintele instanței, să analizeze toate aspectele de mai sus şi sunt satisfăcuți că participarea respectivă nu va dăuna în mod semnificativ nici activității instanței şi nici viitoarei activități a judecătorului în instanță.

163. De obicei, judecătorul ar trebui să procedeze cu grijă atunci când acceptă numirea într-un comitet sau într-o comisie guvernamentală, sau într-o altă funcție ce are de-a face cu aspecte faptice sau de politici în alte chestiuni decât îmbunătățirea legislației, a sistemului juridic, sau a administrării justiției, cu excepția cazului în care însăşi legea cere numirea unui judecător. În orice caz, judecătorul ar trebui să nu accepte numirea dacă îndatoririle sale guvernamentale ar afecta îndeplinirea atribuțiilor judecătoreşti sau ar tinde să afecteze negativ încrederea publicului în integritatea, imparțialitatea, sau independența puterii judecătoreşti. De altfel, dacă judecătorul se distanțează de îndatoririle sale obişnuite pe perioade foarte lungi, acesta ar putea realiza că întoarcerea la viața obişnuită şi la modul de a vedea lucrurile caracteristic activității judecătoreşti, nu este deloc uşoară.

Implicarea în activități guvernamentale

164. Pe parcursul exercitării atribuțiilor sale, judecătorul ar trebui să nu fie implicat în acelaşi timp în activități ce țin de executiv sau legislativ. Totuşi, dacă sistemul permite acest lucru, judecătorul

[53] *Position of the Canadian Judicial Council on the Appointment of Federally-Appointed Judges to Commissions of Inquiry*, aprobată la întâlnirea din martie 1998, www.cjc-ccm.gc.ca

poate, după ce părăseşte atribuţiile sale în sistemul judecătoresc, să exercite atribuţii în cadrul unui departament administrativ al unui minister (de exemplu, un departament de legislație civilă sau penală din cadrul Ministerului Justiției). Problema devine mai delicată dacă judecătorul devine membru al personalului cabinetului personal al unui ministru. Deşi acest lucru nu ar fi niciodată privit ca o numire potrivită pentru un judecător într-o țară cu sistem common law, situația este alta în unele sisteme de drept civil. În asemenea împrejurări, înainte ca judecătorul să se angajeze la cabinetul personal al unui ministru într-o țară cu sistem de drept civil, trebuie obținut avizul organului care răspunde de numirea judecătorilor şi avizul colegilor judecători, pentru a se putea stabili regulile de conduită aplicabile în fiecare caz. Înainte de a se întoarce în sistemul judecătoresc, judecătorul ar trebui să renunțe la orice implicare în atribuții ce țin de executiv sau legislativ.

Reprezentarea Statului

165. Judecătorul îşi poate reprezenta țara, statul, sau localitatea în cadrul ceremoniilor sau în legătură cu activități naționale, regionale, istorice, educaționale sau culturale.

4.11.4 să desfăşoare orice alte activităţi care nu aduc atingere demnităţii funcţiei judiciare şi nu îl împiedică să îşi îndeplinească atribuţiile sale ca judecător.

Comentariu

Participarea la activităţi extrajudiciare

166. Judecătorul poate desfăşura activităţi extrajudiciare care sunt adecvate, pentru a nu se izola de comunitatea din care face parte. Judecătorul poate aşadar să scrie, să ţină prelegeri, să predea şi să se adreseze în mod public referitor la subiecte ce nu au legătură cu dreptul, şi poate să desfăşoare activităţi artistice, sportive şi alte activităţi sociale şi recreative, dacă ele nu dăunează demnităţii funcţiei de judecător şi nu interferează cu îndeplinirea atribuţiilor judecătoreşti. Într-adevăr, activitatea desfăşurată într-un alt domeniu îi dă judecătorului ocazia să îşi lărgească perspectivele şi să conştientizeze problemele societăţii, ceea ce vine în completarea cunoştinţelor dobândite în exercitarea atribuţiilor juridice. Totuşi, trebuie găsit un echilibru adecvat între gradul de implicare al judecătorului în societate şi necesitatea ca acesta să fie, şi să apară ca fiind, independent şi imparţial în îndeplinirea atribuţiilor sale. Într-o ultimă analiză, trebuie să se pună mereu întrebarea dacă, în respectivul context social şi în ochii unui observator rezonabil, judecătorul a desfăşurat o activitate care ar putea în mod obiectiv să îi compromită independenţa sau imparţialitatea sau ar putea să pară că i-o compromite.

Membru al unei organizaţii non-profit

167. Judecătorul poate participa la diverse organizaţii comunitare non-profit, ca membru al organizaţiei şi al conducerii acesteia. Exemplele includ organizaţii caritabile, consilii universitare şi şcolare, organe religioase-laice, consilii de conducere a spitalelor, cluburi sociale, organizaţii sportive, şi organizaţii ce promovează interese culturale sau artistice. Totuşi, în ceea ce priveşte această participare, trebuie avute în vedere următoarele aspecte:

(a) Ar fi nepotrivit ca un judecător să participe la o organizaţie dacă aceasta are scopuri politice sau dacă activităţile acesteia sunt de natură să-l expune pe judecător controverselor publice, sau dacă este probabil că organizaţia să fie implicată în litigii în mod regulat sau frecvent;

(b) Judecătorul ar trebui să se asigure că această participare nu îi consumă prea mult timp;

(c) Judecătorul ar trebui să nu aibă calitatea de consilier juridic. Acest lucru nu îl împiedică totuşi să îşi exprime o opinie, în calitate de simplu membru al organului respectiv, asupra unei chestiuni care ar putea avea implicaţii juridice; însă ar trebui să se specifice clar că această opinie trebuie să nu fie considerată drept consiliere juridică. Orice sfat juridic necesar organului ar trebui furnizată de către un consilier profesionist;

(d) Judecătorul ar trebui să aibă grijă atunci când este implicat, sau când numele îi este folosit, în orice activităţi de strângere de fonduri; şi

(e) Judecătorul ar trebui să nu solicite înscrierea ca membru la organizaţia respectivă, dacă această solicitare ar putea fi în mod rezonabil percepută ca fiind coercitivă sau dacă este esenţială pentru strângerea de fonduri.

168. Judecătorul nu ar trebui să fie membru al vreunei organizaţii care practică discriminarea pe bază de rasă, sex, religie, origine naţională, sau alt motiv contrar drepturilor fundamentale ale omului, deoarece o asemenea apartenenţă ar putea crea percepţia că judecătorul este împiedicat să fie imparţial. Stabilirea împrejurării dacă practicile unei anumite organizaţii sunt discriminatorii în mod inacceptabil este deseori o problemă complexă. În general, se consideră că o organizaţie discriminează în mod inacceptabil dacă interzice în mod arbitrar anumitor persoane să devină membri, pe motivul apartenenţei acestora la o anumită rasă, religie, gen, origine naţională, etnie sau orientare

sexuală. Totuşi, judecătorul poate fi membru al unei organizații dedicate păstrării unor valori religioase, etnice sau culturale legitime, de interes comun pentru membrii săi. În mod similar, judecătorul ar trebui să nu organizeze întâlniri la un club despre care ştie că practică discriminarea; şi nici nu poate frecventa în mod regulat un asemenea club.

Activitățile financiare

169. Judecătorul are aceleaşi drepturi ca orice alt cetățean în ceea ce priveşte afacerile sale financiare private, cu excepția celor care cad sub incidența limitelor impuse pentru garantarea îndeplinirii corespunzătoare a atribuțiilor judecătoreşti. Judecătorul poate face şi administra investiții, inclusiv în bunuri imobile, şi poate desfăşura alte activități remunerate, însă ar trebui să nu dețină postul de funcționar, director, asociat activ, manager, consilier, sau angajat al oricărei firme care nu este deținută şi controlată îndeaproape de către membri ai familiei sale. Participarea îndeaproape a judecătorului la o afacere de familie, deşi este în general acceptabilă, ar trebui evitată dacă necesită prea mult timp, sau dacă implică abuzul de prestigiul judecătoresc, sau dacă este probabil că firma respectivă va apărea în instanță. Totuşi, este inadecvat ca judecătorul să facă parte din consiliul director al unei societăți comerciale, adică al unei societăți aducătoare de profit. Acest lucru este valabil atât pentru companiile publice cât şi pentru cele private, indiferent dacă funcția de director este executivă sau nu, şi indiferent dacă este remunerată sau nu.

Calitatea de membru al unei asociații de locatari

170. Dacă judecătorul deține sau ocupă un spațiu într-o clădire care are o asociație de proprietari sau locatari, el poate face parte din comitetul de conducere, însă nu ar trebui să ofere sfaturi juridice. Acest lucru nu îl împiedică totuşi să îşi exprime o opinie, în calitate de simplu membru al organului respectiv, asupra unei chestiuni care ar putea avea implicații juridice; însă ar trebui să se specifice clar că această opinie trebuie să nu fie considerată drept consiliere juridică. Orice sfat juridic necesară organului ar trebui furnizată de către un consilier profesionist. Dacă se pare că o chestiune apărută este sau poate deveni controversată, ar fi de regulă nimerit ca judecătorul să nu îşi exprime nicio opinie. Asemenea opinii vor fi cu siguranță răspândite, iar atât judecătorul, cât şi instanța la care acesta lucrează, ar putea fi puşi în situații stânjenitoare.

Calitatea de fiduciar

171. În funcție de împrejurări, judecătorul poate acționa în calitate de executor, administrator, custode, tutore sau altfel de fiduciar al bunurilor, finanțelor sau persoanei unui membru al familiei sau al unui prieten apropiat, dacă acest rol nu afectează buna îndeplinire a atribuțiilor judecătoreşti şi cu condiția ca judecătorul să fie remunerat. Atunci când acționează ca fiduciar, judecătorul se supune aceloraşi restricții asupra activităților financiare care îi sunt aplicabile în calitate de persoană particulară.

4.12 Judecătorului îi este interzis să practice o altă profesie juridică cât timp deține funcția judecătorească.

Comentariu

Sensul expresiei „să practice dreptul”

172. Practicarea dreptului include şi activitatea desfăşurată în afara oricărei instanțe şi fără nicio legătură imediată cu procesele din instanță. Ea cuprinde intermedierea vânzărilor, acordarea de consiliere juridică cu privire la o mare varietate de subiecte, pregătirea şi aplicarea instrumentelor juridice referitoare la un domeniu economic extins, relațiile fiduciare şi alte afaceri. Dacă unui judecător i se acordă o pauză de activitate (an sabatic) timp în care acesta este ca angajat cu normă întreagă în funcția de consilier special într-o ramură a guvernului, cu atribuții în probleme referitoare la instanțe şi la administrarea justiției, aceasta poate constitui o activitate de „practicarea dreptului”. Opiniile privind sfera de aplicare a acestei interdicții variază în funcție de diversele tradiții locale. În unele țări cu sistem de drept civil, judecătorilor, fie ei şi de la instanța supremă, li se permite să lucreze ca arbitri sau mediatori. Uneori, înainte de pensionare, judecătorului dintr-o țară cu sistem common law i se permite să desfăşoare muncă remunerată în calitate de arbitru internațional într-un organ înființat de către un alt stat.

Calitatea de arbitru sau de mediator

173. De obicei, cel puțin în sistemul de common law, judecătorul ar trebui să nu lucreze ca arbitru sau ca mediator sau să îndeplinească alte funcții judiciare în calitate particulară decât dacă este abilitat expres prin lege. În mod obişnuit, se consideră că integritatea puterii judecătoreşti ar avea de suferit dacă un judecător are un folos financiar de pe urma funcției sale judiciare prin prestarea de servicii private de soluționare alternativă a litigiilor, contra cost, ca activitate extrajudiciară. Chiar şi atunci când serviciile respective sunt prestate gratuit, ele pot influența negativ îndeplinirea corespunzătoare a atribuțiilor judecătoreşti.

Consilierea juridică a membrilor propriei familii

174. Judecătorul ar trebui să nu ofere sfaturi juridice. Totuşi, dacă este vorba despre rude apropiate sau prieteni apropiați, judecătorul poate oferi sfaturi personale în mod prietenesc, informal, fără remunerație, însă trebuie să specifice clar că nu trebuie să se considere că a oferit consiliere juridică şi că, dacă este necesar, ar trebui să se apeleze pentru aceasta la un profesionist.

Apărarea propriilor interese

175. Judecătorul are dreptul de a acționa în apărarea propriilor drepturi şi interese, inclusiv prin inițierea de litigii în instanță. Totuşi, el ar trebui să fie circumspect în ceea ce priveşte implicarea sa în litigii personale. În calitate de parte la proces, judecătorul riscă să pară că profită de funcția sa. De asemenea, credibilitatea sa riscă să fie afectată negativ de constatările făcute de către colegii săi judecători.

4.13 Judecătorul poate înființa sau poate adera la asociații ale magistraților sau participa la alte organizații care reprezintă interesele judecătorilor.

Comentariu

Calitatea de membru într-un sindicat

176. În exercitarea libertății de asociere, judecătorul poate să adere la un sindicat sau la o asociație profesională înființată cu scopul promovării şi apărării condițiilor de muncă şi salariile judecătorilor sau, împreună cu alți judecători, poate înființa un sindicat sau o asociație de această natură. Totuşi, se pot aplica restricții asupra dreptului de a face grevă, dat fiind caracterul public şi constituțional al activității judecătorilor.

4.14 Judecătorul şi membrii familiei sale nu trebuie să pretindă sau să accepte cadouri, moşteniri, împrumuturi sau favoruri în legătură cu acțiunile făcute, pe care le va face sau pe care judecătorul a omis să le facă în îndeplinirea atribuțiilor judiciare.

4.15 Judecătorul nu va permite, cu bună ştiință, personalului instanței sale de judecată sau altor persoane aflate sub influența, autoritatea sau la dispoziția sa, să pretindă sau să accepte cadouri, moşteniri, împrumuturi sau favoruri pentru acțiuni sau inacțiuni legate de activitatea sau atribuțiile sale.

Comentariu

Obligația de a informa pe membrii familiei şi personalul instanței despre constrângerile etice

177. Un cadou, o moştenire, un împrumut sau o favoare făcută unui membru al familiei judecătorului sau altor persoane care locuiesc în gospodăria judecătorului ar putea fi, sau ar putea părea a fi, menită să îl influențeze pe judecător. Aşadar, judecătorul trebuie să îi informeze pe membrii familiei despre constrângerile relevante de ordin etic care îi sunt aplicabile în această privință şi să îi descurajeze pe aceştia să le încalce. Totuşi, nu se poate aştepta de la judecător în mod rezonabil să ştie, şi cu atât mai puțin să controleze, toate activitățile financiare sau economice ale tuturor membrilor familiei sale care locuiesc în gospodăria sa.

178. Aceleaşi argumente se aplică şi în ceea ce priveşte personalul instanței şi pe alte persoane care se află sub influența, autoritatea sau la dispoziția judecătorului.

Ce poate fi acceptabil

179. Această interdicție nu include:

(a) Ospitalitatea socială care este obişnuită în comunitatea judecătorului, dacă deserveşte un scop ce nu are caracter economic, şi este limitată la asigurarea unor articole modeste, cum ar fi mâncarea şi răcoritoarele;

(b) Obiecte de mică valoare intrinsecă destinate numai prezentării, cum ar fi plachete, certificate, trofee şi felicitări;

(c) Împrumuturile de la bănci şi de la alte instituții financiare făcute în condiții normale, bazate pe cerințele obişnuite, fără a se lua în considerare statutul de judecător;

(d) Oportunitățile şi beneficiile, inclusiv ratele avantajoase şi reducerile comerciale, care sunt disponibile în baza altor factori decât statutul de judecător;

(e) Recompensele şi premiile acordate concurenților în cadrul tragerilor la sorți, a concursurilor sau a altor manifestări deschise publicului, şi care sunt acordate în baza altor factori decât statutul de judecător;

(f) Bursele acordate în aceleaşi condiții şi pe baza aceloraşi criterii aplicabile oricăror solicitanți care nu sunt judecători;

(g) Decontarea sau renunțarea la perceperea cheltuielilor de călătorie, inclusiv cele de transport, cazare şi masă pentru judecător şi o rudă, legate de participarea judecătorului la o manifestare sau activitate dedicată perfecționării legislației, a sistemului juridic sau a administrării justiției.

(h) Remunerația, la nivel rezonabil, pentru activitățile extrajudiciare legitime şi permise.

Ospitalitatea socială

180. Delimitarea dintre „ospitalitatea socială obişnuită” şi încercarea improprie de a câştiga favorurile judecătorului, este uneori dificilă. Contextul este important, neexistând de obicei un factor care să poată sluji singur la a stabili dacă judecătorul poate sau nu să participe la manifestarea respectivă. Una dintre întrebările care trebuie puse este dacă acceptarea acestei ospitalități ar afecta în mod negativ independența sau integritatea judecătorului, obligația acestuia de a respecta legea, imparțialitatea sau demnitatea ori îndeplinirea la timp a obligațiilor judecătoreşti, sau dacă poate părea că le încalcă. Alte întrebări care ar trebui luate în considerare sunt: Persoana care face invitația este un vechi prieten sau o cunoştință recentă? Persoana respectivă are o reputație nefavorabilă în cadrul comunității? Evenimentul are un număr mare de participanți sau este unul intim? Este un eveniment spontan sau aranjat dinainte? Printre participanți se află vreo persoană implicată într-o cauză aflată pe rolul judecătorului respectiv? Judecătorul va primi un beneficiu ce nu este oferit altora şi astfel va da naştere în mod rezonabil la suspiciuni sau critici?

4.16 În măsura permisă de lege şi de reglementările privind informarea publicului, judecătorul poate primi în unele circumstanțe un dar simbolic, un premiu sau un folos, cu condiția ca acestea să nu fie percepute în mod rezonabil ca fiind o tentativă de a-l influența pe judecător în îndeplinirea atribuțiilor sale judecătoreşti, sau să dea naştere în alt mod unor suspiciuni de parțialitate.

Comentariu

Darurile de valoare excesivă nu pot fi acceptate

181. Un dar oferit unui judecător, sau unui membru al familiei acestuia care locuieşte în gospodăria acestuia, şi a cărui valoare este excesivă, pune sub semnul întrebării imparțialitatea judecătorului şi integritatea funcției judecătoreşti, şi poate necesita excluderea judecătorului în cazuri în care altminteri aceasta nu ar fi necesară. Aşadar, asemenea daruri nu ar trebui acceptate. Judecătorul poate să refuze în mod politicos un asemenea dar sau oferirea unui dar. Uneori asemenea daruri sunt oferite spontan fără a se lua în considerare regulile şi convențiile care sunt obligatorii pentru judecători. Oferirea unui abonament la un club de sănătate după ce judecătorul a îndeplinit o ceremonie de căsătorie sau una legată de cetățenie, dacă acest funcție este prevăzută de lege, poate fi bine intenționată, însă judecătorul ar trebui să refuze oferta explicând că acceptarea ar putea apărea ca fiind primirea unui onorariu sau a unei recompense pentru îndeplinirea unei atribuții publice. Pe de altă parte, probabil că oferirea unei sticle de whisky sau a câtorva compact-discuri cu muzica preferată a judecătorului nu va constitui o abatere.

Acceptarea onorariilor rezonabile

182. Judecătorului nu îi este interzis să accepte onorarii sau retribuții pentru prelegeri, cu condiția ca nivelul acestora să fie rezonabil şi proporțional cu sarcina îndeplinită. Judecătorul ar trebui totuşi să se asigure că astfel nu se creează conflicte. Trebuie să nu pară că judecătorul se foloseşte de funcția sa în avantajul propriu, nici că îşi petrece o perioadă semnificativă de timp departe de obligațiile din instanță pentru a-şi respecta angajamentele plătite de a ține prelegeri sau de a scrie. În plus, sursa plății trebuie să nu ridice nicio suspiciune de influență necorespunzătoare asupra capacității sau dispoziției judecătorului de a fi imparțial în chestiunile ce îi sunt prezentate spre soluționare în calitate de judecător.

Valoare 5

EGALITATEA

Principiul:

Asigurarea egalității de tratament pentru toți în fața instanțelor este esențială pentru exercitarea corectă a atribuțiilor judecătoreşti.

Comentariu

Reglementările internaționale

183. Judecătorul ar trebui să cunoască instrumentele internaționale şi regionale care interzic discriminarea grupurilor vulnerabile din cadrul comunității, instrumente cum ar fi Convenția Internațională pentru Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare Rasială (1965), Convenția Internațională pentru Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare față de Femei (1979), Declarația privind Eliminarea Tuturor Formelor de Intoleranță şi de Discriminare pe bază de Religie sau Convingeri (1981), şi Declarația privind Drepturile Persoanelor ce Aparțin Minorităților Naționale, Etnice, Religioase şi Lingvistice (1992). În mod similar, judecătorul trebuie să recunoască faptul că articolul 14, paragraful 1, din Pactul Internațional pentru Drepturile Civile şi Politice garantează faptul că „Toți oamenii sunt egali în fața instanțelor" şi că articolul 2, paragraful 1, din Pact - coroborat cu articolul 14, paragraful 1, din Pact - recunoaşte dreptul fiecărei persoane la un proces echitabil fără nicio deosebire bazată pe rasă, culoare, sex, limbă, religie, convingeri politice sau de altă natură, naționalitate sau origine socială, avere, statut sau alte împrejurări. Expresia „alte împrejurări" (sau „alt statut") a fost interpretată ca incluzând, de exemplu, orientarea sexuală, statutul economic, handicapul şi infectarea cu HIV. Este aşadar de datoria judecătorului să îşi îndeplinească atribuțiile cu respectarea întocmai a principiului egalității de tratament aplicat părților, prin evitarea oricărui subiectivism şi oricărei discriminări, păstrând echilibrul între părți şi asigurându-se că fiecare dintre acestea are parte de un proces echitabil.

Judecătorul trebuie să evite stereotipurile

184. Tratamentul just şi egal este de mult timp considerat drept un atribut esențial al justiției. Egalitatea în fața legii nu este fundamentală numai pentru justiție, ci este şi o caracteristică a performanței judiciare legată strâns de imparțialitate. De exemplu, judecătorul care ajunge la o soluție corectă dar nu evită stereotipurile face să-i fie afectată imparțialitatea, reală sau percepută. Ar trebui ca judecătorul să nu fie influențat de către atitudini bazate pe stereotipuri, mituri sau prejudecăți. El ar trebui aşadar să facă toate eforturile pentru a recunoaşte, a demonstra sensibilitate la, şi a corecta asemenea atitudini.

Discriminarea pe bază de sex

185. Judecătorul trebuie să se asigure de accesul egal în instanță atât pentru bărbați, cât şi pentru femei. Această obligație se aplică în propriile relații ale judecătorului cu părțile, cu personalul instanței şi cu avocații, precum şi în relațiile dintre personalul instanței şi alte persoane. Situațiile clare în care judecătorul este subiectiv pe motiv de sex față de un jurist probabil că în prezent nu apar frecvent în instanță, deşi cuvintele, gesturile sau alte aspecte ale conduitei pot uneori fi percepute drept hărțuire sexuală: de exemplu, folosirea termenilor ce reflectă condescendența atunci când judecătorul se adresează avocatelor (cum ar fi *„drăguțo", „dulceațo", „fetițo", „surioaro"*) sau comentariile făcute asupra aspectului fizic sau al îmbrăcămintei acestora, şi care nu ar fi făcute în legătură cu un avocat de sex masculin. Conduita condescendentă a judecătorului (*„această pledoarie trebuie să fi fost elaborată de către o femeie"*) afectează eficiența profesională a femeilor avocat deoarece uneori le diminuează respectul de sine sau încrederea în propriile abilități. Şi tratamentul insensibil aplicat părților de sex feminin la proces (*„acea femeie proastă"*) poate afecta drepturile lor legale atât în realitate, cât şi în aparență. Hărțuirea sexuală a personalului instanței, a avocaților, a părților la proces sau a colegilor este deseori atât ilegală cât şi lipsită de etică.

Aplicare:

5.1 Judecătorul va trebui să fie conştient de şi să înțeleagă diversitatea celor ce compun societatea umană, precum şi diferențele cauzate de rasă, culoare, sex, religie, naționalitate, castă, handicap, vârstă, stare civilă, orientare sexuală, statut social şi economic sau alte cauze („motive nerelevante").

Comentariu

Obligația de a fi receptiv la diversitatea culturală

186. Este de datoria judecătorului nu numai să recunoască şi să fie familiarizat cu diversitatea culturală, rasială şi religioasă din societate, ci să fie şi lipsit de subiectivism sau prejudecăți bazate pe orice motive nerelevante. Judecătorul ar trebui să încerce, prin mijloace adecvate, să fie la curent cu atitudinile şi valorile sociale aflate în continuă schimbare, şi să profite de ocaziile educaționale adecvate (care ar trebui puse la dispoziția sa) care să îl ajute să fie, şi să pară că este, imparțial. Totuşi, este necesar să se vegheze ca aceste eforturi să sporească, şi nu să diminueze, percepția de imparțialitate a judecătorului.

5.2 Judecătorul, în exercitarea atribuțiilor sale judiciare, nu va avea voie să manifeste, prin cuvinte sau atitudine, părtinire sau prejudecăți față de o persoană sau un grup de persoane, din motive nerelevante.

Comentariu

Obligația de a se abține de la comentarii derogatorii

187. Judecătorul ar trebui să facă eforturi pentru a se asigura că conduita sa este de aşa natură încât orice observator rezonabil să poată avea încredere justificată în imparțialitatea sa. Judecătorul ar trebui să evite comentariile, expresiile, gesturile sau comportamentul care poate fi interpretat în mod rezonabil drept insensibil sau lipsit de respect. Exemplele includ comentarii irelevante sau derogatorii bazate pe stereotipuri rasiale, culturale, sexuale sau de altă natură, şi alte fapte care dau impresia că justițiabilii nu vor primi acelaşi grad de considerație şi respect. Comentariile disprețuitoare ale judecătorului despre originea etnică, chiar şi despre propria origine etnică, sunt de asemenea nedemne şi nepoliticoase. Judecătorul ar trebui să aibă deosebită grijă ca remarcile sale să nu aibă tentă rasistă, sau să nu jignească, chiar neintenționat, minoritățile din comunitate.

Remarcile judecătoreşti trebuie temperate de precauție şi politețe

188. Judecătorul trebuie să nu facă remarci neadecvate şi insultătoare la adresa părților la proces, a avocaților, a publicului şi a martorilor. Au existat situații în care un judecător, la momentul condamnării unei persoane, s-a adresat acesteia cu remarci insultătoare. Deşi judecătorul poate, în funcție de convențiile locale, să reprezinte în mod adecvat indignarea comunității față de o infracțiune gravă, remarcile judecătoreşti ar trebui să fie întotdeauna caracterizate de precauție, reținere şi politețe. Condamnarea unui acuzat pentru o infracțiune pe care acesta a comis-o reprezintă o mare responsabilitate ce implică îndeplinirea unui act juridic în numele comunității. Nu este o ocazie pentru judecător să dea frâu liber emoțiilor personale. Procedând astfel, va tinde să diminueze calitățile esențiale ale funcției sale.

5.3 Judecătorul îşi va exercita atribuțiile judiciare cu respectul cuvenit față de toate persoanele, cum ar fi părțile, martorii, avocații, personalul instanței şi colegii, fără a face vreo deosebire între acestea pe motive nerelevante care nu prezintă nicio importanță pentru îndeplinirea adecvată a atribuțiilor sale.

Comentariu

Persoanele din instanțe trebuie tratate cu demnitate

189. Judecătorul este cel care dă tonul şi creează mediul necesar pentru un proces echitabil în instanța sa. Tratamentul inegal sau diferit al persoanelor prezente în curte, fie el real ori perceput, este inacceptabil. Toate persoanele care apar în instanță - fie practicieni în drept, fie părți sau martori - au dreptul de a fi tratate într-o manieră ce le respectă demnitatea umană şi drepturile fundamentale ale omului. Judecătorul trebuie să se asigure că toate aceste persoane sunt apărate de orice manifestare de prejudecată bazată pe rasă, gen, religie, sau alte motive nerelevante.

5.4 Judecătorul nu va permite, cu bună ştiinţă, personalului instanţei sale de judecată sau altor persoane aflate sub influenţa, autoritatea sau controlul său, să facă vreo deosebire, pe motive nerelevante, între persoanele implicate într-o cauză supusă judecăţii sale.

Comentariu

Obligaţia de a se asigura că personalul instanţei respectă normele prescrise

190. Primul contact pe care un membru al publicului îl are cu sistemul judecătoresc este deseori cu personalul instanţei. Este aşadar deosebit de important ca judecătorul să se asigure, pe cât îi stă în putere, că personalul instanţei, care se supune autorităţii şi controlului său, respectă normele de conduită prevăzute mai sus. Conduita personalului instanţei trebuie să fie întotdeauna ireproşabilă şi, mai ales, personalul trebuie să se abţină de la folosirea unui limbaj insensibil legat de sexul persoanei cu care are de-a face, precum şi de la orice comportament care ar putea fi considerat ca abuziv, jignitor, ameninţător, prea familiar, sau inadecvat în alt mod.

5.5 În timpul desfăşurării procesului, judecătorul le va cere avocaților să se abțină de la a-şi exprima, prin cuvinte sau atitudine, părtinirea sau prejudecata bazată pe motive nerelevante, cu excepția situațiilor în care acest lucru devine relevant din punct de vedere legal, pentru o chestiune aflată în dezbatere şi care poate servi intereselor legitime ale apărării.

Comentariu

Obligația de a preveni ca juriştii să comită acte de rasism, sexism sau de altă natură, necorespunzătoare

191. Judecătorul trebuie să ia măsuri împotriva comentariilor vădit irelevante făcute de către jurişti în instanță sau în prezența judecătorului, comentarii ce au caracter sexist sau rasist sau sunt jignitoare sau neadecvate în alt mod. Sunt de asemenea interzise cuvintele, gesturile, sau inacțiunile care ar putea fi în mod rezonabil interpretate ca o aprobare implicită a acestor comentarii. Aceasta nu înseamnă că trebuie reprimate pledoariile legitime sau mărturiile admisibile, dacă, de exemplu, chestiuni legate de sex, rasă sau alți factori similari fac obiectul cauzei aflate pe rol. Este vorba despre obligația generală a judecătorului de a asculta cu justețe, însă, dacă este cazul, de a exercita controlul asupra procesului, şi de a acționa cu fermitatea adecvată spre a păstra o atmosferă de egalitate, decență şi ordine în sala de judecată. Ce înseamnă „fermitatea adecvată" va depinde de împrejurări. În unele cazuri, poate fi suficientă o corectare politicoasă. Totuşi, actele intenționate sau deosebit de jignitoare vor necesita măsuri mai severe, cum ar fi un ordin, o mustrare în particular, o mustrare consemnată oficial sau, dacă avocatul repetă abaterea după ce a primit avertismentul, inițierea procedurii de sfidare a curții, în limitele legii.

Valoarea 6

COMPETENȚA ŞI STRĂDUINȚA

Principiul:

Competența şi străduința sunt premise ale exercitării corecte a atribuțiilor judiciare.

Comentariu

Competența

192. Competența în îndeplinirea atribuțiilor judecătoreşti necesită cunoştințe juridice, deprinderi practice, aprofundare şi pregătire. Competența profesională a judecătorului ar trebui să se reflecte în modul de îndeplinire a atribuțiilor sale. Competența judecătorească poate fi diminuată şi compromisă atunci când starea mentală sau fizică a unui judecător este alterată din cauza drogurilor, alcoolului sau altor asemenea. Într-un număr mai mic de cazuri, incompetența poate fi generată de lipsa de experiență, probleme de personalitate şi temperament, sau de numirea ca judecător a unei persoane care nu este aptă să o exercite şi demonstrează această inaptitudine prin modul în care îşi îndeplineşte funcția. În unele cazuri, poate fi vorba despre incapacitate sau dizabilitate pentru care singura soluție, deşi una extremă, poate fi eliberarea în mod legal din funcție.

Străduința (diligența)

193. Examinarea în mod calm, luarea deciziilor în mod imparțial şi îndeplinirea atribuțiilor cu celeritate sunt toate aspecte ale străduinței judecătoreşti. Străduința mai cuprinde şi eforturile de a aplica legea în mod imparțial şi dezinteresat şi prevenirea abuzului de drept. Capacitatea de a da dovadă de străduință în îndeplinirea atribuțiilor judecătoreşti poate depinde de volumul de lucru, de existența resurselor necesare, inclusiv personalul auxiliar şi asistența tehnică, şi timpul de care este nevoie pentru studiere, deliberare, redactare şi alte activități judecătoreşti, pe lângă acea de a apărea în sala de judecată.

Necesitatea odihnei, relaxării şi vieții de familie

194. Trebuie recunoscută importanța responsabilității judecătorului față de propria familie. Judecătorul ar trebui să aibă suficient timp pentru a putea să îşi păstreze bunăstarea fizică şi psihică şi ar trebui să aibă ocazii rezonabile de a-şi perfecționa deprinderile şi cunoştințele necesare pentru îndeplinirea în mod efectiv a atribuțiilor sale profesionale. Stresul îndeplinirii funcției judecătoreşti este din ce în ce mai des recunoscut. Dacă este cazul, ar trebui să se acorde facilități de consiliere şi terapie pentru judecătorii care suferă de stres. În trecut, judecătorii şi ceilalți profesioniști ai dreptului tindeau să disprețuiască sau să respingă aceste aspecte. Însă recent, studiile empirice şi cazurile notorii de judecători care au clacat au adus aceste chestiuni în atenția tuturor.[54]

[54] M.D. Kirby, "Judicial Stress: An Update", (1997) 71 *Australian Law Journal* 774, at 791.

Aplicare:

6.1 Atribuțiile judiciare ale unui judecător au precădere față de orice alte activități.

Comentariu

Prima obligație a judecătorului este cea față de instanță

195. Obligația primară a judecătorului este aceea de a-şi îndeplini funcția în mod adecvat, funcție ale cărei principale elemente implică administrarea probelor şi stabilirea faptelor ce necesită interpretarea şi aplicarea legii. Dacă guvernul îi solicită să îndeplinească o sarcină care îl îndepărtează de activitatea obişnuită a instanței, judecătorul ar trebui să nu accepte această însărcinare fără a se consulta cu preşedintele instanței şi cu alți colegi pentru a se asigura că acceptarea acestei sarcini extracuriculare nu va afecta necorespunzător funcționarea eficientă a instanței şi nu va creşte încărcătura celorlalți membri ai acesteia. Judecătorul ar trebui să reziste oricărei tentații de a-şi dedica prea multă atenție unor activități extrajudiciare dacă acestea i-ar reduce capacitatea de a-şi îndeplini funcția judiciară. În mod evident, există riscul semnificativ ca judecătorul să acorde prea multă atenție acestui gen de activități, dacă ele sunt remunerate. În asemenea cazuri, observatorii rezonabili ar putea bănui că judecătorul a acceptat îndatoririle extracuriculare cu scopul de a-şi suplimenta venitul oficial. Justiția este o instituție care deserveşte comunitatea. Ea nu este un segment oarecare din economia de piață.

6.2 Judecătorul îşi va dedica activitatea sa profesională îndeplinirii atribuţiilor judiciare, care includ nu numai exercitarea funcţiei judiciare, a responsabilităţilor faţă de instanţă şi luarea hotărârilor, ci şi îndeplinirea altor sarcini relevante pentru activitatea judiciară şi pentru funcţionarea instanţei.

Comentariu

Este necesară competenţa profesională în administrarea judiciară

196. Într-o oarecare măsură, fiecare judecător trebuie să îndeplinească şi atribuţii de management, nu doar să soluţioneze cauze. Judecătorul răspunde de administrarea eficientă a justiţiei în cadrul instanţei sale. Aceasta presupune managementul de caz (inclusiv rezolvarea cu celeritate a unor chestiuni din dosare), ţinerea evidenţelor, gestionarea fondurilor, şi supravegherea personalului instanţei. Dacă judecătorul nu dă dovadă de străduinţă în ceea ce priveşte monitorizarea şi rezolvarea cauzelor, ineficienţa rezultată va creşte costurile şi va submina administrarea justiţiei. În consecinţă, judecătorul ar trebui să se menţină la un anumit nivel de competenţă profesională în ceea ce priveşte administrarea judiciară şi să faciliteze îndeplinirea atribuţiilor administrative de către funcţionarii instanţei[55].

Dispariţia evidenţelor instanţei

197. Judecătorul trebuie să ia toate măsurile rezonabile şi necesare spre a preveni dispariţia sau sustragerea evidenţelor instanţei. Printre asemenea măsuri se pot număra informatizarea acestor evidenţe. Judecătorul ar mai trebui să instituie şi proceduri de cercetare a pierderii sau dispariţiei dosarelor instanţei. Dacă se suspectează fapte ilicite, judecătorul ar trebui să se asigure că pierderea dosarelor este cercetată în mod independent, deoarece aceste cazuri trebuie întotdeauna considerate drept o neglijenţă gravă din partea instanţei respective. În cazul dosarelor pierdute, judecătorul ar trebui să iniţieze, în măsura posibilului, acţiuni de reconstituire a dosarelor şi să ia măsuri pentru evitarea unor asemenea pierderi.

Plăţile neoficiale

198. Dat fiind că în multe sisteme judiciare au existat cazuri în care s-au solicitat plăţi neoficiale, în mod particular şi ostentativ de către personalul instanţei, pentru scopuri ca scoaterea dosarelor din arhive, emiterea citaţiilor, înmânarea citaţiilor, emiterea de copii ale probelor din dosar, obţinerea cauţiunii, furnizarea unei copii certificate a hotărârii instanţei, accelerarea soluţionării cauzelor, întârzierea soluţionării cauzelor, fixarea unor termene convenabile şi redescoperirea dosarelor pierdute, judecătorul ar trebui să aibă în vedere:

(a) Afişarea de anunţuri la sediul instanţei şi în alte locaţii în care acestea ar putea fi văzute de către personalele interesate, prin care să se interzică orice plăţi de acest gen şi să se prevadă proceduri confidenţiale pentru depunerea de plângeri privind asemenea practici;

(b) Numirea unor funcţionari de supraveghere şi a unor comitete de justiţiabili, care să funcţioneze în paralel cu sisteme de inspecţie adecvate, pentru combaterea plăţilor informale;

(c) Informatizarea evidenţelor instanţei, inclusiv a programării audierilor;

(d) Introducerea unor termene fixe pentru etapele judiciare ce trebuie parcurse în pregătirea unei cauze pentru a fi în stadiu de judecare; şi

(e) Răspunsul prompt şi efectiv al curţii la plângerile făcute de către public.

[55] Vezi "Principles of Conduct for Court Personnel", *Report of the Fourth Meeting of the Judicial Integrity Group, 27-28 octombrie 2005, Viena, Austria*, Anexa A, la www.unodc.org/pdf/corruption/publication_jig4.pdf.

6.3 Judecătorul va lua măsurile rezonabile ce se impun pentru a-şi menţine şi îmbunătăţi cunoştinţele, aptitudinile şi calităţile personale necesare îndeplinirii adecvate a atribuţiilor judiciare, folosind în acest scop programele de pregătire şi orice alte facilităţi disponibile, sub control judiciar, judecătorilor.

Comentariu

Fiecare judecător ar trebui să urmeze forme de pregătire profesională

199. Independenţa justiţiei conferă drepturi judecătorului, însă îi impune şi obligaţii de natură etică, care include îndeplinirea activităţii judecătoreşti cu profesionalism şi străduinţă. Aceasta implică ca judecătorul să aibă abilităţi profesionale substanţiale şi ca aceste abilităţi să fie dobândite, menţinute şi sporite în mod regulat prin pregătire profesională continuă pe care judecătorul este obligat, şi în acelaşi timp are dreptul, să o efectueze. Este recomandat în mod deosebit, dacă nu chiar esenţial, ca la prima numire a judecătorului acesta să primească pregătire detaliată, aprofundată şi diversificată care să corespundă experienţei sale profesionale, pentru ca acesta să poată să îşi îndeplinească funcţia în mod satisfăcător. Cunoştinţele necesare pot viza nu numai aspecte de drept material şi procedural, ci şi impactul avut de către drept şi de către instanţe în viaţa reală.

200. Încrederea pe care cetăţenii o acordă sistemului judiciar va fi consolidată dacă cunoştinţele judecătorului sunt profunde şi merg dincolo de domeniul tehnic al dreptului, până în domenii de importanţă socială majoră, şi dacă judecătorul are abilităţi personale şi un nivel de înţelegere (în cadrul şi în afara curţii) care îi permite să gestioneze cauzele şi să trateze pe toţi cei implicaţi în mod corespunzător şi cu sensibilitate. Pregătirea profesională este, pe scurt, esenţială pentru îndeplinirea atribuţiilor judiciare cu obiectivitate, imparţialitate şi competenţă şi pentru a-i proteja pe judecători de influenţe nepotrivite. Astfel, judecătorul de astăzi primeşte de regulă pregătire la numirea sa în funcţie în domenii precum sensibilitatea la probleme legate de gen, rasă, culturi indigene, diversitate religioasă, orientare sexuală, infectare cu HIV/SIDA, handicap etc. În trecut, se presupunea deseori că judecătorul dobândeşte aceste cunoştinţe în cadrul activităţii sale zilnice ca practician al dreptului. Oricum, experienţa ne-a arătat valoarea acestei pregătiri – mai ales pentru că ea permite membrilor acestor grupuri şi minorităţilor să vorbească direct cu judecătorii, aceştia beneficiind astfel de discuţii şi materiale ce îi ajută să soluţioneze asemenea chestiuni când apar ulterior în activitatea lor judecătorească.

201. Deşi un judecător care este recrutat la începutul carierei sale profesionale are nevoie de pregătire profesională, de regulă universitară, acelaşi lucru este valabil şi pentru judecătorul selectat din rândul celor mai buni şi mai experimentaţi practicieni ai dreptului. „Un jurist bun poate ajunge un judecător prost, iar un jurist indiferent poate ajunge un judecător bun. Calitatea activităţii de judecată şi a comportamentului în instanţă pot fi mult mai importante decât cunoştinţele din domeniul dreptului.” [56]

Conţinutul curiculei de pregătire judecătorească

202. Exercitarea funcţiei de judecător este o activitate nouă atât pentru tânărul recrut cât şi pentru juristul experimentat, şi implică o abordare într-o manieră deosebită a multor domenii, mai ales în ceea ce priveşte etica profesională a judecătorilor, procedurile în cadrul instanţei, şi relaţiile cu toate persoanele implicate în procesele din instanţă. În funcţie de nivelurile de experienţă profesională a noilor recruţi, pregătirea ar trebui să constea nu numai în instruirea asupra tehnicilor necesare pentru soluţionarea cauzelor de către judecători, ci ar trebui să ia în considerare şi nevoia unei conştientizări a aspectelor sociale şi a unei înţelegeri a diverselor subiecte ce reflectă complexitatea vieţii în societate. Pe de altă parte, este important să se ia în considerare caracteristicile speciale ale metodelor de recrutare, pentru a direcţiona şi adapta programele de pregătire profesională în mod

[56] Sir Robert Megarry VC, „The Anatomy of Judicial Appointment: Change But Not Decay”, The Leon Ladner Lecture for 1984, 19:1 *University of British Columbia Law Review*, p.113 la 114.

corespunzător. Un jurist cu experienţă trebuie să primească pregătire numai în domeniile necesare noii profesii. Acesta are probabil cunoştinţe complete privind procedura în instanţă, legislaţia referitoare la dovezi, reglementările interne şi ceea ce se aşteaptă de la un judecător. Totuşi, este posibil ca el/ea să nu fi întâlnit niciodată o persoană infectată cu HIV/SIDA sau să nu se fi gândit niciodată la nevoile speciale juridice şi de altă natură ale unei asemenea persoane. În acest sens, continuarea educaţiei juridice poate fi o revelaţie. Deşi este relativ o noutate în multe jurisdicţii din sistemul de common law, experienţa ne învaţă că, dacă este controlată chiar de către sistemul de justiţie, această pregătire poate reprezenta un beneficiu real pentru noii judecători şi poate pune bazele unei vieţi pline de succese ca judecător.

Pregătirea profesională continuă pentru toate nivelurile sistemului judecătoresc

203. Pe lângă cunoştinţele de bază pe care judecătorul trebuie să le dobândească la începutul carierei sale, el îşi asumă obligaţia, la numirea sa în funcţie, să studieze şi să se perfecţioneze în mod continuu. Această pregătire continuă este indispensabilă date fiind schimbările constante din domeniul legislativ şi tehnologic şi posibilitatea ca în multe ţări judecătorul să primească noi atribuţii atunci când este numit într-un post nou. Programele de pregătire continuă ar trebui aşadar să ofere posibilitatea pregătirii pentru cazul în care are loc o schimbare de carieră, cum ar fi trecerea de la instanţele sau cauzele penale la cele civile, specializarea (de ex. într-o instanţă pentru minori şi familie) sau numirea ca preşedinte al unei secţii sau al unei instanţe. Este de dorit ca pregătirea continuă să cuprindă toate nivelurile sistemului judecătoresc. Oricând este posibil, diversele niveluri ar trebui reprezentate toate în cadrul aceloraşi sesiuni de pregătire, făcând astfel posibil un schimb de opinii, contribuind şi la combaterea tendinţelor ierarhice excesive, la informarea tuturor nivelurilor sistemului asupra problemelor şi preocupărilor existente la celelalte niveluri, şi la promovarea unei abordări caracterizate printr-o legătură interioară mai strânsă şi o mai mare consecvenţă a activităţii în interiorul corpului de judecători.

Puterea judecătorească răspunde de pregătirea judiciară

204. În vreme ce Statul are obligaţia de a asigura resursele necesare şi de a suporta cheltuielile, cu sprijinul comunităţii internaţionale dacă este necesar, sistemul judecătoresc ar trebui să joace un rol principal în, sau să răspundă de, organizarea şi supravegherea pregătirii profesionale a judecătorilor. În fiecare ţară, aceste responsabilităţi ar trebui încredinţate nu numai Ministerului justiţiei sau altei autorităţi care răspunde în faţa legislativului sau a executivului, ci şi puterii judecătoreşti în sine, sau altui organ independent cum ar fi o comisie a serviciului judiciar. Asociaţiile judecătorilor pot şi ele juca un rol important în încurajarea şi facilitarea pregătirii profesionale continue a judecătorilor. Dată fiind complexitatea societăţii moderne, nu se poate presupune că experienţa dobândită aproape zilnic în instanţă îl pregăteşte pe judecător să rezolve în mod optim toate problemele care apar. Schimbările tehnologice din sistemele informatice au reprezentat provocări chiar şi pentru judecătorii cu foarte multă experienţă, aceştia necesitând reinstruire şi sprijin, pe care ei ar trebui să fie încurajaţi să le recunoască şi să le accepte.

Autoritatea responsabilă de pregătirea profesională trebuie să fie alta decât cea disciplinară sau de numire a judecătorilor

205. Pentru a asigura o bună delimitare a rolurilor, autoritatea care este responsabilă de pregătirea profesională nu poate fi în acelaşi timp cea care disciplinează, numeşte sau promovează judecătorii. Sub autoritatea puterii judecătoreşti sau a altui organ independent, pregătirea ar trebui încredinţată unei instituţii speciale autonome care să aibă propriul buget, şi care să poată astfel, cu consultarea judecătorilor, să conceapă şi să pună în practică programele de pregătire profesională. Este important ca pregătirea profesională să fie desfăşurată de către judecători şi experţi în fiecare disciplină studiată. Formatorii ar trebui să fie aleşi din rândul celor mai buni practicieni din domeniul respectiv, şi să fie selectaţi cu grijă de către organul care răspunde de pregătirea profesională, ţinând cont de cunoştinţele pe care aceştia le posedă în ceea ce priveşte materia predată şi de deprinderile lor didactice.

6.4 Judecătorul se va informa asupra evoluțiilor importante ale dreptului internațional, inclusiv cu privire la convențiile internaționale şi ale altor instrumente ce reglementează norme în materia drepturilor omului.

Comentariu

Relevanța reglementărilor internaționale privind drepturile omului

206. În contextul internaționalizării crescânde a societăților şi al incidenței crescânde a dreptului internațional în relațiile dintre indivizi şi Stat, este necesar ca atribuțiile judecătorului să fie exercitate, nu numai potrivit dreptului național, ci şi, în măsura permisă de dreptul național, în conformitate cu principiile de drept internațional recunoscute în societățile moderne democratice. Sub rezerva eventualelor prevederi ale dreptului național, oricare ar fi natura îndatoririlor sale, judecătorul nu poate ignora sau pretinde să ignore dreptul internațional, inclusiv reglementările internaționale privind drepturilor omului, aşa cum reiese din uzanțele internaționale, din tratatele internaționale aplicabile ori din convențiile regionale cu privire la drepturile omului, după caz. În vederea promovării acestui aspect esențial al obligațiilor judecătorului, studierea prevederilor internaționale legate de drepturile omului ar trebui să fie inclusă în programele de pregătire profesională inițială şi continuă oferite noilor judecători, cu referire mai ales la punerea în practică a acestor prevederi în activitatea obişnuită a judecătorului, în limitele permise de dreptul național.

6.5 Judecătorul îşi va îndeplini toate atribuțiile judiciare, inclusiv emiterea hotărârilor atunci când a fost dispusă amânarea pronunțării lor, într-o manieră eficientă, corectă şi cât mai promptă.

Comentariu

Obligația de a soluționa cauzele cu celeritate

207. Atunci când soluționează cauzele în mod eficient, corect şi prompt, judecătorul trebuie să demonstreze atenția cuvenită pentru drepturile părților de a fi audiate şi de a li se rezolva orice chestiune fără costuri sau întârzieri nejustificate. Judecătorul ar trebui să monitorizeze şi să supravegheze cauzele pentru a reduce sau elimina practicile de tergiversare, întârzierile evitabile şi costurile inutile. Judecătorul ar trebui să încurajeze şi să caute să faciliteze soluționarea amiabilă, însă părțile trebuie să nu se simtă forțate să renunțe la dreptul lor de a le fi soluționat litigiul de către instanță. Obligația de a desfăşura toate procedurile în mod echitabil şi cu răbdare nu este incompatibilă cu obligația de celeritate în activitatea instanței. Judecătorul poate fi eficient şi practic, dar în acelaşi timp răbdător şi precaut.

Obligația de a fi punctual

208. Desfăşurarea cu promptitudine a activităților instanței necesită ca judecătorul să fie punctual în activitățile instanței şi să fie operativ în soluționarea sesizările atribuite, şi să insiste ca funcționarii instanței, părțile la proces şi avocații acestora să coopereze cu judecătorul în realizarea acestui obiectiv. Lipsa unui program al activității de judecată sau nerespectarea acestuia contribuie la apariția întârzierilor şi creează o impresie negativă asupra instanței. Aşadar, în sistemele de drept în care orarul de activitate al instanței este afişat şi planificat, judecătorii ar trebui să se conformeze acestei punctualități, asigurând în acelaşi timp şi celeritatea în activitatea instanței.

Obligația de a redacta fără întârzieri deciziile pentru care s-a dispus amânarea pronunțării

209. Judecătorul ar trebui să îşi redacteze deciziile amânate, ținând cont de urgența chestiunii respective şi de alte împrejurări speciale, cât mai rapid posibil, în funcție şi de durata sau complexitatea cauzei şi de volumul de lucru în ansamblu. În particular, motivarea deciziei ar trebui publicată de către judecător fără întârzieri nejustificate.

Importanța transparenței

210. Judecătorul ar trebui să instituie mecanisme transparente care să permită juriştilor şi părților la proces să ia la cunoştință despre stadiul procedurilor. Instanțele însele ar trebui să introducă reguli cunoscute în mod public prin care avocații sau părțile la proces care se reprezintă singure să poată să întrebe despre motivele întârzierilor emiterii unor decizii, motive care li se par nejustificate. Aceste reguli ar trebui să prevadă şi posibilitatea depunerii de plângeri la o autoritate competentă din cadrul instanței, pentru cazurile în care o întârziere este nejustificată sau prejudiciază grav pe una dintre părțile la proces.

6.6 Judecătorul va menține ordinea şi conformitatea în toate procedurile ce au loc în fața instanței şi va fi răbdător, demn şi politicos în relațiile cu părțile, cu jurații, martorii, avocații, dar şi cu toate persoanele cu care vine în contact în cadrul activităților sale oficiale. Judecătorul va pretinde o conduită similară din partea reprezentanților legali, a personalului instanței, cât şi a altor persoane aflate sub influența, autoritatea sau controlul său.

Comentariu

Rolul judecătorului

211. Rolul judecătorului a fost prezentat pe scurt de către un judecător senior în modul următor:[57]

> *Rolul judecătorului . . . este de a analiza probele, de a pune el însuşi întrebări martorilor numai dacă este absolut necesar pentru clarificarea vreunui punct trecut cu vederea sau rămas neclar, de a se asigura că avocații se comportă în mod adecvat şi respectă regulile prevăzute de lege, de a exclude orice lucru irelevant şi de a descuraja repetițiile; de a se asigura prin intervenții înțelepte că urmăreşte pledoaria avocaților şi că o poate evalua; iar în final de a se decide unde se află adevărul. Dacă depăşeşte acest rol, el renunță la mantia de judecător şi îmbracă roba de avocat; iar această schimbare nu îi vine bine. . . Acestea sunt standardele noastre.*

Obligația de a păstra ordinea şi conformitate în instanță

212. „Ordinea" se referă la nivelul de regularitate şi politețe necesar pentru a garanta faptul că activitatea instanței va fi dusă la bun sfârşit în conformitate cu normele procedurale. „Conformitate" se referă la atmosfera de atenție şi străduință onestă care dă de înțeles, atât participanților la proces cât şi publicului, că problema dezbătută în instanță este luată în considerare în mod serios şi corect. Fiecare judecător poate avea idei şi standarde proprii referitor la conformitatea unor anumit comportament, limbaj şi ținută ale avocaților şi ale părților la proces. Ceea ce un judecător poate percepe ca fiind o derogare evidentă de la buna cuviință, un alt judecător poate considera drept excentricitate nevinovată, remarcă irelevantă sau comportament perfect normal. De asemenea, unele proceduri necesită mai multă formalitate decât altele. Aşadar, în orice moment, în sălile de judecată de pe tot teritoriul unei țări vor exista în mod inevitabil o gamă largă de versiuni pentru „ordine" şi „conformitate". Nu este de dorit, şi în orice caz nu ar fi posibil, să se sugereze un standard uniform pentru ceea ce constituie „ordine" şi „conformitate". În schimb, ceea ce este cu adevărat necesar este ca judecătorul să ia toate măsurile posibile pentru a asigura şi păstra nivelul de ordine şi conformitate în instanță ce este necesar pentru îndeplinirea activității instanței într-o manieră regulamentară şi evident corectă, dând totodată avocaților, părților la proces şi publicului asigurări că această regularitate şi corectitudine sunt respectate.

Conduita față de părțile la proces

213. Comportamentul judecătorului este crucial pentru păstrarea imparțialității sale, deoarece acest comportament este ceea ce văd ceilalți. Comportamentul impropriu poate submina procesul judiciar prin faptul că dă o impresie de părtinire sau indiferență. Comportarea lipsită de respect față de o parte la proces încalcă dreptul acesteia de a fi audiată, şi compromite demnitatea şi conformitatea şedinței de judecată. Lipsa de politețe afectează şi gradul de satisfacție al părții la proces în ceea ce priveşte modul în care a este instrumentată cauza. Ea creează o impresie negativă asupra instanțelor în general.

[57] *Jones v. National Coal Board*, Court of Appeal of England and Wales [1957] 2 QB p.55 la p.64, per Lord Denning.

Conduita față de jurişti

214. Judecătorul trebuie să îşi canalizeze furia în mod adecvat. Indiferent de natura provocării, răspunsul judecătoresc trebuie să fie unul judicios. Chiar dacă este provocat prin conduita obraznică a unui jurist, judecătorul trebuie să ia măsurile adecvate spre a controla şedința fără a se răzbuna. Dacă se justifică administrarea unei mustrări, uneori este mai bine ca aceasta să se facă separat de soluționarea cauzei. Nu este adecvat ca judecătorul să îl întrerupă în mod repetat pe avocat fără justificare, sau să îl insulte, sau să îl ridiculizeze pe acesta cu privire la conduita sau argumentele sale. Pe de altă parte, nici judecătorul nu este obligat să asculte fără întrerupere când se critică modul de desfăşurare a procesului sau dacă argumentele sunt lipsite în mod vădit de substanță, sau când se adresează insulte direct judecătorului, altor avocați, părților sau martorilor din proces.

Răbdarea, demnitatea şi politețea sunt atribute esențiale

215. Atât în şedințele publice cât şi în cele nepublice, judecătorul trebuie să acționeze întotdeauna politicos şi să respecte demnitatea tuturor celor implicați în cauză. De asemenea, judecătorul ar trebui să ceară aceeaşi politețe din partea celor care se prezintă în fața sa, şi din partea personalului instanței şi a celorlalte persoane supuse autorității sale sau aflate la dispoziția sa. Judecătorul ar trebui să se situeze deasupra animozităților personale, şi trebuie să nu aibă preferați în rândul avocaților ce apar în instanță. Mustrările nejustificate ale avocatului, remarcile jignitoare la adresa părților sau a martorilor, glumele crude, sarcasmul, şi comportamentul netemperat al judecătorului subminează atât ordinea, cât şi conformitatea în instanță. Atunci când judecătorul intervine, trebuie să se asigure că imparțialitatea şi percepția imparțialității sale nu sunt afectate negativ prin maniera în care intervine.

6.7 Judecătorul nu va adopta un comportament incompatibil cu îndeplinirea diligentă a atribuțiilor sale juridice.

Comentariu

Distribuirea justă şi echitabilă a lucrărilor în cadrul instanței

216. Judecătorul care răspunde de repartizarea cauzelor ar trebui să nu fie influențat de către dorințele vreunei părți la proces şi nici ale unei persoane interesate de soluția ce va fi pronunțată în cauză. Repartizarea se poate face, de exemplu, prin tragere la sorți sau printr-un sistem de distribuire aleatorie a cauzelor în ordine alfabetică sau în alt sistem similar. În mod alternativ, preşedintele care distribuie lucrările judecătoreşti ar trebui să facă acest lucru după consultarea cu colegii şi să îndeplinească această sarcină cu integritate şi echitate. Dacă este necesar, se pot face înțelegeri pentru a se recunoaşte nevoile şi situațiile deosebite ale anumitor judecători, însă, în măsura posibilului, repartizarea şi distribuirea lucrărilor către fiecare membru al instanței ar trebui să fie echitabilă atât din punct de vedere cantitativ cât şi calitativ şi ar trebui să fie cunoscută de toți judecătorii.

Retragerea unei cauze de la un judecător

217. O cauză ar trebui să nu fie retrasă de la un anumit judecător decât din motive justificate, cum ar fi o boală gravă sau un conflict de interese. Aceste motive şi procedura de retragere a cauzei ar trebui prevăzute de lege sau de regulamentul instanței, şi nu pot fi influențate de niciun interes al executivului sau al oricărei alte puteri externe, fiind menite numai să asigure îndeplinirea funcției judecătoreşti în conformitate cu legea şi cu reglementările internaționale privind drepturile omului.

Conduita neprofesionistă a altui judecător sau jurist

218. Judecătorul ar trebui să ia măsurile adecvate atunci când află despre existența unor dovezi temeinice ce indică posibilitatea ca un alt judecător sau jurist să fi comis o faptă lipsită de profesionalism. Măsurile adecvate pot consta în comunicarea directă cu judecătorul sau juristul în cauză, alte măsuri directe, dacă acestea sunt disponibile, şi denunțarea încălcării către autoritățile competente.

Abuzarea de personalul instanței

219. Folosirea personalului sau a facilităților instanței în scopuri nepotrivite este un abuz de autoritate judiciară ce îi pune pe angajați într-o situație extrem de dificilă. Personalului instanței ar trebui să nu i se ceară să îndeplinească servicii nepotrivite şi excesiv de personale pentru judecător, în afară de chestiunile minore care sunt conforme cu practicile încetățenite.

IMPLEMENTAREA

Având în vedere specificul funcției judiciare, autoritățile judecătoreşti naționale vor adopta măsurile efective de punere în aplicare a acestor principii, acolo unde nu sunt încă în funcțiune astfel de mecanisme.

Comentariu

Proceduri pentru implementarea efectivă a Principiilor de la Bangalore

220. Grupul pentru Integritate Judiciară este acum angajat în elaborarea unei declarații de proceduri pentru implementarea efectivă a Principiilor de la Bangalore privind Conduita Judiciară. Cum este cazul şi cu Principiile în sine, aceste proceduri nu sunt menite a fi considerate ca obligatorii pentru structurile judecătoreşti naționale. Ele vor fi oferite ca linii directoare şi ca puncte de referință.

DEFINIȚII

În prezenta declarație de principii, doar dacă contextul nu permite sau nu cere altfel, termenii de mai jos vor avea înțelesul care urmează:

"*Personalul instanței*" înseamnă personalul cu care lucrează judecătorul, inclusiv grefierii.

"*Judecător*" înseamnă orice persoană care exercită puterea judiciară, indiferent cum s-ar numi.

"*Familia judecătorului*" include soțul judecătorului, fiul, fiica, nora, ginerele, precum şi orice altă rudă sau persoană apropiată care îi ține companie judecătorului sau este angajată de acesta şi care locuieşte în gospodăria acestuia.

"*Soțul judecătorului*" înseamnă partenerul de viață al judecătorului sau orice altă persoană, indiferent de sex, care are o relație personală apropiată cu judecătorul.

Comentariu

Familia judecătorului

221. În definiția „familia judecătorului", expresia „şi care locuieşte în gospodăria acestuia" se aplică numai „oricărei alte rude sau persoane apropiate care îi ține companie judecătorului sau este angajată de acesta", şi nu şi soțului, copilului, nurorii sau ginerelui judecătorului.

Anexă

TRADIȚII CULTURALE ŞI RELIGIOASE

Încă din cele mai vechi timpuri, în toate tradițiile culturale şi religioase, judecătorul a fost perceput ca fiind o persoană cu un înalt statut moral, înzestrată cu calități distincte de cele ale indivizilor obişnuiți, supus unor constrângeri mai riguroase decât ceilalți, şi care trebuie să respecte un mod de viață şi anumite norme comportamentale mai severe şi restrictive decât restul comunității.

Orientul Mijlociu în Antichitate

În preajma anului 1500 î. Chr, Regele Thutmose al III-lea a rămas în istorie ca autorul următoarelor instrucțiuni adresate preşedintelui instanței supreme Rekhmire din Egipt:[58]

> *„Ia aminte, la sala judecătorului şef; fii cu băgare de seamă la tot ceea ce se petrece acolo. Iată, ea este un sprijin pentru toată țara; . . . Iată, el nu este dintre cei care îşi îndreaptă chipurile către funcționari şi consilieri, şi nici dintre cei care se fac frați cu toată lumea.*
>
> *. . . Trebuie să poți să te asiguri singur că faci totul potrivit legii; că faci totul în conformitate cu legea . . . în aceasta stă siguranța funcționarului: să faci lucrurile potrivit legii atunci când analizeze ceea ce spune petentul . . .*
>
> *Părtinirea este lucru de ocară pentru zei. Aceasta e învățătura: te vei purta aidoma cu toți, îl vei ține pe cel care ți-e cunoscut la fel ca pe cel care ți-e necunoscut, şi pe cel care îți este aproape . . .la fel ca pe cel care este departe . . . Funcționarul care face astfel va prospera cu prisosință în postul său.*
>
> *Nu fii plin de furie față de un om care nu merită aceasta, ci fii plin de furie pentru ceea ce merită furia oricui."*

Dreptul hindus

Cel mai cuprinzător cod antic din dreptul hindus este reprezentat de *Legile lui Manu* (circa 1500 î. Chr). În comentariile sale, Narada (circa 400 d. Chr), un celebru jurist hindus, bazându-se pe *Legile lui Manu*, a scris următoarele cuvinte despre instanțe:[59]

1. *Membrii unei curți regale de justiție trebuie să fie deprinşi cu legea sfântă şi cu regulile de prudență, să fie nobili, slujitori ai adevărului şi imparțiali față de prieteni şi duşmani deopotrivă.*

2. *Se spune că dreptatea depinde de ei, iar regele este sursa principală a justiției.*

3. *Dacă dreptatea lovită de nedreptate intră într-o curte de justiție, iar membrii instanței nu extrag săgeata din rană, ei înşişi sunt loviți de aceasta.*

[58] J.H. Breasted, *Ancient Records of Egypt*, Vol II (The Eighteenth Dynasty) (University of Chicago Press, 1906), pp. 268-270, cited in C.G. Weeramantry, *An Invitation to the Law* (Melbourne, Australia, Butterworths, 1982), pp. 239-240.
[59] *Sacred Books of the East,* Max Muller (ed), (Motilal Banarsidass, 1965), Vol XXXIII, (The Minor Law Books) pp. 2-3, 5, 16, 37-40, citat in Weeramantry, *An Invitation to the Law*, pp. 244-245.

4. *Sau nu intri deloc în completul de judecată, sau dai o opinie justă. Cel care stă fără a spune o vorbă sau dă o opinie contrară dreptății este un păcătos.*

5. *Membrii completului de judecată care, după ce au intrat în aceasta, stau muți şi meditativi şi nu vorbesc când au ocazia, sunt cu toții nişte mincinoşi.*

6. *Un sfert din nedreptate aparține acuzatului; un sfert aparține martorului; un sfert aparține tuturor membrilor instanței; iar un sfert aparține regelui.*

Subliniind necesitatea unui comportament personal virtuos, Manu cerea ca judecătorul să nu fie „voluptuos", deoarece pedeapsa nu poate fi aplicată în mod just de către „unul dependent de plăcerea senzuală".[60]

Kautilya, în cel mai cunoscut tratat indian antic privind principiile de drept şi de guvernare, *Arthasastra* (circa 326-291 î. Chr), se referă la judecători astfel:[61]

> *Atunci când un judecător amenință, intimidează, scoate afară din sală, sau reduce la tăcere în mod nejustificat pe oricare dintre părțile la proces, el este primul care trebuie să fie pedepsit cu o amendă. Dacă defăimează sau jigneşte pe vreuna dintre părți, pedeapsa trebuie dublată. Dacă nu cere ceea ce trebuie cerut, sau cere ceea ce nu ar trebui cerut, dacă lasă la o parte ceea ce el însuşi a cerut, sau dacă învață, reaminteşte, sau oferă oricui declarații anterioare, trebuie pedepsit cu o amendă moderată.*
>
> *Dacă un judecător nu cercetează împrejurările relevante, cercetează împrejurări nerelevante, întârzie nejustificat în îndeplinirea obligațiilor sale, amână lucrările cu rea intenție, face părțile să plece din instanță pentru că s-au săturat de întârzieri, evită sau duce la evitarea unor declarații care ar duce la soluționarea amiabilă a cauzei, ajută martorii dându-le indicii, sau reia judecarea unor cauze deja soluționate amiabil sau prin decizie a instanței, trebuie pedepsit cu cea mai grea amendă existentă.*

Filosofia budistă

Buddha (circa 500 î. Chr) a vorbit despre necesitatea de a recunoaşte corectitudinea în toate aspectele comportamentului omenesc prin „nobila cărare a celor opt paşi" din Budism. Aceasta cuprinde vederea justă, gândirea justă, vorbirea justă, acțiunea justă, traiul just, eforturile juste, înțelegerea justă şi concentrarea justă, toate acestea combinate asigurând un cod de conduită ce vizează toate activitățile umane. Dreptatea pentru un budist înseamnă respectarea tuturor acestor aspecte, fiecare dintre ele făcând obiectul unor analize filosofice meticuloase de-a lungul secolelor de gândire budistă. Acest concept al conduitei juste este parte integrantă din modul de guvernare şi din sistemele de drept budiste.[62]

Regele, care este adevăratul administrator al legii, este *primus inter pares* şi de aceea nu este deasupra legii. Codul de conduită aplicabil regelui cuprinde următoarele principii:[63]

(a) *Să nu râvnească şi să nu se ataşeze de bogăție şi posesiuni;*

(b) *Să nu aibă teamă de nimeni şi să nu favorizeze pe nimeni în îndeplinirea îndatoririlor sale, să aibă intenții oneste, şi să nu îşi înşele poporul;*

(c) *Să fie înzestrat cu un temperament plăcut;*

(d) *Să ducă o viață simplă, să nu trăiască în lux, şi să dea dovadă de autocontrol;*

[60] 'The Laws of Manu', *Sacred Books of the East*, 50 vols., ed. F. Max Muller, (Motilal Banarsidass, Delhi), 3rd reprint (1970), vol. xxv, vii. 26.30, citat în Amerasinghe, *Judicial Conduct,* p. 50.
[61] *The Arthasastra*, R.Shamasastry (trans.), (Mysore Printing and Publishing House, 1967), pp. 254-255, citat în Weeramantry, *An Invitation to the Law*, p. 245.
[62] Weeramantry, *An Invitation to the Law*, p 23.
[63] Walpola Rahula, *What the Buddha Taught* (Bedford, The Gordon Fraser Gallery Ltd., 1959), 1967 edition, p. 85.

(e) Să nu țină ranchiună;

(f) Să poată suporta greutăți, dificultăți şi insulte fără a se pierde cu firea.

Dacă apare un litigiu, regele (sau un alt judecător) trebuie să *„acorde aceeaşi atenție ambelor părți"*, să „*asculte argumentele fiecărei părți şi să decidă conform cu ceea ce este drept"*. Pe tot parcursul cercetărilor, judecătorul trebuie să evite cu scrupulozitate cele „*patru căi către nedreptate"*. Acestea sunt: prejudecata, ura, teama şi ignoranța.[64]

Importanța dreptului natural reiese evident din următoarea conversație dintre Buddha şi discipolul său, Venerabilul Upali:[65]

> *Q: Doamne, poate un Ordin să fie complet dacă îndeplineşte un act care ar trebui îndeplinit în prezența unui călugăr acuzat dacă acesta este absent? Doamne, este acesta un act valabil din punct de vedere legal?*
>
> *A: Upali, orice Ordin care este complet înseamnă un act care ar trebui îndeplinit în prezența unui călugăr acuzat. Dacă acesta este absent, atunci actul nu mai este valabil din punct de vedere legal, nu mai este valabil din punct de vedere disciplinar, iar astfel Ordinul devine un ordin care merge prea departe.*
>
> *Q: Doamne, este complet un Ordin care îndeplineşte un act ce ar trebui îndeplinit prin interogarea unui călugăr acuzat dacă interogatoriul nu are loc?*
>
> *A: Upali, un Ordin este complet dacă conține un act care ar trebui îndeplinit prin interogarea călugărului acuzat. Dacă nu are loc interogatoriul, actul nu mai este valabil din punct de vedere legal, nu mai este valabil din punct de vedere disciplinar, şi astfel Ordinul devine unul care merge prea departe.*

Aceleaşi principii se aplică şi laicilor:

> *Nu este corect cel care arbitrează în grabă. Omul înțelept cercetează şi binele, şi răul. Înțeleptul care îi îndrumă pe alții cu chibzuință, cu judecată dreaptă şi justă, este considerat adevăratul gardian al legii*.[66]

Aplicând principiile filozofiei budiste, prințul regent al Japoniei, Shotoku Taishi (604 d. Chr) a formulat Şaptesprezece Maxime. Printre acestea se numără şi următoarele îndrumări:

> *. . . rezolvă cu imparțialitate cauzele ce îți sunt deduse judecății. În fiecare zi oamenii depun plângeri cu miile. Dacă într-o singură zi sunt atât de multe, cât de multe vor fi în mai mulți ani? Dacă cel care trebuie să soluționeze procesele în justiție are ca motivație obținerea unui câştig personal, şi judecă cauzele urmărind să primească mită, atunci procesele bogatului vor fi ca o piatră aruncată în apă, în vreme ce plângerile săracului vor fi asemenea apei turnate pe o piatră. În cazul acesta, săracul nu va şti ce să mai facă. Şi aici există o deficiență în îndatoririle Ministrului.*[67]

Dreptul Roman

Cele Douăsprezece Table (450 î. Chr) conțin următorul ordin:[68]

> *Apusul soarelui este termenul limită pentru pronunțarea deciziei de către judecător.*

---

[64] Sri Lanka Foundation, *Human Rights and Religions in Sri Lanka* (Colombo, 1988), p. 67.
[65] I.B. Horner (trans.), *The Book of the Discipline (Vinaya-Pitaka),* Vol. IV: *Mahavagga or the Great Division IX*, (London, Luzac & Co Ltd, 1962), pp. 466-468, cited in Jayawickrama, *The Judicial Application of Human Rights Law*, p. 7-8.
[66] *Dhammapada*, versetele 256, 257.
[67] W.G. Aston (trad.), *Nihongi, Chronicles of Japan from the Earliest Times to A.D. 697* (Kegan Paul, Trench, Trubner & Co., 1896), citat în Weeramantry, *An Invitation to the Law*, pp. 249-250.
[68] *The Civil Law,* S.P. Scott (trad.) (Cincinnati, Central Trust Co., 1932), Vol. 1, pp. 57-59, citat în Weeramantry, *An Invitation to the Law*, pp. 265-266.

Dreptul Chinez

Hsun Tzu, un magistrat chinez în vârstă, eminent şi respectat (circa 312 î. Chr) a scris următoarele:[69]

> *Gândirea justă este balanța cu care se cântăresc propunerile; verticalitatea armonioasă este metrul cu care acestea se măsoară. Dacă există legi, acestea trebuie aplicate; dacă nu există, trebuie acționat în spiritul precedentului şi al analogiei – acesta este cel mai bun mod de a judeca propunerile. Să arăți favoritism, să ai sentimente părtinitoare şi să fii lipsit de orice principii constante – acestea sunt lucrurile cele mai rele pe care le poți face. Este posibil să existe legi bune şi totuşi să fie dezordine în stat.*

Din contră, Han Fai Tzu, un prinț din familia regală (circa 280 î. Chr) a propus o abordare mai legalistă:[70]

> *Deşi un dulgher priceput este în măsură să judece o linie dreaptă folosindu-şi numai ochiul liber, el îşi face întotdeauna măsurătorile cu rigla; deşi omul de o înțelepciune superioară este în măsură să rezolve probleme folosindu-se chiar numai de istețimea sa înnăscută, el caută întotdeauna îndrumare în legea foştilor regi. Dacă întinzi firul de plumb, chiar şi lemnul strâmb poate fi netezit; dacă foloseşti bolobocul, umflăturile şi golurile pot fi răzuite; dacă echilibrezi cântarul, lucrul greu şi cel uşor pot fi ajustate; dacă scoți banița, discrepanțele de cantitate pot fi corectate. În acelaşi fel ar trebui folosite şi legile spre a guverna statul, dispunându-se în orice chestiune numai în baza lor.*
>
> *Legea nu face excepții pentru oamenii de vază, aşa cum nu se îndoaie nici firul de plumb pentru a lăsa un loc strâmb într-un lemn. Ceea ce a decretat legea, nici înțeleptul nu poate pune în discuție şi nici viteazul nu se încumetă să conteste. Când trebuie pedepsite greşeli, nici cel mai mare ministru nu poate scăpa; dacă trebuie răsplătit un bine, nici cel mai umil țăran nu trebuie trecut cu vederea. Aşadar, pentru corectarea greşelilor superiorilor, pentru sancționarea abaterilor subordonaților, pentru restabilirea ordinii, pentru dezvăluirea erorilor, pentru stăvilirea excesului, pentru repararea răului şi pentru unificarea standardelor poporului, nimic nu se compară cu legea.*

Dreptul African

S-a observat[71] faptul că în Africa au înflorit multe civilizații şi sisteme de drept, unele dintre acestea fiind contemporane cu Grecia şi Roma, altele contemporane cu Evul Mediu european. Printre nenumăratele concepte juridice s-a numărat şi cel al conduitei rezonabile.

> *Conceptul Barotse al omului rezonabil are două aspecte – persoana rezonabilă în general şi cea „rezonabilă din punctul de vedere al unei anumite poziții sociale". Dacă, de exemplu, cineva care deține distinsa funcție de consilier este acuzat că nu s-a comportat potrivit demnității funcției sale, judecătorii se întreabă dacă persoana respectivă s-a comportat în împrejurările date în modul în care ar fi trebuit să se comporte un consilier rezonabil. Comunitatea are propriile idei referitoare la conduita care se aşteaptă de la o asemenea persoană – demnitate, răbdare, politețe față de reclamant. Consilierul care nu îl invită pe reclamant să ia loc şi nu îi ascultă problemele, nu este un „avocat rezonabil" în viziunea Barotse. Astfel, toate standardele comunității, care nu sunt în sine chestiuni juridice, se strecoară în procesul de judecată, asigurând o flexibilitate a abordării, ce permite o reconsiderare a standardelor mai vechi spre a îndeplini condițiile vieții moderne. Conceptul omului rezonabil, care a fost introdus târziu în common law, conferă o flexibilitate de care dreptul african tradițional se bucură de multă vreme, iar common law încă nu are un concept integrat asupra a ceea ce este rezonabil.*

[69] *Basic Writings of Mo Tzu, Hsun Tzu and Han Fei Tzu*, Burton Watson (trad.) (Columbia University Press, 1967), p. 35, citat în Weeramantry, *An Invitation to the Law*, p. 253.
[70] Ibid., pp. 253-254.
[71] Weeramantry, *An Invitation to the Law*, pp. 35-36.

Dreptul Evreiesc

Textul următor este un extras din *Mişne Tora*[72], lucrarea lui Moses Maimonides, un însemnat învățat evreu (1135-1205).

1. *Prezența Divină se află în mijlocul oricărui tribunal evreiesc competent. Aşadar, se cuvine ca judecătorii să apară în instanță înfăşurați (în robe tivite) cu teamă şi venerație şi într-o stare de spirit serioasă. Le este interzis să fie frivoli, să glumească, sau să poarte discuții inutile. Ei ar trebui să se concentreze pe chestiunile ce țin de Tora şi de înțelepciune.*

2. *Un Sanhedrin, sau rege . . . , care numeşte în funcția de judecător pe cineva nepotrivit pentru aceasta (din motive morale), sau pe cineva ale cărui cunoştințe despre Tora nu sunt adecvate pentru a justifica numirea sa, deşi altminteri este o persoană amabilă, cu calități admirabile – oricine dispune o asemenea numire încalcă o interdicție, fiindcă s-a spus: „La judecată, nu veți respecta persoanele". Prin tradiție se învață că acest îndemn se adresează celui care are competența de a numi judecători.*

   Rabinii au spus: „Nu spune, „cutare este om frumos la chip, îl voi face judecător; cutare este viteaz, îl voi face judecător; cutare este rudă cu mine, îl voi face judecător; cutare este lingvist, îl voi face judecător." Dacă faci aşa, acesta îi va achita pe vinovați şi îi va condamna pe inocenți, nu pentru că ar fi răutăcios, ci pentru că nu are cunoştințele necesare."

3. *Este interzis să te ridici în picioare în fața unui judecător care şi-a obținut această funcție plătind pentru asta. Rabinii ne îndeamnă să îl nesocotim şi să îl disprețuim, văzând roba de judecător în care este înfăşurat ca fiind desaga unui măgar.*

Creştinismul

În Biblie, Ieşirea 2:14 se referă la nişte oameni care îl arătau cu degetul în mod disprețuitor pe un judecător care se îndepărtase de lege:

Cine te-a pus căpetenie şi judecător peste noi?

Romani 2:1 spune următoarele:

Aşadar, oricine ai fi tu, omule,
care judeci pe altul, nu te poți dezvinovăți,
căci în cea ce judeci pe altul, pe tine însuți te osândeşti;
fiindcă tu, care judeci pe altul, faci aceleaşi lucruri ca cel osândit.

În Predica sa de pe Munte, Iisus a spus (Matei 7:12):

Aşadar, tot ce voiți să vă facă vouă oamenii, faceți-le şi voi la fel, căci aceasta este Legea şi proorocii.

Această formulă cuprinde învățămintele din Vechiul Testament referitoare la justiția civilă. De exemplu, în Levitic 19:15 se spune:

Să nu faceți nedreptate la judecat; să nu căutați la fața celui sărac şi de fața celui puternic să nu te sfieşti, ci cu dreptate să judeci pe aproapele tău.

---

[72] I. Twersky (ed.), *A Maimonides Reader* (Behram House Inc., 1972), pp. 193-194, citat în Weeramantry, *An Invitation to the Law*, pp. 257-258.

Şi Deuteronomul 1:16 spune:

> *Să ascultați pe frații voştri, şi să judecați drept pricina ce ar avea un om atât cu fratele lui, cât şi cu cel străin. Să nu părtiniți la judecată, cu să ascultați şi pe cel mare, şi pe cel mic. Să nu vă temeți de nici un om.*

Dreptul Islamic

Juriştii islamici au identificat câteva cerințe pe care un judecător ar trebui să le îndeplinească pentru a-şi putea exercita atribuțiile în mod corespunzător. Dintre acestea, menționăm următoarele:[73]

> *Maturitate*: Minorul nu poate fi numit ca judecător. Unei persoane care nu răspunde pentru sine nu i se poate încredința autoritatea asupra altora. Judecătorul trebuie să fie nu numai sănătos la minte şi la trup, ci trebuie să aibă şi multă perspicacitate. Nu este necesar ca judecătorul să aibă o vârstă înaintată, însă vârsta sporeşte demnitatea şi prestigiul judecătorului.
>
> *Sănătatea psihică*: O persoană a cărei judecată este deteriorată din pricina vârstei prea înaintate sau a unei boli nu ar trebui să aibă funcția de judecător. Pentru a îndeplini această cerință, mintea persoanei trebuie să fie suficient de sănătoasă pentru ca ea să fie responsabilă juridic pentru faptele sale. El trebuie să fie inteligent şi capabil să perceapă ceea ce este necesar pentru a putea face deosebiri între lucruri. El nu poate fi distrat şi neglijent.
>
> *Libertatea*: Judecătorul trebuie să se bucure de o libertate deplină.
>
> *Caracterul vertical*: Judecătorul trebuie să fie cinstit, să fie în mod evident integru, să nu comită acte păcătoase şi licențioase, să se țină la distanță de orice activități dubioase, să respecte normele sociale, şi să fie un model de bună purtate în toate activitățile sale religioase şi lumeşti.
>
> *Capacitatea de a judeca independent juridic*: Un judecător ar trebui să fie capabil să extragă legea de la sursele acesteia. El trebuie să fie capabil de a face analogii juridice.
>
> *Percepție senzorială deplină*: Judecătorul trebuie să fie capabil a vedea, auzi şi vorbi. O persoană surdă nu poate să îi asculte pe ceilalți când vorbesc. O persoană oarbă nu poate deosebi pe reclamant de pârât prin vedere, şi nici pe cel care recunoaşte dreptul altuia, şi nici pe martor de cel pentru sau împotriva căruia se depune mărturia. Persoana care nu poate vorbi nu poate pronunța hotărârea, iar limbajul prin semne nu va fi uşor de înțeles pentru majoritatea oamenilor.

Pentru a se asigura că comportamentul şi conduita judecătorului sunt acceptabile pentru public, şi că acestea nu le dau ocazia oamenilor să se îndoiască de integritatea sau de imparțialitatea sa, juriştii islamici prevăd următoarele:[74]

1. *Judecătorului nu îi este permis să desfăşoare activități economice. Dacă ar face aceasta, nu se poate asigura că nu va primi favoruri şi tratament preferențial din partea unor persoane care ar putea, în schimb, să îl determine să le acorde tratament preferențial în instanță.*

2. *Judecătorului nu îi este permis să accepte daruri. Toate formele de beneficii pe care le poate primi judecătorul de la alte persoane aflate în jurisdicția sa ar trebui tratate în acelaşi mod cu darurile.*

3. *Judecătorul ar trebui să nu comită niciun act care este inacceptabil din punct de vedere social. El ar trebui să nu socializeze prea mult cu alții. Acest lucru îi permite*

[73] *The Judicial System in Islam*, The Discover Islam Project, www.islamtoday.com.
[74] Ibid.

să nu fie afectat de aceştia, ceea ce i-ar putea compromite imparțialitatea. Totuşi, el nu ar trebui să se abțină de la a participa la adunările publice, dacă prezența sa este potrivită. El ar trebui să evite să facă glume şi să evite să îi facă pe alții să râdă, indiferent dacă este în compania acestora sau dacă aceştia sunt în compania lui. Atunci când vorbeşte, ar trebui să păstreze cel mai înalt standard de vorbire posibil, fără erori şi defecte. De asemenea, ar trebui să nu îi ridiculizeze pe alții şi să nu pară arogant.

4. *Sala de judecată este un loc al seriozității, sobrietății şi respectului. Ea nu este un loc potrivit pentru comportamente frivole, vorbărie multă şi lipsă de maniere. Acest lucru este valabil şi pentru părțile la proces, pentru martori şi pentru toate celelalte persoane prezente în sala de judecată. Atunci când judecătorul stă în sala de judecată, el ar trebui să fie prezentabil, pe deplin pregătit să judece cauzele şi să ia în considerare toate probele ce îi vor fi prezentate. Judecătorul nu ar trebui să fie furios, şi ar trebui să nu îi fie foarte sete, să nu fie prea vesel sau prea îndurerat, şi nici prea plin de griji. El ar trebui să nu aibă nevoie să meargă la toaletă şi să nu fie prea obosit. Toate aceste lucruri pot compromite starea sa psihică şi capacitatea de a examina în mod adecvat susținerile părților la proces.*

5. *Judecătorul ar trebui să nu-şi lase privirea să rătăcească. El ar trebui să vorbească cât mai puțin posibil, limitându-se la întrebările şi răspunsurile pertinente. Nu ar trebui să ridice vocea decât atunci când este necesar pentru a sancționa impertinența. El ar trebui să păstreze o expresie serioasă întotdeauna, însă fără a exprima furie. El ar trebui să şadă liniştit şi demn. Nu trebuie nici să glumească, nici să vorbească despre lucruri care nu au legătură cu speța.*

6. *Judecătorul ar trebui să se prezinte într-o manieră care reclamă respectul celorlalți, chiar şi în ceea ce priveşte modul cum este îmbrăcat şi cum arată.*

7. *Judecătorul trebuie să trateze în mod egal toate părțile la proces din toate punctele de vedere, chiar dacă sunt tată şi fiu, Califul şi unul dintre supuşii acestuia, sau un musulman şi un necredincios. Este vorba şi despre modul în care se uită la ei, li se adresează, şi se ocupă de problemele lor. El nu ar trebui să zâmbească la unul şi să se încrunte la celălalt. Ar trebui să nu dea dovadă de mai multă atenție pentru unul decât pentru celălalt. Ar trebui să nu i se adreseze uneia dintre părți într-o limbă pe care cealaltă parte nu o înțelege, dacă este capabil să vorbească într-o limbă cunoscută de ambele părți.*

8. *Judecătorul poate folosi numai probele recunoscute legal într-o instanță. El nu poate pronunța hotărârea în baza cunoştințelor sale personale.*

9. *Judecătorul trebuie să pronunțe o decizie în mod prompt. Scopul însuşi al numirii unui judecător este acela de a rezolva litigiile oamenilor şi de a pune capăt conflictelor lor. Cu cât mai repede se poate pronunța o decizie adecvată, cu atât mai repede pot oamenii să primească ceea ce le aparține pe drept.*

Pentru a păstra aparența de independență judecătorească, dreptul islamic nu permite autorității politice să elibereze din funcție pe un judecător decât dacă bunăstarea poporului reclamă acest lucru. Un motiv valabil ar putea fi acela de a calma un număr mare de cetățeni, sau de a numi o altă persoană mult mai bine calificată. Dacă judecătorul este eliberat din funcție fără un motiv valabil, numirea sa rămâne intactă.[75]

Judecătorul trebuie să se ocupe în mod total de îndatoririle funcției sale. I se interzice să câştige profit din comerț şi trebuie să respecte cele mai înalte standarde de conformitate şi decență în relațiile sale frecvente cu alte persoane. Aşadar, el trebuie să primească un salariu de la trezoreria de stat care să corespundă standardului său de viață, pentru a nu fi obligat să câştige un venit în mod inadecvat pentru o persoană cu statutul său.[76]

[75] Ibid.
[76] Ibid.

Şedinţele de judecată ar trebui să fie publice. Dată totuşi judecătorul consideră că este în interesul superior al celor implicaţi ca accesul publicului să nu fie permis, el poate dispune acest lucru, excluzând chiar şi pe funcţionarii instanţei, păstrând numai părţile la proces. Un astfel de caz este atunci când chestiunea este de aşa natură încât ar fi mai bine să rămână secretă, de exemplu comportamentele scandaloase dintre bărbaţi şi femei. De asemenea, se permite această procedură şi în situaţii absurde care ar putea stârni râsul publicului.[77]

În *Coran*, justiţia nu discriminează pe motive de rasă, rang, culoare, naţionalitate, statut sau religie. Toţi oamenii sunt slujitorii Divinităţii, iar în această calitate ei trebuie trataţi în mod egal în instanţe, şi toţi sunt răspunzători pentru faptele lor.[78] *Adab al-Qadi* (Eticheta judecătorilor) de Abu Bakr Ahmad ibn al-Shaybani al-Khassaf, un jurist eminent, este un manual menit să permită judecătorilor să administreze justiţia în baza legii revelate prin intermediul Profetului Mahomed. Acest cod etic cuprinde, printre altele, următoarele reguli pentru judecători:[79]

Reguli afirmative

1. Judecătorul ar trebui să aibă o personalitate şi cunoştinţe ce reclamă respect, şi ar trebui să dea dovadă de răbdare în instanţă.

2. El ar trebui să se asigure că fiecare persoană are acces cu uşurinţă la instanţă.

3. Ar trebui să considere o decizie anterioară a instanţei ca fiind nulă dacă îi devine evidentă falsitatea unei cauze.

4. Ar trebui să cunoască manierele şi obiceiurile oamenilor asupra cărora a fost numit ca *qadi*.

5. Ar trebui să vegheze îndeaproape la activităţile zilnice ale funcţionarilor de la instanţa sa.

6. Ar trebui să îi cunoască pe juriştii, precum şi pe oamenii pioşi, de încredere şi *udul* (oameni drepţi) din oraş.

7. Poate participa la înmormântări şi poate face vizite persoanelor bolnave, însă în cadrul acestora nu trebuie să discute chestiunile judiciare ale părţilor.

8. Poate participa la banchete generale. Potrivit lui al-Sarakhsi, „Dacă banchetul poate avea loc fără participarea unui anumit *qadi*, atunci este un banchet „general". Însă dacă la un banchet participarea lui *qadi* este inevitabilă, atunci este un banchet „special", adică unul aranjat special pentru *qadi*.

Reguli negative

1. El trebuie să nu pronunţe hotărâri la furie, şi nici atunci când e epuizat din punct de vedere emoţional, deoarece dacă *qadi* este într-o stare mintală sau emoţională rea, raţiunea şi judecata sa ar putea fi ştirbite.

2. Trebuie să nu decidă asupra unei cauze atunci când îl doboară somnul, şi nici atunci când este prea obosit sau prea fericit.

3. Trebuie să nu pronunţe hotărâri când îi este foame sau când a mâncat prea mult.

4. Trebuie să nu accepte niciun fel de mită.

5. Trebuie să nu râdă de părţile la proces, şi să nu le batjocorească.

[77] Ibid.
[78] Muhammad Ibrahim H.I. Surty, "The Ethical Code and Organised Procedure of Early Islamic Law Courts, with Reference to al-Khassaf's Adab al-Qadi", în Muhammad Abdel Haleem, Adel Omar Sherif and Kate Daniels (eds), *Criminal Justice in Islam* (London and New York, I.B. Tauris & Co Ltd., 2003), pp. 149-166 la pp.151-153.
[79] Ibid., p. 163.

6. Trebuie să nu se slăbească prea mult prin postul neobligatoriu atunci când are de soluționat cauze.

7. Trebuie să nu pună vorbe în gura victimei, şi nici să nu sugereze răspunsuri, şi nici să arate spre vreo parte la proces.

8. Trebuie să nu permită niciunei părți la vreun proces să intre în casa sa, dar oamenii care nu au legătură cu procesele pot să îl viziteze pe *qadi* pentru a-l saluta, şi pentru alte scopuri.

9. Trebuie să nu o invite la el acasă pe una dintre părțile la proces. Poate să le invite pe ambele părți, dar împreună.

10. Dacă este ceva ce el nu ştie, trebuie să întrebe cât mai repede pe cineva care ştie.

11. Trebuie să nu râvnească la averi, şi nici să nu fie sclavul poftelor sexuale.

12. Trebuie să nu se teamă de nimeni.

13. Trebuie să nu se teamă de demitere, şi nici să elogieze pe nimeni, şi nici să îşi urască criticii.

14. Trebuie să nu accepte daruri, dar poate accepta daruri de la rude, cu excepția celor care sunt implicate într-un proces. De asemenea, poate continua să accepte daruri de la cei care i le ofereau şi înainte de a fi numit în funcția de *qadi,* însă, dacă valoarea acestor daruri creşte după numirea sa, nu are voie să le accepte.

15. Trebuie să nu se îndepărteze de adevăr de teama de a înfuria pe cineva, şi trebuie să nu meargă pe stradă singur. Astfel, demnitatea sa va fi păstrată şi nu va fi expus la abordări nepotrivite din partea părților interesate.

16. Trebuie să nu ia în considerare emoțiile părților la proces.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

Cărți şi Monografii

Amerasinghe, A.R.B., *Judicial Conduct Ethics and Responsibilities*, Colombo, Sri Lanka, 2002.

Shaman, Jeffrey, Lubet, Steven and Alfini, James, *Judicial Conduct and Ethics*, 3rd ed., Virginia, U.S.A., 2000.

Thomas, J.B., *Judicial Ethics in Australia*, Sydney, Australia, 1988.

Wood, David, *Judicial Ethics: A Discussion Paper*, Victoria, Australia, 1996.

Standarde şi Rapoarte

American Bar Association, *Model Code of Judicial Conduct,* preliminary draft, 2005.

Arab Centre for the Independence of the judiciary and the Legal Profession, *Beirut Declaration for Justice*, 1999.

Australian Bar Association, *Charter of Judicial Independence*, 2004.

Australian Institute of Judicial Administration Incorporated, *Guide to Judicial Conduct*, 2002.

Canadian Judicial Council, *Commentaries on Judicial Conduct*, Quebec, 1991.

Canadian Judicial Council, *Ethical Principles for Judges*, 1998.

Canadian Judicial Council, *Model Policy on Equality within the Court*, 1998.

Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni:

Opinia Nr. 9 (2006): Rolul judecătorului național în asigurarea aplicării eficiente a dreptului internațional şi european;

Opinia Nr. 7 (2005): Justiția şi Societatea;

Opinia Nr. 6 (2004): Procesul echitabil într-un termen rezonabil;

Opinia Nr. 4 (2003): Formarea adecvată inițială şi continuă pentru judecători la nivel național şi european;

Opinia Nr. 3 (2002): Principii şi reguli ce guvernează conduita profesională a judecătorilor, în special etica, incompatibilitățile şi imparțialitatea;

Opinia Nr. 2 (2001): Finanțarea şi gestionarea instanțelor, cu referire la eficiența justiției şi la art. 6 din CEDO;

Opinia Nr. 1 (2001): Norme privind independența justiției şi inamovibilitatea judecătorilor.

Hong Kong Special Administrative Region of China, *Guide to Judicial Conduct*, 2004.

IFES, *Global Best Practices: Judicial Integrity Standards and Consensus Principles*, 2004.

International Association of Judges, *The Universal Charter of the Judge*, 1999.

International Centre for Ethics, Justice and Public Life, *Toward the Development of Ethics Guidelines for International Courts*, Report of a workshop held at the Brandeis Institute for International Judges, Salzburg, Austria, 2003.

International Commission of Jurists, *International Principles on the Independence and Accountability of Judges, Lawyers and Prosecutors*, Geneva, 2004.

Judicial Ethics in South Africa, issued by the Chief Justice, President of the Constitutional Court, Judges Presidents of the High Courts and the Labour Appeal Court, and the President of the Land Claims Court, 2000.

Madrid Principles on the Relationship between the Media and Judicial Independence, 1994.

Suva Statement of Principles on Judicial Independence and Access to Justice, 2004.

Opinii ale comitetelor consultative în probleme de etică judiciară

Opinia consultativă a următoarelor organe:

The United States Judicial Conference

Alabama Judicial Inquiry Commission
Alaska Commission on Judicial Conduct
Arizona Judicial Ethics Advisory Committee
Arkansas Judicial Ethics Advisory Committee
Colorado Judicial Ethics Board
Delaware Judicial Ethics Advisory Committee
Florida Judicial Ethics Advisory Committee
Georgia Judicial Qualifications Commission
Illinois Judicial Ethics Committee
Indiana Commission on Judicial Qualifications
Kansas Judicial Ethics Advisory Committee
Ethics committee of the Kentucky Judiciary
Maryland Judicial Ethics Committee
Massachusetts Supreme Judicial Court Committee on Judicial Ethics
Nebraska Ethics Advisory Committee
Nevada Standing Committee on Judicial Ethics
New Hampshire Advisory Committee on judicial Ethics
New Mexico Advisory Committee on the Code of Judicial Conduct
New York Advisory Committee on Judicial Ethics
Oklahoma Judicial Ethics Advisory Panels
Pennsylvania Conference of State Trial Judges Judicial Ethics Committee
South Carolina Advisory Committee on Standards of judicial Conduct
Tennessee Judicial Ethics Committee
Texas Committee on Judicial Ethics
Utah Judicial Ethics Advisory Committee
Vermont Judicial Ethics Committee
Virginia Judicial Ethics Advisory Committee
Washington Ethics Advisory Committee
West Virginia Judicial Investigation Commission
Wisconsin Supreme Court Judicial Conduct Advisory Committee